

ΜΥΡΙΑ ΟΣΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ.

Ἄριθ. 19.

Ἰούλιος, 1869.

Β' Ἔτος.

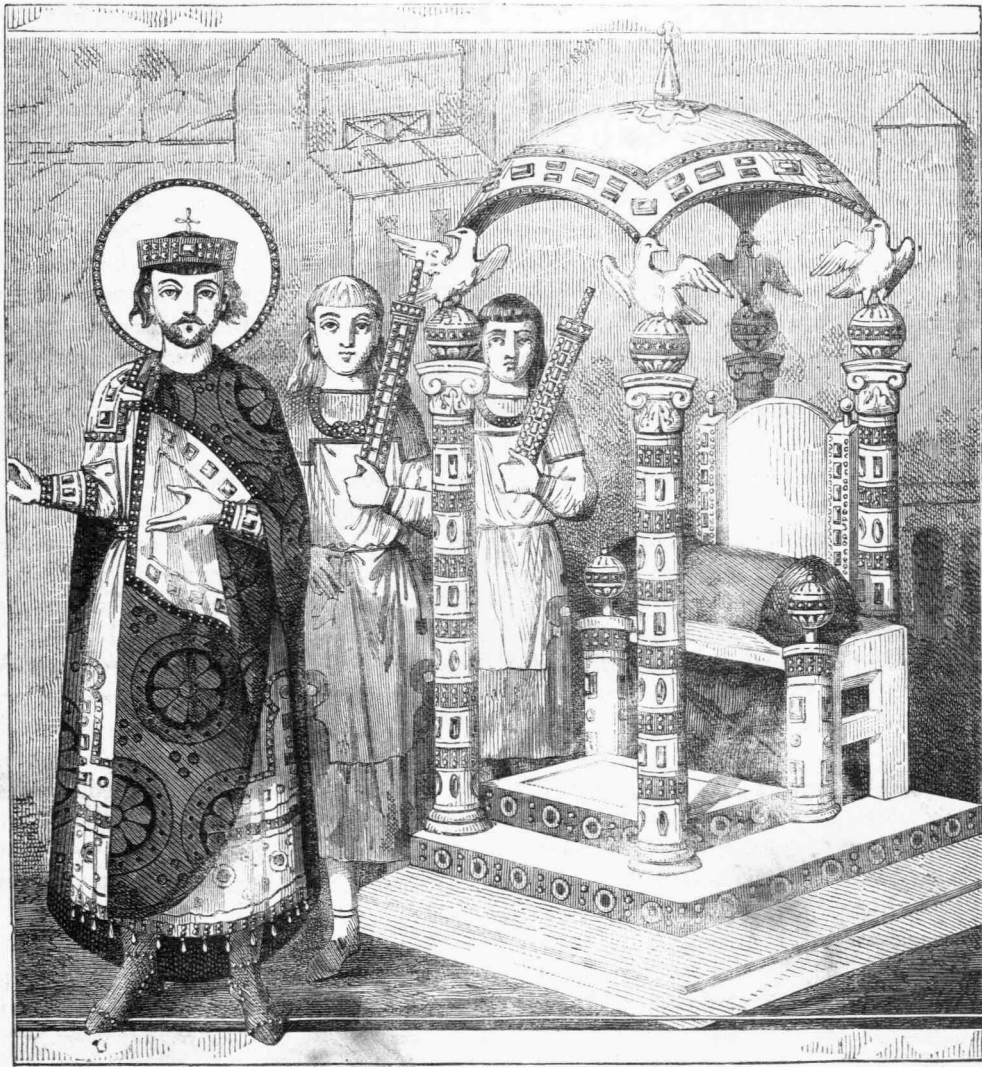
ΤΑ ΕΝ ΒΥΖΑΝΤΙΩ· ΑΝΑΚΤΟΡΑ

ΤΩΝ ΓΡΑΙΚΟΡΩΜΑΙΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ.

Ἐβραῖός τις περιηγητής, ζήσας κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα (1159—1173), ὁ Βενιαμὴν Τουδέλις (Tudèle), κατέλιπε περιγραφὴν τῆς Κωνσταντινουπό-

λεως, ἐνθα ἀναφέρει καὶ περὶ τῶν τότε αὐτοκρατορικῶν ἀνακτόρων.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐβασίλευε Μανουὴλ Α' ὁ Κομνηνός (1143—1180), ἀνὴρ γενναῖος, ἀλλὰ περὶ τὰ τέλη τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀτυχής· διότι ἀφού ἀπέκρουσε τοὺς ὑπὸ τὸν Κορράδον Γ' ἐπελθόντας σταυ-

Θρόνος αὐτοκράτορος Κωνσταντινουπόλεως. (Κατὰ χειρόγραφόν τι ἑλληνικόν τοῦ ἐνάτου αἰῶνος, περιέχον τὰς συγγραφὰς τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, καὶ σωζόμενον ἐν τῇ Αὐτοκρ. Βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων.)

ροφόρους, ἐστράτευσεν ἐπὶ τοὺς Νορμαννοὺς τῆς Σικελίας, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀφῆρσε τὴν Κέρκυραν, ἠνάγκασε τοὺς Σέρβους ἀφηνιάσαντας ὑπὸ τὴν βυζαντινὴν κυριαρχίαν νὰ ὑποκύψωσι πάλιν εἰς αὐτὴν, εἰσέβαλεν εἰς Οὐγγαρίαν καὶ ἀφῆρσεν ἀπ' αὐτῆς τὴν Βοσνίαν, ἐκυρίευσεν ἐν Ἰταλίᾳ πόλεις πολλὰς ἀπὸ τῶν Νορμαν-

νῶν διὰ τοῦ γενναίου αὐτοῦ στρατηγοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου, ἀπέβαλε μετὰ θάνατον αὐτοῦ ὅλας τὰς κατακτήσεις ἐκεῖνας ἠττηθεῖς, καὶ τέλος ἐπελθὼν αὐτοπροσώπως κατὰ τοῦ Ἰκονίου, ἔπαθεν ἐκ τῶν Σελσούκων ἦτταν ἐπονείδιστον (1174). Πρὸς τοῦτοις δὲ, διὰ τὴν πληθὺν τῶν δυτικῶν ὄσους περὶ αὐτὸν ἤθροισε,

καὶ διὰ τῆς συζεύξεώς του μετὰ δύο γυναικῶν λατινικῆς καταγωγῆς, δυσπρέπεισε τοὺς ὑπηκόους. Ἄνδρείος καὶ ἐγκαταῆς ἐν πολέμῳ, ἐπιστρέφων εἰς τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ ἐδίδετο εἰς τὴν ἀσωτείαν καὶ τὰς ἡδονὰς ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεγίστης πολυτελείας, δι' ἣν ἐπέβαλλεν ἐπαχθεστάτους φόρους εἰς τοὺς ἰδίους του λαούς.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν συνόψει περὶ τοῦ αὐτοκράτορος ὅστις ἐβασίλευεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὅτε ἐπεσκέφθη αὐτὴν ὁ Βενιαμὴν Τουδέλιος· ἐκ δὲ τῆς περιγραφῆς αὐτοῦ ἀποσπῶμεν τὰ ἐπόμενα, πολλὰ μὲν τῶν ὁποίων κινουσι γέλωτα, τινὰ δὲ εἶναι ἄξια περιεργείας ὡς χαρακτηριστικὰ τὰς δημόδεις ἰδέας ἐκείνου τοῦ καιροῦ.

«... Ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐρίσκεται ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας ὡς καὶ ὁ Πάπας τῶν Ἑλλήνων, μὴ ὑποτασσομένων εἰς τοὺς νόμους τοῦ τῆς Ῥώμης. Ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας ἀριθμοῦνται τόσα ἱερά, ὅσας ἔχει ἡμέρας τὸ ἔτος. Αὐτῶν συγκοιμίζονται ἄπειροι θησαυροὶ ἐκ τῶν νήσων, ἀγρῶν τε καὶ πόλεων ὅλου τοῦ κράτους. Οὐδαμοῦ τῆς ὑψηλῆς εὐρίσκεται ναὸς περιέχων τοσαῦτα κειμήλια. Ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ὑπάρχουσι κίονες ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ὡς καὶ ἀναρίθμητοι λυχνίαι ἐκ τῶν αὐτῶν τούτων μετάλλων (1).

Ἐπιπλοῦν δὲ τοῦ τείχους τῶν ἀνακτόρων ἐκτείνεται τόπος καλούμενος Ἰπποδρόμιον. Ἐκεῖ ἅπαξ τοῦ ἔτους, κατὰ τὰ γενέθλια Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὁ βασιλεὺς δίδει μέγα θέαμα, ὅπου παρίστανται διὰ μαγικῆς τέχνης ἐνόπιον αὐτοῦ καὶ τῆς βασιλίσσης ὅλα τῶν ἀνθρώπων τὰ γένη ὅσα εὐρίσκονται εἰς τὴν ὑψηλίαν. Φέρονται δὲ καὶ λέοντες ἐκεῖ, καὶ ἄρκτοι, καὶ τίγρεις καὶ ὄναγροι, συμβαλλόμενοι εἰς πάλην, καθὼς καὶ ὄρνεα. Οὐδαμοῦ τοῦ κόσμου ὑπάρχει τοιοῦτο θέαμα.»

Ἐνδέχεται ὅτι παρευρέθη ὁ Βενιαμὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς τὰς ἐορτὰς αἰτινας ἐτελέσθησαν ἐπὶ τῶν γάμων τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ μετὰ Μαρίας τῆς θυγατρὸς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἀντιοχείας, κατὰ τὰ Χριστούγεννα τοῦ ἔτους 1161.

Ἄλλ' ἐξακολουθοῦμεν τὴν διήγησιν αὐτοῦ.

«Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ ὠκοδόμησε παρὰ τὴν θάλασσαν ἀνάκτορον μέγα, ὅπου ἔστησε τὸν θρόνον καὶ τὴν ἔδραν τοῦ βασιλείου του, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ὅσα ἀνήγειρον οἱ προκάτοχοί του, καὶ ἀπεκάλεσεν αὐτὸ Βλαχέρνας, ἐνδύσας τὰς στήλας καὶ τὰ κιονόκρανα αὐτοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καθαρῶν, καὶ χαράξας ἐπ' αὐτοῦ ἅπαντας τοὺς πολέμους τῶν προπατόρων του (2). Ἐκεῖ δὲ καὶ θρόνος ἐκ χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων, ὑπεράνω τοῦ ὁποίου κρέμαται ἀπὸ χρυσῆς ἀλύσου σέμμα χρυσοῦν, ἐφαρμοζόμενον εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως καθημένον εἰς τὸν θρόνον. Ἐχει δὲ τὸ στέμμα τοῦτο ἐγκεκολλημένους λίθους ἀνεκτιμήτους· τοιοῦτους, ὥστε διὰ νυκτὸς δὲν ὑπάρχει χρεία φωτὸς, ἐπειδὴ φέγγουσιν αὐτοί. Καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ εὐρίσκονται ἐκεῖ θαυμάσια, τὰ ὁποῖα οὐδεὶς δύναται νὰ διηγηθῆ.»

Ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, ἡ φαντασία τοῦ Ἑβραίου δὲν ἀπέχει τῆς τοῦ συγγραφέως τῆς Χαλιμάς· ἀλλ' ὅτι εὐρίσκειτο σπάνιος πλοῦτος εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν Βυζαντινῶν, πολλοὶ συγγραφεῖς μαρτυροῦσιν. (Ἴδε τὸν

(1) Ἴδε τὴν ὠραίαν περιγραφὴν καὶ ἱστορίαν τοῦ ναοῦ τούτου ὑπὸ Hammer — «Constantinople et le Bosphore», ὡς καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ πολυμαθοῦς Σκαρλ. Βυζαντινοῦ.

(2) Ἰποθίβεται ὅτι συγγενονται ἐνταῦθα αἱ ἀναμνήσεις τοῦ περιηγητοῦ, ἰδόντος τὴν στήλην ἣν εἶχε στήσει ὁ Ἀρχάδιος εἰς τιμὴν τοῦ πατρὸς του Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου.

Ἑλληνα ἱστορικὸν Κίνναμον, τ. Β', καὶ Gibbon κεφ. LIII.) Ὁ δὲ Le Beau λέγει κατὰ Κίνναμον καὶ Νικητῆν ἐν τῇ βυζαντινῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ περὶ τοῦ θρόνου· «Ἐπὶ ὑψηλοῦ ἀναβάθρου ἐστρωμένου διὰ τάπης πολυτίμου, ἴστατο θρόνος χρυσοῦς διὰ τιμαλφῶν κατακεκοσμημένος λίθων, ὑπεράνω τοῦ ὁποίου ἐπιπέτασμα λαμπρυνόμενον ὑπὸ τῶν καλλίστων μαργαριτῶν. Ὁ ἡγεμὼν, ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενος, ἐφόρει λαμπρὰν πορφύραν, ἄνωθεν ἕως κάτω τῆς ὁποίας ἐφαίνοντο διασπαρμένοι μαργαρίται καὶ λίθοι παντοίων χρωμάτων τιμαλφεῖς, διατεταγμένοι ἐπιτηδειότερον ἢ τὰ ἄνθη εἰς τοὺς τεχνικωτάτους τῶν κήπων. Ἐξήρτητο δὲ ἀπὸ χρυσοῦν ἀλύσων, πίπτων ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ ὑπερμεγέθης τις ἀνθραξ ἀκτινοβολῶν· ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον τοῦ κοσμήματος τούτου ἔλαμπε τὸ διάδημα... Ἡ αἰθουσα ἐκείνη ἐφαίνετο ὡς τὸ βασιλεῖον τοῦ Ἥλιου.»

Ἐπανερχόμεθα εἰς τὸν Βενιαμὴν.

«Εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦτο κομίζονται κατ' ἔτος οἱ φόροι τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης, διὸ καὶ οἱ πύργοι του γέμουσι φορεμάτων ὀλοσηρικῶν, πορφύρας τε καὶ χρυσοῦ. Οὐδαμοῦ τῆς γῆς βλέπει τις ὁποίας ἐνταῦθα οἰκοδομὰς ἢ τηλικούτους θησαυρούς· λέγεται μάλιστα ὅτι μόνον ὁ τῶν κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως φόρος συμποσοῦται εἰς εἰκοσακισχιλία φλωρία χρυσῆ καθ' ἑκάστην, ἀποτινόμενα ὑπὸ τῶν ἐργαστηρίων, ξενοδογείων τε καὶ ἀγορῶν, ὡς καὶ ὑπὸ τῶν ἐμπορῶν, ἐργομένων πανταχόθεν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης εἰς ταύτην τὴν μεγαλόπολιν. Οἱ Ἕλληνες τῶν κατοίκων κέκτηνται μέγαν πλοῦτον χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων· φοροῦσι δὲ ἱμάτια ἐξ ὀλοσηρικοῦ, κεκοσμημένα διὰ χρυσοῦν χρυσοῦν καὶ περικέντητα, ὡς βλέπων τις αὐτοὺς οὕτως ἐστολισμένους ἐπὶ τῶν ἵππων των, ἐκλαμβάνει ὅλους ὡς βασιλόπαιδας. Ἡ χώρα των εἶναι εὐρυτάτη, ἀφθονεῖ δ' ἐν αὐτῇ ὁ ἄρτος, τὸ κρέας, ὁ οἶνος καὶ πᾶν ἐδώδιμον. Οὐδαμοῦ τῆς ὑψηλῆς ὑπάρχουσι τοσοῦτοι θησαυροί.

Ἐπανερχόμεθα εἰς τὸν Βενιαμὴν.

«Εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦτο κομίζονται κατ' ἔτος οἱ φόροι τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης, διὸ καὶ οἱ πύργοι του γέμουσι φορεμάτων ὀλοσηρικῶν, πορφύρας τε καὶ χρυσοῦ. Οὐδαμοῦ τῆς γῆς βλέπει τις ὁποίας ἐνταῦθα οἰκοδομὰς ἢ τηλικούτους θησαυρούς· λέγεται μάλιστα ὅτι μόνον ὁ τῶν κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως φόρος συμποσοῦται εἰς εἰκοσακισχιλία φλωρία χρυσῆ καθ' ἑκάστην, ἀποτινόμενα ὑπὸ τῶν ἐργαστηρίων, ξενοδογείων τε καὶ ἀγορῶν, ὡς καὶ ὑπὸ τῶν ἐμπορῶν, ἐργομένων πανταχόθεν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης εἰς ταύτην τὴν μεγαλόπολιν. Οἱ Ἕλληνες τῶν κατοίκων κέκτηνται μέγαν πλοῦτον χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων· φοροῦσι δὲ ἱμάτια ἐξ ὀλοσηρικοῦ, κεκοσμημένα διὰ χρυσοῦν χρυσοῦν καὶ περικέντητα, ὡς βλέπων τις αὐτοὺς οὕτως ἐστολισμένους ἐπὶ τῶν ἵππων των, ἐκλαμβάνει ὅλους ὡς βασιλόπαιδας. Ἡ χώρα των εἶναι εὐρυτάτη, ἀφθονεῖ δ' ἐν αὐτῇ ὁ ἄρτος, τὸ κρέας, ὁ οἶνος καὶ πᾶν ἐδώδιμον. Οὐδαμοῦ τῆς ὑψηλῆς ὑπάρχουσι τοσοῦτοι θησαυροί.

Ἐπανερχόμεθα εἰς τὸν Βενιαμὴν.

«Ἐβραῖοι δὲν ὑπάρχουσι μετὰ αὐτῶν εἰς τὴν πόλιν· τοὺς μετέφερον πέραν μυγοῦ τινος ὃν σχηματίζει αὐτῶν ἡ θάλασσα, καὶ οὕτω διὰ θαλάσσης μόνον ἐρχονται εἰς συναλλαγὰς μετὰ τῶν κατοίκων. Ἀριθμοῦνται δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει διαχιλίοι Ἑβραῖοι· ῥαββινῆται, καὶ πεντακόσιοι καραῖται εἰς τὸ πέραν μέρος... Τινες αὐτῶν κατεργάζονται τὴν μέταξαν, ὑπάρχουσι δὲ καὶ πολλοὶ ἔμποροι καὶ ἄνθρωποι βαθύπλουτοι· ἀλλ' εἰς οὐδένα Ἑβραῖον ἐπιτρέπεται νὰ ἵππευῆ, ἐκτὸς μόνου τοῦ Αἰγυπτίου Σολομῶντος, ἱατροῦ τοῦ βασιλέως, χάριν τοῦ ὁποίου οἱ Ἑβραῖοι ἔχουσι τινὰ ἀνακούφισιν ἐν τῇ δουλείᾳ των, βαρυτάτη ἄλλως τε δουλείᾳ. Ἐν γένει, οἱ Ἕλληνες μισοῦσιν ἅπαντας

τοὺς Ἑβραίους, καλοῦς τε καὶ κακοῦς ἀδιακρίτως. Ἀπαντῶντες αὐτοὺς καθ' ὁδόν, τοὺς δέρουσιν ἢ φέρονται πρὸς αὐτοὺς σκληρῶς, ὡς πρὸς δούλους. Ἄλλ' ὅμως οἱ Ἑβραῖοι εἶναι πλοῦσοι, ἐλεήμονες καὶ ἀγαθοί, καὶ ὑποφέρουσιν ἐν ὑπομονῇ τὴν ἐξορίαν. Ὁ τόπος ἐνθα κατοικοῦσι καλεῖται Πέραν.»

Σημειωτέον, ὅτι ἐὰν οἱ Ἕλληνες τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔδερν τοὺς Ἑβραίους, κατ' αὐτὴν ἐκείνην περίου τὴν ἐποχὴν, καὶ αἰῶνας μετ' αὐτὴν, οἱ Φράγχοι τῆς δυτικῆς Εὐρώπης τοὺς ἔκαιον. Ὡστε ἦσαν τῶν ἐκείνοι ἀσυγκρίτως βαρβαρότεροι.

Ἐπανερχόμεθα εἰς τὰς λαμπρότητας τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Ὁ Γιββὼν, ἐν τῇ «Ἱστορίᾳ τῆς παρακμῆς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους» διηγείται ὅτι, κατὰ τὸν ἔναντον αἰῶνα, ὁ αὐτοκράτωρ Θεόφιλος εἶχεν ἐγείρει τὰ ἀνάκτορα αὐτοῦ κατὰ τὸ σχέδιον κτιρίου τινός, τὸ ὁποῖον ὁ καλῆς τοῦ Βαγδατίου (Βαβυλώνας) εἶχεν ἀποπερατώσει πρὸ μικροῦ ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Τύγρου.

«Ἡ μακρὰ, λέγει, σειρὰ τῶν οἰκημάτων συνέκειτο ἐκ δωμάτων ἰδιαζόντων εἰς ἑκάστην τῶν τεσσαρῶν ὠρῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ· πανταχοῦ δ' ἐν αὐτοῖς ἐφαίνετο ἀφθονία μαρμάρου καὶ πορφυρίτου καὶ εἰκόνων καὶ ἀγαλμάτων καὶ ψηφωμάτων καὶ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων. Δένδρον χρυσοῦν περιεῖχεν εἰς τοὺς κλάδους καὶ τὰ φύλλα του πλήθος τεχνητῶν πτηνῶν, κελαιδούντων ἕκαστον κατὰ τὸ εἶδος του, δύο δὲ λέοντες ἐκ χρυσοῦ ὅλοι καὶ εἰς μέγεθος φυσικόν, κινουντες τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐβρυχόντο ὡς οἱ τῶν δρυμῶνων. Καὶ οἱ διάδοχοι δὲ τοῦ Θεοφίλου, οἱ ἐκ τῶν δυναστειῶν Βασιλείου καὶ Κομνηνοῦ, ἐφιλοτιμήθησαν νὰ καταλίπωσιν εἰς τοὺς μετ' αὐτοὺς μνημεῖα τῆς βασιλείας των· ἢ λαμπροτέρα καὶ μεγαλοπρεπεστέρα κατατομή τῶν ἀνακτόρων εἶχεν ὀνομασθῆναι αὐτῶν χρυσοῦν τρικλίνιον. Ἐπομένως, οἱ εὐγενέστεροι καὶ ὀλιώτεροι τῶν Ἑλλήνων προσεπάθουν, ἕκαστος κατὰ τὰς δυνάμεις του, νὰ μιμηθῶσι τὸν κύριόν των· ὥστε ὁ σακίς διήρχοντο ἐπιπλοῦν τὰς ὁδοὺς, φοροῦντες τὰ ὀλοσηρικά καὶ πολυκέντητα ἱμάτια των, τὰ παιδιὰ ἐξελάμβανον αὐτοὺς ὡς βασιλεῖς.»

Ταῦτα ὅμως δὲν ἠμύδιαν τὸ Κράτος ἐκεῖνο τοῦ νὰ καταρρέουσι ὅπου τὸ βλέπομεν μέχρι σήμερον· τούναντιον ἐπετάχυνον τὴν δεινὴν πτώσιν.

Ο ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ.

Ἡ ὕλη αὕτη ἐνδιαφέρει εἰς πολλοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν, ὡς νομίζομεν.

Ἐξ ὅλων τῶν προϋπολογισμῶν οὗς εἶδομεν κατὰ τὸ παρὸν ἔτος, μόνος ὁ ἀγγλικὸς περιέχει ἐλαττώσιν μὲν φόρων, αὐξήσιν δὲ προσόδων· θαυμάζεται δὲ διὰ τὸ κατάρθωμα τοῦτο ὁ νέος ἐπὶ τῆς οἰκονομίας ὑπουργὸς (Lowe), ἐπειδὴ μάλιστα ὁ τοῦ παρελθόντος ἔτους καὶ ὑπὸ τοῦ προλαβόντος ὑπουργοῦ γενόμενος προϋπολογισμὸς ὑπεδείκνυε σημαντικὸν ἔλλειμμα, διὰ τὰς ἐκ τοῦ πολέμου τῆς Ἀβυσσηνίας ἀπρονοήτους δαπάνας, ὧν ἡ ἀπότισις θὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος. Λοιπὸν εἶδει νὰ πληρωθῆ πρώτον τὸ ἔλλειμμα τοῦτο, καὶ ἔπειτα νὰ εὐρεθῆ τρόπος οἰκονομίας μὲν ἀφ' ἑνός, αὐξήσεως δὲ τῶν προσόδων ἀφ' ἑτέρου.

Τὸ ὑπουργεῖον Δισραέλη εἶχεν ὑπολογίσει ἐν τῷ τελευταίῳ προϋπολογισμῷ τὰς μὲν προσόδους μὲ-

χρις 73,150,000 λιρῶν στερλινῶν, ἀλλὰ μόλις ἀνέβησαν εἰς 72,592,000· ὥστε ἀφῆκεν ἔλλειμμα 558,000 λ. στερλ.

Ὁ νῦν ὑπουργὸς, βλέπων ὅτι δασμοὶ τινες δὲν ἀπέφερον ὅσον ἠλπίζετο, ἀπεφάσισε (καθὼς ἐπράξε καὶ ὁ Ῥόβέρτος Πηλ πρὸ 25 ἐτῶν) ν' ἀναπλάσῃ τοὺς δασμοὺς τούτους· προέβη δὲ οὗτος καὶ περαιτέρω· παρ' οὐδὲν τιθέμενος τὴν κατακραυγὴν τῶν μεγάλων κτηματιῶν, ἐτόλμησε νὰ προτείνῃ τὴν τελείαν κατάργησιν τοῦ ἐπὶ τῶν ξένων δημητριακῶν καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν προϊόντων τελωνικοῦ δασμοῦ. Αἱ δὲ θεωρίαι τὰς ὁποίας ὑπέβαλεν εἰς τὴν Βουλὴν ὑπὲρ τῆς τελείας ἀπαλλαγῆς τῶν εἰδῶν τούτων ἀπὸ παντὸς τέλους εἰσαγωγῆς εἶναι ἄξια πάσης σπουδῆς.

Ἡ Ἀγγλία, εἶπε, καταναλίσκει 22,000,000 κοουαρτέρων, ὧν τὰ μὲν 8,000,000 εἰσαγονται ἐξωθεν, τὰ δὲ 14 προάγει ἡ χώρα. Δὲν δύναται μὲν νὰ εἴπῃ τις ὅτι ὅλα τὰ 14 ταῦτα ἐκατομμύρια ὑφίστανται ἀνατίμωσιν ἕνεκα τοῦ τελωνικοῦ δασμοῦ, ἀλλ' ἐν μέρει τοῦτο γίνεται. Ἐρωτώμεν λοιπὸν ἂν δὲν ἦναι λυπηρὸν τῶν ἐκείνων ἢ ὑπαρξίς κεφαλικοῦ τινος φόρου, οἷος ὑπῆρχε κατὰ τοὺς παρελθόντας καιροὺς, καὶ μάλιστα διοργανωμένου εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπιβαρύνῃ μᾶλλον τοὺς πτωχοὺς; διότι ὑπελογίσθη ὑπὸ τῶν ἐνασχοληθέντων εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὅστις ζῆ μετὰ τῆς οἰκογενείας του τρεφόμενος κυρίως ἐξ ἄρτου, πληροῖται ἐπὶ τοῦ σίτου δασμῶν ἔχοντα πρὸς τὴν πρόσσόν του ἀναλογίαν ὁποῖαν φόρος ἑνός καὶ ἡμίσεως τοῖς 100· ἐνῶ οὐκ ἔχει τὰς δυνάμεις ν' ἀγοράσῃ καὶ αὐτὰ, καὶ βούτυρον, καὶ κρέας, ταῦτα ἀποκτᾶ ἀππληρωμένα ἀπὸ παντὸς δασμοῦ. Ὡστε ὁ ἐπὶ τοῦ σίτου δασμὸς λαμβάνεται ἀπὸ τῶν πτωχοτέρων, καὶ ἐπομένως αὐξάνει τὴν πτωχείαν των.

Ἐπισημειώτεον πρὸς τούτους ὅτι ὁ δασμὸς οὗτος λαμβάνεται ἀπὸ σίτου, δηλαδὴ ἀπὸ πρώτης τινός καὶ ἀκατεργάστου ὕλης, καὶ ὅτι μετὰ τὴν ἀπότισιν τοῦ δασμοῦ εἶναι χρεία νὰ κερδήσῃ καὶ ὁ ἔμπορος, καὶ ὁ μεταπράτης, καὶ ὁ ἀρτοποιὸς καὶ ὁ ἀρτοποιῶλης. Κατὰ πάντα λόγον λοιπὸν ὁ δασμὸς οὗτος ἀντιβαίνει πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας.

Ἄλλὰ, λέγουσιν, ὁ δασμὸς οὗτος εἶναι μικρὸς, καὶ τὸ ἄγχος ἀποβαίνει ἐλαφρὸν εἰς ἕκαστον. Ἐὰν ὅμως παραδεχθῶμεν τοῦτο ὡς ἐπιχείρημα, ἰδοὺ εὐρομὲν τὸν φιλοσοφικὸν λίθον τῆς οἰκονομίας, διότι οὐδὲν εὐκολώτερον τοῦ ἐπιβάλλειν μικροὺς δασμοὺς. Δυνάμεθα νὰ θεσπίσωμεν ὅσους ἂν θέλωμεν τοιοῦτους, καὶ δι' αὐτῶν νὰ πορισθῶμεν προσόδους σημαντικωτάτας· ἀλλ' ὅμως ἕκαστος τῶν μικρῶν τούτων δασμῶν παραβιάζει τὰς ἀρχὰς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας. Χρεωστούμεν νὰ προσέχωμεν ὥστε οἱ δασμοὶ νὰ μὴ ἦναι κακοί· ὁ περὶ οὗ πρόκειται, δὲν εἶναι μὲν σημαντικός, ἀλλὰ παράγει σημαντικὴν εἰς τὸ ταμεῖον πρόσσόν· . . .»

Ὁ αὐτὸς ὑπουργὸς προτίθεται νὰ ἐλαττώσῃ καὶ τὸν ἐπὶ τῆς πρόσόδου τῶν κατοίκων φόρον ἀπὸ 6 πέντων κατὰ πᾶσαν λίραν στερλίναν εἰς μόνον 5 πένσα· ὡσαύτως δὲ καὶ νὰ καταργήσῃ τὸν φόρον ὅστις ἐλαμβάνετο μέχρι τοῦδε ἐπὶ τῶν ἀσφαλίσεων τῶν κατὰ τῆς πυρκαϊᾶς, ὡς καὶ τὸ τέλος τὸ ὁποῖον ἔτινον οἱ πωλοῦντες τέιον.

Καὶ οἱ ἐπὶ τῶν ἵππων, τῶν λεοφορέων καὶ τῶν ὀχημάτων, ὡς καὶ οἱ ἐπὶ τῶν οἰκοσήμενων φόροι πρό-

καιται να μεταρρυθμισθῶσι και ἐλαττωθῶσι· τέλος δὲ τὸ ὅλον τῆς γενομένης ἐλαττώσεως ἢ τελείας καταργήσεως τελῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἀναβαίνει μέχρι τριῶν ἑκατομμυρίων λ. στερλινῶν, ποσὸν ὄχι εὐκαταφρονήτου.

Ἀλλὰ πρὸ πάντων διακρίνεται ὁ Lowe ὡς οικονομολόγος βαθὺς ἐκ τε τῶν διοικητικῶν μεταρρυθμίσεων τὰς ὁποίας ἐπεχείρησεν, ὑποσχομένων αὐτῷ οὐ μικρὰς οικονομίας, καὶ ἐκ τῶν μεταβολῶν ἀεὶ εἰσηγάγεν ἐν τῷ τρόπῳ τῆς εἰσπράξεως τῶν φόρων· ἐπειδὴ διὰ τοῦ νέου αὐτοῦ τρόπου μέλλουν νὰ συναχθῶσι κατὰ τὸ ἐνεστὸς ἔτος οἱ φόροι ἐνὸς ὅλου ἐξαμήνου, οἵτινες κατὰ τὸν παλαιὸν τρόπον μάλιστα θὰ συνήγοντο ἐντὸς τοῦ προσεχούσ. Πρὸς ἐξήγησιν τοῦ μέρους τούτου τῶν σχεδίων τοῦ ὑπουργοῦ ἀπαιτεῖται μακρὰ καὶ λεπτομερὴς περιγραφή, ἣν ὅμως παραλείπομεν ὡς ὄχληρὰν πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας· ἀλλ' ἀρκεῖ νὰ εἰπωμεν ὅτι αἱ προτάσεις αὐταὶ ἔτυχον ἀρίστης ὑποδοχῆς ἐν τῇ ἀγγλικῇ Βουλῇ, καὶ ὅτι ἕκαστος τῶν ἀκρατῶν ἀκούων αὐτὰς ἠπόρει, πῶς οὐδεὶς ἕτερος μέχρι τοῦδε διενεόθη τοῦτο τὸ σχέδιον! Ἐν συντόμῳ, ὁ Lowe εἰσελθὼν εἰς τὸ ὑπουργεῖον εὗρεν, ὡς εἶπομεν, ἔλλειμμα ἐκ 558 χιλιάδων λ. στερλινῶν· καὶ ἄλλα μὲν τῶν τελῶν ἐλαττώσας, ἄλλα δὲ καὶ ὅλας καταργήσας, ἐμίκρυνε τὴν ἐξ αὐτῶν πρόσδοτον κατὰ 3 ἑκατομμύρια· καὶ ὅμως ὁ προϋπολογισμὸς αὐτοῦ φέρει περίσσευμα ἐκ 2,900,000 λ. στερλινῶν.

Ἀλλ' εὐτυχέστερος τῶν προκατόχων του κατὰ τοῦτο, ἔπεισε καὶ τοὺς συναδέλφους του ὑπουργοὺς ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῶν ναυτικῶν νὰ ἐλαττώσωσι τοὺς προϋπολογισμοὺς των, ὁ μὲν κατὰ 1,200,000, ὁ δὲ κατὰ 1,160,000 λ. στερλινῶν!

ΔΙΗΓΗΜΑ. --- ΤΟ ΒΑΡΑΘΡΟΝ.

(ἴδε σελ. 10, 42, 74, 106 138 καὶ 169.)

Ο ΒΕΝΔΑΛ ΛΑΜΒΑΝΕΙ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΙΝ.

Ἐπανελθὼν ὁ Βενδάλ τὴν ἐπιούσαν εἰς τὸ γραφεῖόν του κατεῖχετο ὑπὸ διαθέσεων ὅπως νέων· τὰ ἐμπορικὰ δὲν τῷ ἐφάνησαν ἐπαχθῆ ὡς πρὶν· εἰς τὸ ἐξῆς εἶχε συνέταιρον αὐτοῦ εἰς τὸ κατὰστημα τὴν Μαργαρίττην. Ἐξελέγξας λοιπὸν τοὺς ἰσολογισμοὺς οὓς ὑπέβαλεν εἰς αὐτὸν ὁ γραμματεὺς του, καὶ ἐξετάσας πᾶσαν πρόσθεσιν ἢ ἀφαίρεσιν, θελήσας δὲ καὶ νὰ ἐξακριβώσῃ πόσον πρᾶγμα ὑπῆρχεν εἰς τὰς ἀποθήκας, ἔσειεν ἐπὶ τούτῳ ἕνα τῶν ὑπαλλήλων εἰς τὰ ὑπόγεια, διὰ νὰ καταγράψῃ τὰ πάντα.

Μετ' ὀλίγον, βλέπει τὴν κεφαλὴν τοῦ Ζῶη ἐμφανισθεῖσαν διὰ τῆς ἡμικλειστοῦ θύρας τοῦ γραφείου του.

— Τί εἶναι, Ζῶη; ἐρωτᾷ ὁ Βενδάλ. Κακὴν ἢ καλὴν εἶδθαι;

— Εἰξεύρετε, κύριε Βενδάλ, ὅτι ἐγὼ προφήτης ποτὲ δὲν εἶπα ὅτι εἶμαι.

— Οὔτε τὸ εἶπες, καὶ οὔτε τὸ φρονῶ.

— Κάνεις προφήτης, καθ' ὅσον ἤκουσα, δὲν ἔζησεν ὑποκάτω ἀπὸ τὴν γῆν, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Ζῶης· οὔτε ἀπεβρόφησε διὰ τῶν πόρων τοῦ σώματός του τὸ κρασί εἰς διάστημα εἰκοσι ἑτῶν, καθὼς ἐγὼ κάμνω. Ὅταν εἶπα εἰς τὸν μακαρίτην τὸν κύριον Βίλδιν μίαν ἡμέραν, ὅτι μετὰ τὴν ἀλλαγὴν τῆς ἐπωνυμίας τοῦ καταστήματος ἤλλαξε καὶ ἡ τύχη του, ἐγὼ προφητεῖαν εἶχα κάμει; Ὁχι βέβαια. Καὶ ὅμως συνέβη καθὼς τὸ

εἶπα. Τοῦτο νὰ παρατηρήσετε, κύριε Βενδάλ· ὅτι εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Πεβλεσῶνος Ἀνεψιοῦ, ποτὲ δὲν εἶχαμεν ἀπαντήσῃ λάθος μέσα εἰς ἐπιστολὴν παραδόσεως πράγματος· τώρα, ἰδοὺ τί συμβαίνει. Σημειώσετε ὅμως ὅτι αὐτὸ ἐγίνετο πρὶν βάλῃ ἡ δεσποσύνη Μαργαρίττη τὸν πόδα τῆς εἰς αὐτὴν τὴν οἰκίαν· ὥστε δὲν πρέπει νὰ συμπεράνετε ὅτι ἔσφαλα ὅταν εἶπα, ὅτι τὰ ἄσματα τῆς θὰ μᾶς ἐπανέφεραν τὴν τύχην τὴν καλὴν. . . Ἀναγνώστε τοῦτο ἐδῶ, — προσέθεσεν ὁ Ζῶης δεικνύων εἰς τὸν Βενδάλ περικοπήν τινα τοῦ ἐγγράφου τὸ ὁποῖον ἐκράτει. Ἐδῶ ἀναγνώστε.

Ἀνέγνωσε δὲ ὁ Βενδάλ τὰ ἐξῆς·

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΛΒΕΤΙΚΟΥ ΚΑΜΠΑΝΙΤΟΥ.

« Εἰς τὴν τελευταίαν ἀποστολὴν τοῦ καταστήματος τὸς Δεφρεσνιέρου καὶ Συντρ. ἀνεκαλύφθη ἀταξία τις. »

Ὁ Βενδάλ διεκότη καὶ ἐξήτασε τὰς σημειώσεις του. — Αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις, εἶπεν, εἶναι τοῦ καιροῦ τοῦ κυρίου Βίλδιν. Ἡ συγκομιδὴ ἦτο καλὴ, καὶ τὴν εἶχε ἀγοράσει ὅλην. Δὲν εἶναι ἀληθές, Ζῶη, ὅτι ὁ ἐλβετικός Καμπανίτης οἶνος ὠφέλησε καλὰ τὸ κατὰστημα;

— Δὲν λέγω ὅτι ἦτο κακὴ ἡ ἐπιχειρήσις. Αὐτὸ τὸ κρασί δὲν θὰ διετηρεῖτο ἀβλαβές, ἂν ἔμενεν εἰς τὰς οἰνοθήκας τῶν φίλων ἐκείνων· ἀλλ' εἰς τὰς ἐδικὰς μας χεῖρας ὠφέλησε. Κατωτέρω ἀναγνώστε.

« Ὁ μὲν ἀριθμὸς τῶν κιβωτίων εἶναι καθὼς ὑπάρχει εἰς τὰ βιβλία μας· ἀλλ' ἐκ τῶν αὐτῶν κιβωτίων » ἐξ, τῶν ὁποίων τὰ σημεῖα εἶναι σχεδὸν ὅμοια, ἐκ τὸς μικρὰς τινὸς διαφορᾶς, ἀνοιχθέντα εὐρήθησαν νὰ περιέχουν κόκκινον κρασί ἀντὶ καμπανίτου. Εἰκάζομεν ὅτι οἱ ἐν Νεοκαστέλλῳ φίλοι ἐλανθασθησαν ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῶν σημείων, μὴ προσέξαντες εἰς τὴν εἰρημένην μικρὰν αὐτῶν διαφορὰν. Τὸ λάθος τοῦτο φαίνεται εἰς μόνον τὰ ἐξ κιβώτια. »

— Αὐτὸ εἶναι ὅλον; ἠρώτησεν ὁ Βενδάλ ἀπορρίψας μακρὰν αὐτοῦ τὸ ἐγγράφον τοῦτο.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Ζῶη ἠκολούθησαν περιλύπως τὸ χαρτίον, κυλιόμενον εἰς τὸ ἔδαφος.

— Ἦγουν αὐτὸ τὸ ἔχετε ὡς τίποτε; εἶπεν. Ὑπάγει καλὰ· ἐγὼ χαίρομαι νὰ βλέπω ὅτι θεωρεῖτε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ πράγματα· ὅμως πολλάκις τὸ λάθος τὸ μικρὸν γίνεται αἰτία ἄλλου λάθους μεγαλύτερου. Ἐνας διαβάτης ῥίπτει εἰς τὸν δρόμον ἐνῶ περᾶ τὴν φλοῦδαν ἐνὸς πορτογαλλίου· ἕνας ἄλλος διαβάτης τὸ πατεῖ, γλυστρά, πίπτει. Ἰδοὺ πόνοι, τρεχάματα, ἰατροί. Μένει ἕνας ἄνθρωπος ἀνάπηρος εἰς ὅλην τὴν ζωὴν. Αὐτὸ τὸ περιστατικὸν, τὸ ὁποῖον σήμερον ἡ εὐγενία σας περιφρονεῖτε ὡς τίποτε, ἂν μᾶς συνέβαιεν εἰς τοὺς καιροὺς τοῦ Πεβλεσῶνος καὶ Συντροφίας, ξιγμὴν δὲν θὰ ἠσυχάζαμεν ἂν δὲν ἀνεκαλύπταμεν πῶς ἐγίνετο. Ἐγὼ, μὴ γένοιτο νὰ ὑποπτευθῶ τίποτε κακὸν διὰ τοὺς ἀνταποκριτὰς τοῦ καταστήματός μας! ἀλλὰ μόνον εὐχομαι, κύριε Βενδάλ, ποτὲ νὰ μὴ μεταμεληθῆτε ἐκλαμβάνων τὰ πράγματα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἐλαφρά. . . Σὰς παρακαλῶ νὰ με συγχωρῆτε ὅτι σὰς ὁμιλῶ καθὼς σὰς ὁμιλῶ. Σὰς στέλλουν ἐξ κιβώτια κρασίου κόκκινου ἀντὶ ἄλλου κρασίου. . . τοῦτο ἐγὼ παρατηρῶ· ἀφοῦ ὅμως σὰς φαίνεται ἀδιάφορον. . .

Καὶ ὁ Ζῶης ἀπῆλθε.

Μείνας οὕτω μόνος ὁ Βενδάλ ἤρχισε νὰ γελά· καὶ ὅμως ἐκάθησε πάραυτα εἰς τὸ γραφεῖόν του, καὶ ἔγραψε διὰ νὰ μὴ λησμονήσῃ·

« Κύριοι Δεφρεσνιέρε καὶ Συντρ.

» Καταγινόμενοι εἰς ἀπογραφὴν τῶν ἐν τῇ ἀποθήκῃ οἴνων τοῦ καταστήματος, ἀνεκαλύψαμεν λάθος τι γενομένον εἰς τὴν τελευταίαν παράδοσιν τοῦ καμπανίτου τὸν ὁποῖον μᾶς ἐστείλετε. Ἐξ τῶν κιβωτίων περιεῖχον κόκκινον κρασί, διὸ καὶ σὰς τὰ ἐπιστρέφωμεν, παρακαλοῦντες νὰ μᾶς στείλετε ἀντ' αὐτῶν ἐξ κιβωτίων μὲ καμπανίτην· ἢ, ἂν σὰς ἦναι προτιμότερον τοῦτο, νὰ μᾶς πιστώσετε μετὰ τὴν ἀξίαν αὐτῶν ἀπέναντι τῶν 500 λιρῶν αἰτίνας σὰς ἐπληρώθησαν ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου καταστήματος. Σὰς ἀσπαζόμεθα διατελοῦντες ὅπως ἡμέτεροι,

Βίλδιν καὶ Συντρ. »

Πέμψας τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, ὁ Βενδάλ ἀπέβαλεν ἀπὸ τοῦ νοός του καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῆς. Εἶχε νὰ σκεφθῇ περὶ ἄλλων πραγμάτων πολὺ μᾶλλον οὐσιωδῶν. Ἐπορεύθη εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ Ὁβερράιζερ περιμένοντος αὐτὸν, καὶ συνεφωνήθη νὰ βλέπῃ πολλάκις ἐντὸς τῆς ἐβδομάδος τὴν Μαργαρίττην, ἀλλὰ πάντοτε παρόντος καὶ τρίτου τινὸς προσώπου, ἡ ἐκλογή τοῦ ὁποίου ἀφῆθη εἰς τὸν νέον μνηστῆρα. Οὗτος ἐπροτίμησε τὴν ἐξαιρετικὴν κυρίαν Δὸρ, ἥτις ἔτυχε μάλιστα παροῦσα εἰς ταύτην τὴν συνομιλίαν. Ἡ γραῖα ἐφόνη ὡς ταραχθεῖσα διὰ τὴν εὐθύνην ἥτις ἐπέκειτο εἰς αὐτὴν τοῦ λοιποῦ, ἀλλ' ἄμα εὐροῦσα καιρὸν ἠτένισε πρὸς τὸν Βενδάλ, καὶ πῶς ἐμεσόκλεισε πονηρῶς μὲν, ἀλλὰ καὶ συγκαταβατικῶς τὸ βλέφαρόν τῆς.

Ὁ καιρὸς ἐν τούτοις παρήχρητο ταχέως, χάρις εἰς τὴν συναναστροφήν τῆς Μαργαρίττης. Δέκα δὲ ἡμέρας μετ' ἐκείνην καθ' ἣν ὁ Βενδάλ εἶχε γράψῃ πρὸς τοὺς ἐν Ἐλβετίᾳ ἀνταποκριτὰς του, λαμβάνει πρῶτον τινὰ τὴν ἐπομένην ἀπάντησιν·

« Κύριοι Βίλδιν καὶ Συντρ.

» Σὰς ζητοῦμεν συγγνώμην διὰ τὸ μικρὸν λάθος τὸ ὁποῖον μᾶς ἀνεφέρετε, καὶ συγγρόνως προσθέτομεν μετὰ λύπης ὅτι, ἐρευνῶντες πῶς ἐγίνετο τὸ λάθος τοῦτο, ἀνεκαλύψαμεν ἄλλο τι ὅπως ἀπροσδόκητον· πρᾶγμα σπουδαιότατον τὸσον διὰ σὰς, καθὼς καὶ δι' ἡμᾶς αὐτοὺς.

» Μὴ ἔχοντες πλέον καμπανίτην τῆς τελευταίας εἰσοδίας, ἠθελήσαμεν νὰ σὰς πιστώσωμεν ἀντ' αὐτοῦ καθὼς μᾶς γράφετε· ἀλλὰ παρατηροῦμεν τὸσον ἐκ τῶν βιβλίων μας, καθὼς καὶ ἐκ τῶν τοῦ ἡμετέρου τραπέζιτου, ὅτι τὸ ποσὸν τῶν 500 λιρῶν περὶ οὗ μᾶς ἀναφέρετε οὐδέποτε εἰσεπράχθη εἰς τὸ κατὰστημά μας. Ἐπίσης δὲ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι οὔτε εἰς τὴν Τράπεζαν ἐπληρώθη διὰ λογαριασμὸν μας τοιοῦτο ποσόν.

» Πιεζόμενοι λοιπὸν ὅτι τὰ χρήματα ταῦτα ὑπεξαιρέθησαν καθ' ὁδόν, μεταβαίνοντα ἀπὸ τῶν χειρῶν σας εἰς τὰς χεῖρας μας, καὶ εἰκάζομεν ἐκ τινῶν τεκμηρίων ὅτι ὁ κλέπτης ἤλπισεν ἴσως νὰ τὰ πληρώσῃ εἰς τοὺς τραπέζιτας μας πρὶν ἢ ἀνακαλυφθῆ ἡ ὑπεξαίρεσίς του, ἦτοι πρὶν ἢ μᾶς φαλοῦσιν οἱ λογαριασμοὶ οἱ συνήθως διδόμενοι εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους. Ἐστοχάσθη ὅτι ἔχει καιρὸν τρεῖς μῆνας. Ἄνευ τῆς ἀνακαλύψεώς σας, θὰ ἠγνοοῦμεν ἕως τότε τὴν ὑπεξαίρεσιν ἥτις ἀπειλεῖ νὰ σὰς ζημιώσῃ.

» Ἐξ ὅσων λέγομεν, καταλαμβάνετε ὅτι ἡ πράξις ἐγίνετο ὑπὸ κλέπτου ὄχι συνήθους, καὶ διὰ τοῦτο θέλετε εὐαρεστηθῆ νὰ μᾶς συμβοηθήσεται εἰς τὰς ἐρεῖνας τὰς ὁποίας διατιθέμεθα νὰ κάμωμεν, ἐξετάζοντες πρῶτον πάντων τὴν ἀπόδειξιν ἣν πρέπει νὰ ἐλάβετε ὡς προερχομένη ἐξ ἡμῶν, ἀπόδειξιν ἐξ ἀπαντος πλαστογραφημένην. Παρατηρήσετε ἂν ὁ λογαριασμὸς τοῦ πράγματος ἦναι ὅλος χειρόγραφος ἢ τετυπωμένος καὶ ἠριθμημένος, καὶ εἰδοποιήσατέ μας. Ἡ λεπτομέρεια αὕτη φαίνεται μὲν ἀσήμαντος, εἶναι ὅμως οὐσιωδὲστάτη.

» Ἄκρως ἀνυπόμονοι μέχρι τῆς ἀποκρίσεώς σας, διατελοῦμεν ἐν ἐξαιρέτῳ ὑπολήψει ὅπως ὑμέτεροι
Δεφρεσνιέρου καὶ Συντρ. »

Ὁ Βενδάλ ἀπέθεσε τὴν ἐπιστολὴν ἐπὶ τοῦ γραφείου του καὶ ἔμεινε σκεπτόμενος. Νὰ γὰρ πεντακοσίας λίρας καθ' ἣν ξιγμὴν ἐβάλλετο ν' ἀξήσῃ τὴν περιουσίαν του! Ὁ νοῦς του ἐτρέξεν ἀμέσως εἰς τὴν Μαργαρίττην. Ἐλαβε δ' ἔπειτα τὸ κλειδίον διὰ τοῦ ὁποίου ἦνοιγε σιδερόν τι κιβώτιον, εἰς τὸν τοῖχον κτισμένον καὶ περιέχον τὰ βιβλία καὶ ἐγγράφα τοῦ καταστήματος, ἠνοιξε τὴν θύραν τοῦ κιβωτίου τούτου, καὶ ἐνησχολήθη νὰ εὗρῃ τὴν κατάρaton ἐκείνην ἀπόδειξιν, ὅτε ἔκουσεν ὀπισθεν τοῦ φωνῆν λέγουσαν, — Σὰς ζητῶ συγγνώμην. . . Πολὺ φοβοῦμαι ὅτι σὰς διετάραξα.

Ἦτο τοῦ Ὁβερράιζερ ἡ φωνή.

— Ἦλθα, προσέθεσεν ὁ Ἐλβετός, διὰ νὰ μάθω ἂν δύναμαι νὰ σὰς γίνω κατὰ τί χρήσιμος, ἐπειδὴ ἀναχωρῶ δι' ὑποθέσεις μου ἰδιαιτέρας εἰς Μαγκεστρίαν καὶ Λιβερούλην. Ἐκεῖ σκοπεῖω νὰ διατρίψω ὀλίγας ἡμέρας· ἂν ἔχετε λοιπὸν καὶ ἡ εὐγενία σας ὑπόθεσιν τινα, εἶμαι ὅλος εἰς τὴν διάθεσίν σας. . . θεωρήσατέ με ὡς ὑπάλληλον τοῦ καταστήματος Βίλδιν καὶ Συντροφίας. . .

— Μίαν στιγμὴν, σὰς παρακαλῶ, ἀπάντησεν ὁ Βενδάλ, ἐπειδὴ κατὰ ζητῶ, καὶ εἶμαι εἰς τὰς προσταγὰς σας.

Καὶ ταῦτα λέγων ἐξηκολούθει ἐξετάζων τὰ ἐγγράφα καὶ τὰ βιβλία του.

— Ἦλθετε εἰς ἀρμοδίαν στιγμὴν, εἶπεν· αἱ φιλικαὶ αὐταὶ προτάσεις μ' εἶναι ὑπὲρ ποτε πολῦτιμοι, ἐπειδὴ σήμερον τὸ πρῶτ' ἔλαβα ἐκ Νεοκαστέλλου μίαν κακὴν εἶδθαι.

— Κακὴν εἶδθαι! πόθεν;

— Ἐκ τοῦ καταστήματος Δεφρεσνιέρου καὶ Συντροφίας.

— Δεφρεσνιέρου καὶ Συντροφίας;

— Ναί, ἐν ποσῶν χρημάτων τὸ ὁποῖον τοὺς εἶχαμεν στείλει, ἐκλάπη ἀγνοῶ πῶς. Ἐπικεῖται εἰς ἐμὲ πεντακοσίων λιρῶν ζημία.

— Ἀλλὰ πῶς τοῦτο;

Στραφεὶς τότε πρὸς τὸ γραφεῖόν του ὁ Βενδάλ, παρετήρησεν ὅτι εἶχε πέσει χαμαὶ φυλλάς τις ἐκ φυμποχάρτου, ἐντὸς τῆς ὁποίας εὐρίσκοντο διάφορα ἄλλα ἐγγράφα του, καὶ ὅτι ὁ Ὁβερράιζερ κατεγίνετο νὰ τὰ συνάξῃ.

— Πόσον ἀδέξιός εἶμαι! ἀνέκραξεν ὁ Ἐλβετός. Τόσον μ' ἐτάραξεν αὕτη ἡ εἶδθαις, ὥστε δὲν ἐπρόσεξα ὅπως μου. . .

Ἐν τῇ προθυμίᾳ του ὅπως συνάξῃ τὰ διεσκορπισμένα χαρτία, ἀφῆκε τὴν φράσιν ταύτην ἀτελεῖ.

— Μὴ λαμβάνετε τὸσον κόπον, εἶπεν ὁ Βενδάλ· ἀφίσετε νὰ ἔλθῃ ὁ γραμματεὺς.

— Κακή εἰδήσις τῶντι! προσέθεσεν ὁ Ἐλβετός ἐξακολουθῶν νὰ συναῖχῃ τὰ ἔγγραφα.

— Ἄν θέλετε, ἀναγνώστε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Δεφρεσνιέρου, νὰ ἰδῆτε ἂν ἔχω δίκαιον ν' ἀνησυχῶ. Εἶναι αὐτὴ ἡ ἀνοικτὴ ἐπὶ τοῦ γραφείου μου.

Ἐξηκολούθησε δὲ ὁ Βενδάλ νὰ ἐρευνᾷ, καὶ εὔρε τέλος μετ' ὀλίγον τὴν πλαστογραφημένη ἀπόδειξιν. Ἦτο δὲ τετυπωμένη καὶ ἠριθμημένη, καθὼς ἔγραφεν ὁ Δεφρεσνιέρος. Ὁ Γεώργιος ἔλαβεν ἀμέσως σημειώσιν τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς χρονολογίας, καὶ ἀφοῦ ἔθεσε τὴν ἀπόδειξιν ὅπου ἔδει, καὶ ἔκλεισε τὸ σιδηροῦν κιβώτιον, ἐστράφη πάλιν καὶ εἶδε τὸν Ἐλβετὸν ἀναγινώσκοντα τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Δεφρεσνιέρου πλησίον ἐνὸς τῶν παρθύρων, εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τοῦ θαλάμου.

— Δὲν ἔργεσθε πλησίον τῆς θερμάστρας; Ἐκεῖ τρέμετε ἐκ τοῦ ψύχους. Πλησιάζετε εἰς τὴν φωτίαν· θὰ σημάτω νὰ μᾶς φέρονται γαϊάνθρακας.

Ὁ Ὁβερράιζερ ἐπανήλθε βραδέσι βήμασιν εἰς τὸ γραφεῖον. — Πολὺ θ' ἀνησυχίση ἡ Μαργαρίττη ὅταν μάθῃ τοῦτο καὶ αὐτὴ, εἶπε. Καὶ τώρα τί σκοπεύετε;

— Ἀπόκειμαι εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ Δεφρεσνιέρου καὶ Συντρ. ἀπεκρίθη ὁ Βενδάλ. Ἄγνωτον ὀλωδιδίου πῶς ἔγινεν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, χρεωστῶ νὰ πράξω ὅ,τι μὲ συστήνουν ἐκεῖνοι. Ἡ ἀπόδειξις τὴν ὁποίαν εἶδα εἶναι τυπωμένη καὶ ἠριθμημένη. Καθὼς γράφουν, τοῦτο ἔχει σημασίαν πολλήν. Διατί ἀρά γε; . . . Σεῖς ὅστις διετελέσετε εἰς τὸ κατάστημά των, καὶ ἔγχετε τινα γνῶσιν τῶν ὑποθέσεων των, δὲν δύνασθε νὰ μὲ εἰπῆτε;

Ὁ Ἐλβετὸς ἔμεινε σκεπτόμενος.

— Ἄν ἐβλεπα τὴν ἀπόδειξιν! εἶπε.

— Τί ἐπάθετε; ἠρώτησεν ὁ Βενδάλ, ἰδὼν εἰς τὴν φρυσιονομίαν του ἀλλοιώσιν τινα. Αἰσθάνεσθε βίγος; Ἀλλὰ πλησιάζετε εἰς τὴν θερμάστραν. Φαίνεσθε ὡς πάσχων . . . Κυττάζετε νὰ μὴν ἀσθενήσετε.

— Ἄγνωθ τί ἔγω, ἀπεκρίθη ὁ Ἐλβετὸς φοβούμενος ὅτι ἐκρούσα. Τὸ κλίμα σας τὸ ἀγγλικὸν δὲν μὲ ἀνέχεται, ἂν καὶ ἦμαι θιασώτης του . . . Νὰ ἰδῶ λοιπὸν τὴν ἀπόδειξιν.

Ἐνῶ ἤνοιγεν ἐκ νέου τὸ σιδηροῦν κιβώτιον ὁ Βενδάλ, ὁ φίλος του ἔλαβε μίαν καθέδραν καὶ ἐκάθησε τεινῶν τὰς χεῖρας πρὸς τὸ πῦρ τῆς θερμάστρας.

— Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπόδειξις; ἀνέκραξε μετὰ παραδόξου συγκινήσεως, ἅμα ἰδὼν τὸν Βενδάλ ἐπανερχόμενον καὶ φέροντα τὸ χαρτίον.

Συγχρόνως δὲ παρουσιάσθη ὁ θυρωρὸς φέρον τὸς γαϊάνθρακας. Ὁ Βενδάλ διέταξεν αὐτὸν νὰ πυρώσῃ καλῶς τὴν θερμάστραν· θελησάντος δὲ τοῦ ὑπρέτου νὰ δείξῃ προθυμίαν, ἐπρόσκοψεν ὁ πούς αὐτοῦ εἰς πτυχὴν τινα τοῦ τάπητος· καὶ ἐνῶ ἤγειρεν ὁ δυσυχὴς τὸν κάδον ὃν ἔφερε πλήρη ἀνθρακῶν διὰ νὰ τοὺς χύσῃ, ἐκλονίσθη, καὶ οὕτως ὅλον τὸ περιεχόμενον τοῦ κάδου χυθὲν ἐπὶ τοῦ πυρός, τὸ κατέπνιξε· πυκνὸς δὲ τις καπνὸς ἐνέπλησε τὸν θάλαμον.

— Ζῶν! ἐψιθύρισε ὁ Ὁβερράιζερ ἀκοντίσας πρὸς τὸν θυρωρὸν βλέμμα, τὸ ὅπιον ὀπτωχὸς δὲν ἐλησμέναι καὶ μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἐτῶν.

— Ἄν θέλετε, εἶπεν ὁ Βενδάλ, νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν θάλαμον τῶν γραμματέων, ἐκεῖ ἔχει θερμάστραν.

— Ὅχι, δὲν ἀξίζει τὸν κόπον, ἀπεκρίθη ὁ Ἐλβετὸς τεινῶν τὴν χεῖρα πρὸς τὸ ἔγγραφο· καὶ ἡ χεῖρ του ἔτρεμεν.

Ὁ Βενδάλ τὸν ἐνεχείρισε τὴν ἀπόδειξιν· ἅμα δὲ

λαβὼν αὐτὴν ὁ φίλος ἠσύχασε πάλιν· ἡ ταραχὴ του κατηνάσθη καθὼς εἶχε καταπινητὴ καὶ τὸ πῦρ διὰ μιᾶς. Ἐβρίβεν εἰς αὐτὴν ἐν βλέμμα, καὶ — Ὅχι, εἶπε, δὲν καταλαμβάνω τίποτε. Αὐτοῦμαι μὴ δυνάμενος νὰ σᾶς φωτίσω κατὰ τι.

— Πρέπει λοιπὸν, εἶπεν ὁ Βενδάλ, νὰ γράψω ἀπόψ' εἰς Νεοκάστελλον, καὶ νὰ ἰδοῦμεν τί θὰ προκύψῃ.

Ἔθεσε δ' ἐκ δευτέρου κατὰ μέρος τὴν ἀπόδειξιν.

— Ἄν γράψετε ἀπόψε, εἶπεν ὁ Ἐλβετὸς, θὰ ἔχετε τὴν ἀπόκρισιν μετὰ ὀκτῶ ἡ ἐννέα ἡμέρας. Ἐγὼ θὰ ἐπιτρέψω ταχύτερα. Ἐπαναλαμβάνω λοιπὸν, ἂν εἰς αὐτὴν μου τὴν ἀποδημίαν μὲ σοχάζεσθε κατὰ τι χρῆσιμον εἰς τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντά σας, εἶμαι πρόθυμος.

Ἀλλὰ δύνασθε καὶ νὰ μὲ γράψετε. Λοιπὸν χαιρετε. . . Εἶμαι πολὺ περιέργος νὰ μάθω τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Δεφρεσνιέρου. Τίς οἶδεν! ἐνδέχεται καὶ νὰ ἔχουν λάθος. Μὴ ταράττεσθε, φίλε· δὲν πρέπει ν' ἀνησυχῆτε πολὺ.

Καὶ ὅτε μὲν ἤλθε, δὲν ἐφαίνετο ποσὸς βιαζόμενος, τώρα δὲ ἤρπασε τὸν πῖλόν του ἐν πάσῃ σπουδῇ, καὶ ἀνεχώρησεν ὡς μὴ δυνάμενος νὰ χάσῃ οὔτε στιγμὴν.

Ὁ Βενδάλ ἤρχισε τότε νὰ περιπατῇ περίσκεπτος εἰς τοὺς θαλάμους. Ἡ πρώτη αὐτοῦ κρίσις περὶ τοῦ χαρακτήρος τοῦ Ὁβερράιζερ εἶχε πῶς μεταβληθῆ μετὰ τὴν συνομιλίαν ταύτην. Ἦδη ἤλεγγεν ἑαυτὸν ὅτι λίαν αὐστηρὸς εἶχε κρίνει κατ' ἀρχὰς τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, καὶ λίαν κατεσπευσμένως. Ἡ ἀπορία καὶ ἡ λύπη τοῦ Ἐλβετοῦ, ἀκούσαντος τὴν δυσάρεστον εἰδήσιν ἣν εἶχε λάβει τὸ κατάστημα Βίλδιν καὶ Συντροφίας, ἐφάνησαν εἰς τὸν Γεώργιον ὡς ἀδιστακτικὸς εἰλικρινεῖς. Καὶ μετὰ τοῦδε μὲν, εἶχε προσπαθήσει ματαίως νὰ σχηματίσῃ κρείττονα τινα γνώμην περὶ τοῦ κηδεμόνος τῆς Μαργαρίττης, καὶ τοῦτο διὰ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν Μαργαρίττην αὐτήν· ἀλλὰ μεθ' ὅσων τὸν ἔδειξεν ὁ Ὁβερράιζερ συμπάθειαν ἐπὶ τῆς προκειμένης συμφορᾶς, ὁ ἀγαθὸς καὶ γενναῖος τὴν φύσιν Γεώργιος ἐπίστευσεν ὅτι ὑπῆρξεν ἀδικὸς πρὸς τὸν Ἐλβετόν. — Τίς οἶδεν; ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν· ἐνδέχεται νὰ ἀνέγνωσα κακῶς τὴν φρυσιονομίαν αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Διήλθε πάλιν ἐν τούτοις καιρὸς, καὶ αἱ εὐφρόσυναι μετὰ τῆς Μαργαρίττης ἐσπέριον ἔφηνον ταχισταί. Ἦλθε δ' ἐκ νέου ἡ δεκάτη ἡμέρα ἀφ' ἧς εἶχε γράψαι τὴν δευτέραν ἐπιστολὴν του εἰς Νεοκάστελλον, καὶ ἔλαβε τὴν ἀπάντησιν αὐτῆς.

«Κύριοι Βίλδιν καὶ Συντ.

» Ὁ πρότινος τῶν συνεταίρων μας, κύριος Δεφρεσνιέρος, ἀνεχώρησεν εἰς Μεδιόλανον διὰ κατεπεύγουσαν ὑπόθεσιν τοῦ καταστήματος, καὶ ἐν ἀπουσίᾳ του σᾶς γράφω ἐκ νέου περὶ τῶν 500 λιρῶν αἰτινας ἔγιναν ἀφαντοί, συμφώνως μὲ ὅσα μοὶ ἐξέφρασε καὶ ὁ ἴδιος ἀναχωρῶν.

» Μεγάλην μᾶς ἐπροξένησεν ἀπορίαν καὶ λύπην ἐνταῦτ' ἡ πληροφορία σας, ὅτι ἡ πλαστογραφημένη ἀπόδειξις ἣν ἔχετε εἶναι τετυπωμένη καὶ ἠριθμημένη. Καθ' ὃν καιρὸν συνέβη ἡ ἀπάτη αὕτη ὑπῆρχον μόνον τρία κλειδιά ἀνοίγοντα τὸ σιδηροῦν κιβώτιον ἐντός του ὁποίου εὐρίσκοντο τὰ ἐντυπα ἡμῶν· καὶ τὸ μὲν ἐξ αὐτῶν ἐκράτει ὁ συνέταιρός μου, ἐγὼ δὲ τὸ ἄλλο, τὸ δὲ τρίτον τὸ εἶχεν ἄλλος τις, ἄνθρωπος τῆς ἐμπιστοσύνης μας. Τὸσον ἀπείχομεν τοῦ νὰ συλλάβωμεν τὴν ἐλαχίστην ὑπόψιν περὶ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε μάλ-

λον ἡμᾶς αὐτοὺς ἠδυνάμεθα νὰ κατηγορήσωμεν. Καὶ ὅμως . . .

» Δὲν δύναμαι πρὸς τὸ παρὸν νὰ προβῶ μέχρι τοῦ νὰ σᾶς εἰπῶ τίς εἶναι οὗτος· θέλω ἀποσιωπήσαι τὸ ὄνομα του ἐνόσφ' ὑπάρχει σικὰ ἐλπίδος τοῦ νὰ προκύψῃ ἀθῶος ἐκ τῆς ἀνιχνεύσεως τὴν ὁποίαν ἐνεργοῦμεν. Σᾶς ζητῶ λοιπὸν συγγνώμην διὰ ταύτην μου τὴν ἀποσιώπην, ἀφοῦ ἡ προθεσις αὐτῆς εἶναι, ὡς παρατηρεῖτε, ἐπαινετή.

» Αἱ ἐρευναι ἡμῶν εἶναι ἀπλούσταται. Θὰ ὑποβῶλωμεν εἰς ἄνθρωπους τινὰς εἰδήμονας τὴν ἀπόδειξιν μας, διὰ νὰ τὴν παραβάλωσι μὲ τινὰς γραφικὸς χαρακτήρας οἵτινες εὐρίσκονται παρ' ἡμῖν. Δὲν δύναμαι δὲ νὰ σᾶς φείλω αὐτοὺς τοὺς χαρακτήρας, διὰ λόγους τοὺς ὁποίους θὰ ἐγκρίνετε βεβαίως καὶ ὑμεῖς ὅταν σᾶς τοὺς γνωστοποιήσωμεν. Διὰ τοῦτο παρακαλεῖσθε νὰ μᾶς στείλετε ἐνταῦθα τὴν ἀπόδειξιν· ἀλλ' ἐν τούτοις χρεωστῶ καὶ νὰ σᾶς προσθέσω ὀλίγα τινα, ὅπως λάβετε τὰς δεούσας προφυλάξεις.

» Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον ὑποπτεύομεθα μὲ μεγάλην μας λύπην ἦναι τῶντι αὐτὸς ὁ ἐνοχὸς τῆς πλαστογραφίας, φοβούμεθα ἐκ τινῶν διδομένων ὅτι ἤδη περιστατικὰ τινα θὰ διηγήριαν καὶ εἰς αὐτὸν τὴν ὑπόψιν ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς τὰ ἔγγραφα· καὶ ἐπειδὴ τὸ μόνον τεκμήριον τῆς ἐνοχῆς του εἶναι τὸ ἀποδεικτικὸν τὸ ὁποῖον κρατεῖτε, θὰ κινήσῃ οὐρανὸν καὶ γῆν διὰ νὰ τὸ λάβῃ ἀπὸ τὰς χεῖράς σας καὶ νὰ τὸ ἐξαλείψῃ. Σᾶς παρακαλῶ λοιπὸν νὰ μὴ ἐμπιστευθῆτε αὐτὸ τὸ ἔγγραφο εἰς τὸ ταχυδρομεῖον, ἀλλὰ νὰ μὲ τὸ φεῖτε ἀνευ ἀναβολῆς διὰ τινος ἰδιαιτέρου κομιστοῦ, ἀνθρώπου τῆς πάσης ἐμπιστοσύνης σας, ὅχι πρωτοπεῖρου εἰς τὸ ὄδοιπορεῖν, καὶ καλῶς γινώσκοντος τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν. Ἐνὶ λόγῳ, νὰ ἦναι καὶ δεδοκιμασμένης τιμιότητος, καὶ ἐνταῦτ' ἄνθρωπος χρεῖας τυχούσης ἀνδρείας· νὰ τὸν συστήσετε δὲ νὰ προσέξῃ μίποτε καθ' ὁδὸν πλανηθῆ ὑπὸ ὁποιοῦδήποτε ξένου ζητούντος σχέσιν μετ' αὐτοῦ. Εἰς αὐτὸν καὶ μόνον δύνασθε νὰ φανερώσετε τὴν φύσιν τῆς ὑποθέσεως, καὶ τὴν ὁποίαν αὐτὴ δύναται νὰ λάβῃ τροπήν. Πέποισθε ὅτι εἶναι ἀνάγκη ν' ἀκολουθήσετε κατὰ γράμμα ταύτας ὅλας τὰς ὁδηγίας, διὰ νὰ ἔλθῃ ἡ πλαστογραφημένη ἀπόδειξις εἰς λιμένα ἀσφαλῆ.

» Ἐν ἐτι ὀφείλω νὰ προσθέσω πρὶν δώσω τέλος εἰς τὴν παρούσαν μου· νὰ σπεύσετε ὅσον τὸ δυνατόν, ἐπειδὴ ἐκ τῆς ἀναβολῆς ἐξαρτῶνται καὶ ἄλλαι ζημίαι. Μᾶς λείπουν καὶ ἄλλα ἐντυπα ἀποδεικτικὰ, τὰ ὁποῖα δύναται ὁμοίως νὰ πλαστογραφηθῇ ὁ κλέπτης πρὶν ἢ τὸν συλλάβωμεν.

» Διατελῶ ἀφωσιωμένος ὑμῖν

Διὰ Δεφρεσνιέρον καὶ Συντρ.

Ῥολάνδος.

Τίνα ἀρά γε ὑποπτεύοντο; ὁ Βενδάλ δὲν ἠδύνατο νὰ μαντεύσῃ. Ἀλλὰ καὶ τίνα νὰ στείλῃ εἰς Νεοκάστελλον μετὰ τοῦ ἀποδεικτικοῦ; Ἄνθρωπος τίμιος καὶ ἀνδρείος εὐρίσκειτο, ἀλλ' ἔπρεπε καὶ νὰ ἦναι ἐμπειρὸς εἰς τὸ ὄδοιπορεῖν, νὰ λαλῇ δὲ καὶ τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, καὶ τέλος νὰ προσέξῃ μὴ λάβῃ καθ' ὁδὸν σχέσιν μεθ' ὁποιοῦδήποτε. Ὁ Βενδάλ ἐσκέθη ὅτι αὐτὸς καὶ μόνος συγκατεῖχε ταῦτα πάντα τὰ ἀπαιτούμενα.

Ἀλλὰ νὰ παραιτήσῃ τὸ κατάστημά του; Ἡ θυσία τὸν ἐφαίνετο μεγάλη· νὰ παραιτήσῃ δὲ καὶ τὴν Μαργαρίττην; ἕτερα θυσία, ἴσως μεγαλύτερα πρὸς αὐτόν.

Ἐπρόκειτο ὅμως καὶ περὶ 500 λιρῶν, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ Ῥολάνδος παρίστα ὡς σπουδαιότατον τὸ νὰ γίνωσι κατὰ γράμμα ὅλα τὰ διαθέματα ὅσα συνεβούλευεν. Ὅσον πλέον ἐσκέπτετο ὁ Βενδάλ, τόσο μᾶλλον ἐβλεπεν ὡς ἀναγκαίαν τὴν ἀναχώρησιν του.

— Ὑπομονή! . . . εἶπε μετὰ στεναγμοῦ· πρέπει νὰ ὑπάγω ἐγὼ αὐτός.

Ἐνῶ ἐκλείδωνε τὸ ἀποδεικτικὸν μετὰ τῆς νέας ἐπιστολῆς, ἐστογάσθη ὅτι ἴσως ἂν διεκοίνωνε ταῦτα εἰς τὸν Ὁβερράιζερ οὗτος τὸν ἐβούθει νὰ μαντεύσῃ εὐκολώτερον τὸν κλέπτην. Μόλις δὲ διέβη ἡ σκεψὶς αὕτη διὰ τοῦ νοός του, καὶ ἀνοιχθείσης τῆς θύρας εἰσῆλθεν ὁ Ἐλβετὸς.

— Μ' εἶπαν εἰς τὴν οἰκίαν σας ὅτι σᾶς ἐπερίμεναν γθὲς τὴν ἐσπέραν, ἀνέκραξε πρὸς αὐτὸν ὁ Βενδάλ, ἅμα ὡς τὸν εἶδε. Καλῶς ἤλθετε. Πῶς ἐπεράσατε; ἐκάμετε καλὰς ἐργασίας;

— Εὐχαριστῶ, αἱ ἐργασίαι ὑπῆγαν καλὰ, καὶ ἔγω ἐξάρητα εἰς τὴν υἰεῖαν. Τώρα δὲ, τί νέα; Ἐλάβετε ἐπιστολάς ἐξ Ἐλβετίας;

— Ναί, μίαν πολὺ περιεργὸν ἐπιστολήν. Ἡ ὑπόθεσις ἐκεῖνη ἔλαβε νέαν τινα μορφήν, καὶ μὲ συζητῶν ἐκ Νεοκαστέλλου νὰ φυλάξω μυστικώτατα τὰ μέτρα εἰς τὰ ὁποῖα θὰ προβῶμεν. Μὲ λέγουν, εἰς κανένα νὰ μὴ εἰπῶ τίποτε.

— Εἰς κανένα ἀνεξαιρέτως; ἠρώτησεν ὁ Ἐλβετὸς· καὶ συγχρόνως ἐπροχώρησε πρὸς τὸ παράθυρον, εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τοῦ θαλάμου, καὶ ἐπὶ τινὰς στιγμὰς εἶδεν ἐντὸς τῆς ὁδοῦ. Ἐπανελθὼν δὲ μετὰ τοῦτο αἰφνιδίως πρὸς τὸν Βενδάλ, — Πρέπει, εἶπε, νὰ ἔχασαν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι τὸ μνημονικὸν των, ἀφοῦ δὲν ἐξαιροῦν οὐτ' ἐμὲ τὸν ἴδιον.

— Ἀλλὰ μὲ γράφει ὁ Ῥολάνδος, ἀπεκρίθη ὁ Βενδάλ, καὶ ἴσως τῶντι ἐλησμένησε. Μάλιστα ἐγὼ ἐπεθύμουν νὰ σᾶς εὔρω καὶ νὰ σᾶς συμβουλευθῶ, ἐπειδὴ κατὰ πάντα τρόπον αὕτη ἡ ἀπαγόρευσις των δὲν δύναται νὰ ἀφορᾷ εἰς τὴν εὐγενίαν σας. Τὸ πρᾶγμα εἶναι πολὺ δυσάρεστον.

— Πολὺ μᾶλλον ἢ δυσάρεστον, εἶπεν ὁ Ὁβερράιζερ προσηλώσας ἐπὶ τοῦ Βενδάλ τοὺς ὀφθαλμούς του, ἐσκιασμένους ὑπὸ τοῦ νέφους των. Ἐγὼ ἤλθα πρῶτ' ἢ νὰ σᾶς ἰδῶ, ὅχι μόνον διὰ νὰ μάθω τί νέα, ἀλλὰ διὰ νὰ χρησιμεύσω ὡς μεσάζων ἢ ὡς ἀγγελιαφόρος σας· διότι καὶ ἐγὼ ἔλαβα ἐπιστολάς ἐξ ὧν ἀναγκάζομαι ν' ἀπέλθω χωρὶς ἀναβολῆς εἰς τὴν Ἐλβετίαν, καὶ δύνασθε νὰ δώσετε εἰς ἐμὲ ὅ,τι ἔγγραφον περὶ αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως ἔχετε νὰ στείλετε εἰς τὸν Δεφρεσνιέρον.

— Ἐξάρητα λοιπὸν συμπύπτει τὸ πρᾶγμα· οὔτε ἡδύναμην νὰ εὔρω ἄνθρωπον ἀσφαλέστερον ὑμῶν, ἀπεκρίθη ὁ Βενδάλ. Ἐγὼ, πρὸ ὀλίγου, μὴ βλέπων περὶ ἐμὲ τινα ἀρμόδιον, εἶχα ἀποφασίσει νὰ ἐπιχειρήσω τὴν ὄδοιπορίαν ἐγὼ αὐτός . . . Μίαν στιγμὴν, σᾶς παρακαλῶ, ν' ἀναγνώσω τὴν ἐπιστολήν ἐκ νέου.

Καὶ ὁ μὲν Βενδάλ ἤνοιξε τὸ σιδηροῦν κιβώτιον ἵνα ἐπαναλάβῃ τὴν ἐπιστολήν ἐκείνην, ὁ δὲ Ἐλβετὸς ἐβρίβη γύρω του ταχύ τι βλέμμα, θελήσας νὰ βεβαιωθῇ ἂν ἦσαν ἐκεῖ μόνον· ἠκολούθησε τὸν Γεώργιον μέχρις ἀποστάσεως δύο βιβάτων, καὶ ἐφάνη ὡς καταμετρῶν αὐτὸν διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ὁ Γεώργιος ὅμως ἦτο ὑψηλότερος, βεβαίως δὲ καὶ ἰσχυρότερος. Ὁ Ἐλβετὸς ὠπισθοχώρησεν· ἐπλησίασε πρὸς τὴν θερμάστραν.

Ἐν τούτοις, ὁ Βενδάλ ἀνεγίνωσκε τρίτον ἤδη τὴν

τελευταίαν παράγραφον τῆς ἐπιστολῆς. Ἡ ῥῆσις ἦτο σαφειστάτη, καὶ ἡ τελευταία φράσις ἐνετέλλετο εἰς τὸν νέον ἔμπορον ν' ἀκολουθήσῃ κατὰ γράμμα ταύτην τὴν ὁδηγίαν. Ἐνόησε τότε ὅτι, ἂν ἐπραττε κατὰ τὸ δοκοῦν, καὶ ἐματαιοῦντο ἐνεκα τούτου ὅσα μέτρα ἐλήφθησαν, ἢ εὐθὺν θὰ ἐπιπτεν εἰς αὐτὸν ὅλη, δικαίως δὲ καὶ ἡ μομφή. Ὡς ἔμπορος, ἐχρεώσκει νὰ μὴ ἐκκλίνῃ τῆς κεχαραγμένης ὁδοῦ. Ἐκλειδῶσε λοιπὸν πάλιν τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸ σιδηροῦν κιβώτιον.

— Ἀφόρητον πρᾶγμα! εἶπε πρὸς τὸν Ἑλβετὸν. Ἐγὼ δὲν ἀμφιβάλω ὅτι ὁ Ρολάνδος ὑπέπεσεν εἰς λήθην ἀκατανόητον, καὶ ἡ ὁποία μὲ φέρει ἐνώπιόν σας εἰς θέσιν ὅπως ἄτοπον καὶ μωρὰν. Ἀλλὰ καὶ πῶς νὰ κάμω; Στοχάζομαι ὅτι, ἀφοῦ κ' ἐκεῖνοι ἐνδιαφέρονται τόσον εἰς τὴν δυσάρεστον αὐτὴν ὑπόθεσιν, τῆς ὁποίας ἐγὼ ἀγνοῶ ὅλας τὰς λεπτομερείας, δὲν εἶμαι ἐλευθερος νὰ παρατρέξω τοὺς ὅρους των, ἀλλὰ τὸναντίον πρέπει νὰ συμμορφωθῶ. Καταλαμβάνετε βεβαίως τὴν θέσιν μου. Εἶμαι δοῦλος τῶν διαταγῶν τὰς ὁποίας λαμβάνω. ἄλλως, θὰ ἐδεχόμην μετὰ πολλῆς μου χαρᾶς τὴν ὑπηρεσίαν ἣν μὲ πόσῃ καλωσύνῃ μὲ προσφέρετε...

— Ἀδιάφορον, εἶπεν ὁ Ὁβερράιζερ· πολὺ καλὰ μάλιστὰ κάμνετε, καὶ εἰς τὴν θέσιν σας θὰ ἔκαμνα κ' ἐγὼ τὸ αὐτό. Τοῦλάχιστον ὅμως θὰ συνοδοιπορήσωμεν. Σήμερον καὶ σεῖς δὲν ἀναχωρεῖτε;

— Ναί, σήμερον· ἐννοεῖται ὅμως ὅτι πρέπει πρότερον νὰ ἰδῶ τὴν Μαργαρίττην.

— Ὡ, βεβαίως! Ἐρχεσθε τὸ ἑσπέρας, καὶ ἀπ' ἐκεῖ μεταβαίνομεν ὁμοῦ εἰς τὸν σιδηρόδρομον. Ὁ ἀναχωρήσωμεν εἰς τὰς ὁκτὼ διὰ τῆς ταχυδρομικῆς ἀτμαμάξης.

— Ναί, διὰ τῆς ταχυδρομικῆς ἀτμαμάξης εἶπεν, ὁ Βενδάλ.

Πολλὰς ἔχων ὁ Βενδάλ ὑποθέσεις ν' ἀποπερατώσῃ διὰ τὸ κατεπεῖγον τῆς ἀναχωρήσεώς του, ἀφίχθη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἑλβετοῦ βραδυτέρον παρ' ὅσον ἠλπίζε, καὶ ὀλίγως πλέον τὸν ἔμεινε καιρὸς ὅπως ἀνταλλάξῃ μετὰ τῆς Μαργαρίττης τοὺς λόγους τινάς. Εὐτυχῶς, τὴν εὔρε μόνην εἰς τὴν αἴθουσαν ὅπου εἰσῆλθε.

— Γεώργιε, τὸν εἶπεν ἡ κόρη, ὀλίγαι μὰς μένουσι στιγμαί· ἀλλὰ, χάρις εἰς τὴν ἀγαθότητα τῆς κυρίας Δὸρ, δυνάμεθα νὰ ἡμεθα ἐδῶ μόνον.

Καὶ περιβαλοῦσα τὸν τράχηλόν του διὰ τῶν χειρῶν της, — Ἄκουσε, Γεώργιε, προσέθεσεν ἕκαμες σήμερον τίποτε εἰς τὸν Ὁβερράιζερ, τὸ ὅποιον τὸν προσέβαλεν:

— Ἐγὼ! ἀνέκραξεν ὁ Βενδάλ ἐκθαμβος.

— Σιωπᾶ· δὲν πρέπει νὰ μὰς ἀκούσῃ, εἶπεν ἡ Μαργαρίττη. Ἐνθυμεῖσαι τὴν μικρὰν ἐκείνην φωτογραφημένην εἰκόνα, τὴν ὁποίαν μ' εἶχες δώσει; Ἀγνοῶ πῶς τὴν ἦρε σήμερον μετὰ μεσημβρίαν ἐπὶ τῆς ἐξίας, καὶ τὴν ἔλαβε, καὶ τὴν ἔδλεπε, καὶ ἐγὼ παρετήρουν τὴν μορφὴν του εἰς τὸν καθρέπτην. . . Ἄ! εἶμαι βεβαία ὅτι κάπως τὸν προσέβαλες· εἶναι φιλέκδικος ἄνθρωπος, ἀδυσώπητος, καὶ ἄφωνος ὡς ἂν μνημ. Μὴν ἀναχωρήσῃς μετ' αὐτοῦ. . . Γεώργιε, σὲ λέγω μὴν ἀναχωρήσῃς.

— Ἄλλ' ἀγάπη μου, σὲ πλανᾷ ἡ φαντασία. Ποτὲ δὲν ὑπῆρξαμεν, ἐγὼ καὶ ὁ Ὁβερράιζερ τόσον φίλοι, ὅσον κατὰ τὴν παροῦσαν στιγμὴν.

Δὲν ἐπρόσθεσε ν' ἀποκριθῇ εἰς ταῦτα ἡ Μαργαρίττη, ὅτε τὸ ἔδαφος τοῦ πλησιέστερου δώματος ἠκούσθη σειόμενον ὑπὸ τοῦ βήματος ποδὸς βαρυσώμου ἀνθρώπου· εὐθὺς δὲ φανεῖσα ἡ κυρία Δὸρ, — Ὁ Ὁβερράιζερ! —

εἶπε· καὶ ἐκάθησεν εἰς μίαν καθέδραν πλησίον τῆς θερμάστρας, εἰς τὴν συνήθη θέσιν της.

Εἰσῆλθε δὲ μετὰ τοῦτο ὁ Ἑλβετὸς, φέρων κρεμάμενον ἀπὸ τοῦ ὤμου του μικρὸν ταχυδρομικὸν σάκκον.

— Εἶσθε ἔτοιμος; ἠρώτησε τὸν Βενδάλ. Ἐχετε τίποτε νὰ μὲ δώσετε νὰ βάλω εἰς τὸν σάκκον μου; Ποῦ εἶναι ὁ ἐδικός σας; Ἐγὼ ἠγόρασα αὐτόν· παρατηρήσατε. . . Ἐδῶ ἔχει θήκην διὰ τὰ χαρτῖα· εἶναι εἰς τὴν διαθέσιν σας.

— Σὰς εὐχαριστῶ, ἀπεκρίθη ὁ Βενδάλ· ἐγὼ ἐν μόνον ἔχω ἀναγκαῖον ἔγγραφο, καὶ εἶμαι ὑπόχρεως νὰ τὸ κρατῶ ἐπάνω μου· τὸ ἔχω ἐδῶ, καὶ ἐδῶ θὰ τὸ ἔχω ἔως νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ Νεοκάστελλον.

Συγχρόνως δὲ ὁ Βενδάλ ἔψαυε τὸν θύλακα τοῦ ἐνδύματός του ἀριστεροῦ τοῦ στήθους του· καὶ τότε ἠθάνθη τὴν χεῖρα τῆς Μαργαρίττης σφίγγουσαν τὴν ἀριστεράν του. Ἡ νεανὺς παρετήρει τὸν κηδεμόνα τῆς ἐξετάζουσα αὐτὸν μέχρι τῶν ἀδύτων τῆς ψυχῆς· ἀλλ' ἤδη οὗτος ἐσφάφη πρὸς τὴν κυρίαν Δὸρ, καὶ ἔλαβε τὴν χεῖρά της πρὸς ἀποχαιρετισμὸν.

— Σὲ ἀφίνω ὑγείαν λοιπὸν, ἀγαπατὴ Μαργαρίττη μου, εἶπε σφραφῖς ἔπειτα καὶ πρὸς τὴν ὠγρὰν καὶ ἔμφοβον ἀνεψιάν του. — Κύριε Βενδάλ, λοιπὸν εἶσθε ἔτοιμος; Δρόμον! δρόμον, φίλε πρὸς τὸ Νεοκάστελλον!

Καὶ ἐπικρούσας ἑλαφρῶς τὸν Βενδάλ εἰς τὸ στήθος, ὅπου ἦτο ὁ θύλαξ ὁ περιέχων τὸ ἀποδεικτικόν, ἐξῆλθε πρῶτος αὐτός.

Καὶ τὸ μὲν τελευταῖον βλέμμα τοῦ ὁ Βενδάλ ἔρριψε πρὸς τὴν Μαργαρίττην· τῆς δὲ κόρης ὁ τελευταῖος πρὸς αὐτὸν λόγος ὑπῆρξε· « Μὴν ἀναχωρήσῃς! »

ΠΡΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ. — Εἰς τὴν Κοίλαδα.

Ὁ Βενδάλ ἀνεχώρησε μεσοῦντος τοῦ μηνὸς φεβρουαρίου, ὁ δὲ χειμὼν ἐκεῖνος ἦτο βαρύτερος καὶ οἱ δρόμοι κάκιζοι πρὸς τοὺς ὁδοιπόρους· τόσον κακοὶ ἦσαν, ὥστε φθάσας εἰς Στρασβούργον μετὰ τοῦ Ὁβερράιζερ εὔρε τὰ ἀριστα τῶν ἐκεῖ ξενοδοχείων ὅπως κενά. Πολλοὶ ἄλλοι ὁδοιπόροι ἀπερχόμενοι εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἑλβετίας ἐνεκα ὑποθέσεων, ἐπέστρεφον εἰς τὰ ἴδια ἀναβάλλοντες τὴν ὁδοιπορίαν.

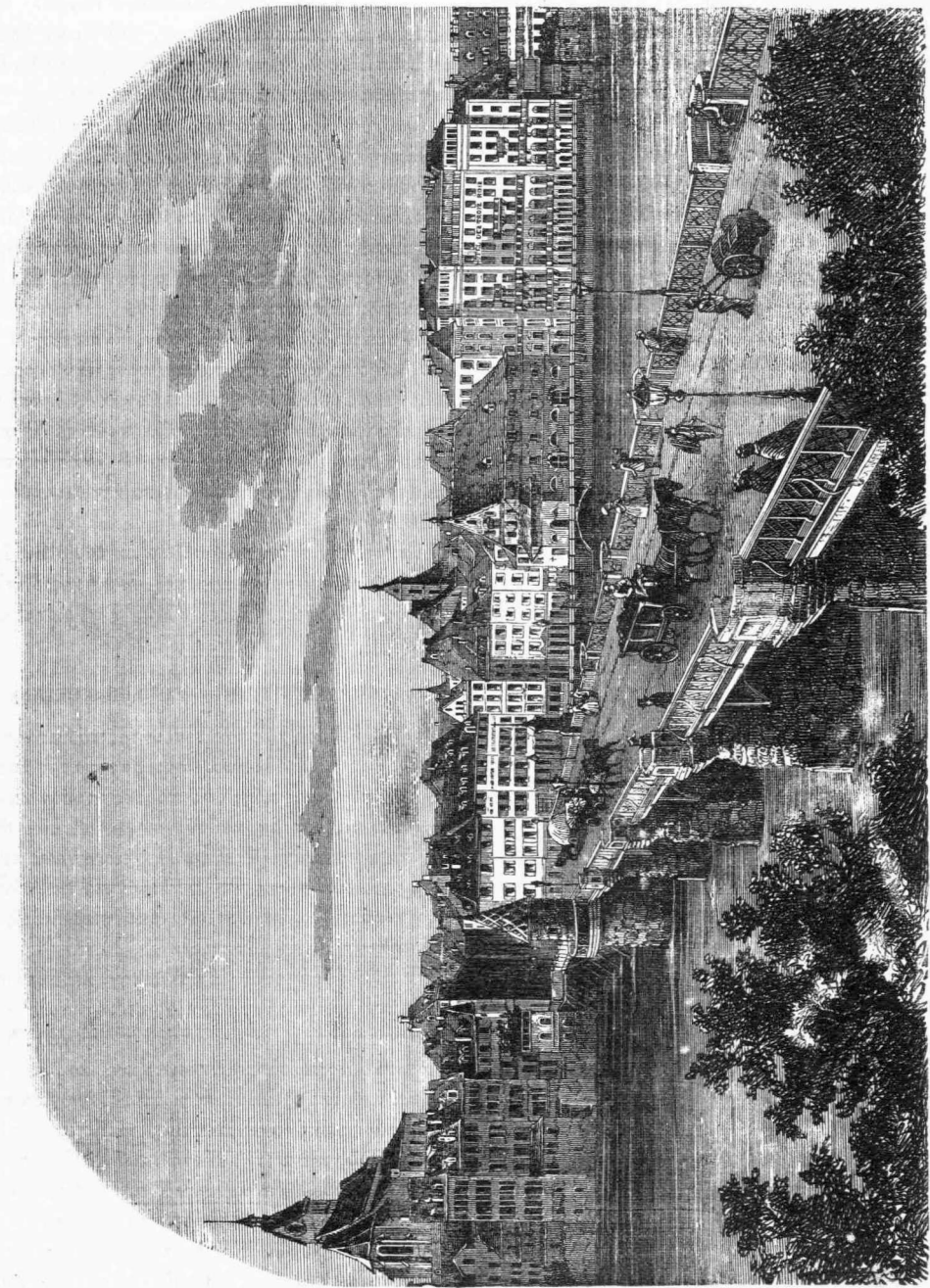
Οἱ σιδηρόδρομοι δι' ὧν σήμερον μεταβαίνουσιν εἰς τὴν τερπνὴν ἐκείνην χώραν οἱ περιηγηταί, τότε ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀτελείωτοι· πανταχοῦ δὲ ἡ χιὼν εἶχε διακόψει πᾶσαν συγκοινωνίαν, καὶ πανταχοῦ ἠκούετις ἱστορίας περὶ ὁδοιπόρων παθόντων τὰ πάνδεινα. Ἄλλ' ὅμως ὑπῆρχον ἐν τούτοις καὶ ὑπερβολαί, καὶ ἐπειδὴ ἡ ὁδὸς ἦ διὰ τῆς Βασηλίας (Bâle) ὑπῆρχε διαβατή, ὁ Βενδάλ ἐπέμεινεν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ προχωρήσῃ. Τὴν αὐτὴν δὲ ἀπόφασιν εἶχε καὶ ὁ συνοδοιπόρος του, μελετῶν οὗτος νὰ ἐξαλείψῃ παντὶ τρόπῳ τὸ ἔγγραφο ὃ ἐκράτει ὁ Βενδάλ, ἔστω ἐξαλείφων καὶ τὸν Βενδάλ αὐτὸν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.

Ἀπειλούμενος ὑπὸ τελείου ἀφανισμοῦ, περισφιγγόμενος ἐντὸς κύκλου τὸν ὅποιον ἡ δραστηριότης τοῦ Γεωργίου περιέελλεν ἀπὸ ὄρας εἰς ὄραν, ὁ Ὁβερράιζερ εἰμίσει τὸν συνοδοιπόρον του θηριωδῶς. Καὶ πάντοτε μὲν ἔτρεφε πρὸς αὐτὸν σκοποὺς ἀπαισίους· εἶτε διὰ τὴν ἐγθροπάθειαν τοῦ ἀναγώγου χωρικοῦ πρὸς τὸν καλῶς ἀνατετραμμένον πολίτην, εἶτε διὰ τὴν ἀντίθεσιν τοῦ σκαιοῦ χαρακτήρός του πρὸς τὴν εὐγενῆ καὶ γενναίαν ταύτην φύσιν, εἶτε διὰ τὴν καλλονὴν τοῦ

Γεωργίου, εἶτε διὰ τὴν χάριν αὐτοῦ, ἀγαπωμένου ὑπὸ τῆς Μαργαρίττης, εἶτε καὶ δι' ὅλα ὁμοῦ ταῦτα τὰ αἰτία, τὸν εἰμίσει θανασίμως· τὸν εἰμίσησεν ἀφ' ἧς στιγμῆς τὸν εἶχεν ἰδῆ· ἀλλὰ τώρα τὸν ἐθεώρει καὶ ὡς ἀγοντα αὐτὸν εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ ὁ σφαγισμὸς οὗτος ἀνερόριζεν ἀδιαλείπτως τὴν ἀπέχθειαν καὶ τὴν ὀργὴν του πρὸς αὐτόν.

Ὁ Βενδάλ, ἀπ' ἐναντίας, ὁ Βενδάλ ὄστις πολλὰ-

κις ἤλεγξεν ἑαυτὸν διὰ τὴν δυσπιστίαν ἣν ἀμυδρῶς πως ἠσθάνετο πρὸς τὸν Ἑλβετὸν τούτον, σήμερον ἐφρόνει ὅτι ὤφειλε νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ τοῦ νοῦς του καὶ τὸ ἔσχατον ἔγνος τοῦ ἀκουσίου τούτου αἰσθημάτος. Ἐλεγε καθ' ἑαυτὸν ὅτι Ὁβερράιζερ ὑπῆρχε τῆς Μαργαρίττης ὁ κηδεμὼν, ὅτι τοῦ λοιποῦ ἀποκατέστη μετὰ αὐτῶν φίλια γνησία, καὶ ὅτι τέλος πάντων αὐτὸς ἐκούσιως ἠθέλησε νὰ τὸν συνοδεύσῃ καὶ νὰ συμμερισθῇ ἄνευ συμ-

Ὁψεις τῆς πόλεως Βασηλίας (Basel) ἐπὶ τοῦ ῥήνου ποταμοῦ.

φερόντος τινος τοὺς κόπους καὶ κινδύνους τῆς ὁδοιπορίας ταύτης.

Εἰς ὅλους τοὺς λόγους τούτους, ἀγορεύοντας ὑπὲρ τοῦ Ἑλβετοῦ, προσέθετο καὶ ἕτερος, ὅτε ἀφίχθησιν εἰς Βασηλίαν, διπλάσιον τοῦ συνήθους καταβάλοντες καιρὸν. Εἶχον δειπνήσει ἄργα πολὺ, καὶ εὐρίσκοντο μόνον εἰς ἓνα τῶν θαλάμων τοῦ ξενοδοχείου. Ὁ ποταμὸς Ῥήνος ἐκύλιε τὰ ρεύματά του ὑπὸ τὴν οἰκίαν, βαθύς, ταχύρροος, πολύφλοισθος, ἐξωγκωμένος ἐκ τῶν χιόνων.

Ὁ Βενδάλ ἔκειτο νοσηλῶς ἠπλωμένος ἐπὶ τινος ἀνακλίντρου. Ὁ Ὁβερράιζερ περιεπάτει ἐν τῷ θαλάμῳ, ἰστάμενος ἐκ διαλειμμάτων πρὸ τοῦ παραθύρου καὶ παρατηρῶν ἐντὸς τῶν μελανῶν ἐκείνων ὑδάτων τὴν σκολιόδρομον ἀντανάκλασιν τῶν φώτων τῆς πόλεως. Ἐλεγε δὲ ἰσως κατὰ νοῦν, — Ἐδῶ ἂν ἠδυνάμην νὰ τὸν ῥίψω! . . .

Καὶ ἐπανελάμβανε τὸν περίπατόν του ἐν τῷ θαλάμῳ, ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ ἔδαφος.

— Πού νά τοῦ κλέψω τὸ ἔγγραφο, ἂν εἰμπορέσω; . . . Καὶ πού νά τὸν θανατώσω, ἂν χρειασθῆ; . . .

Καὶ ὁ ποταμὸς ἐκυλίετο, ἐκυλίετο ὡσανεὶ ἐπαναλαμβανων τὰς αὐτὰς λέξεις ταύτας, ἐφωδὸν θανάτου ἤτις βαθμίδον κατέστη τόσον ἀκουστὴ εἰς τὰ ὦτα τοῦ Ἑλβετοῦ, ὥστε διέκοψε πάλιν τὸν περιπάτον του φεθθεὶς μὴ προδοθῆ.

— Πού νά τοῦ κλέψω τὸ ἔγγραφο, ἂν εἰμπορέσω; . . . Καὶ πού νά τὸν θανατώσω ἂν χρειασθῆ; . . .

Ἦλλαξε σέφιν. — Ἀκούετε, εἶπε, τὸν Ῥήνον, πόσον ἀπόψε ροχθεῖ; Οὕτως ἐρρόχθει καὶ ὁ καταβράκτης ἐκείνος πλησίον τῆς οἰκίας μου. Σὰς εἶχα εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἡ μήτηρ μου τὸν εἰκόνειν εἰς τοὺς περιηγητάς. Ὁ κρότος του μετεβάλλετο κατὰ τὸν καιρὸν, καθὼς συμβαίνει εἰς ὅλα τὰ ρεύματα τῶν ὑδάτων. Ὁταν μ' ἐβάλλαν νὰ μάθω τὴν ὠρολογιοποιίαν, ἀκόμη ὁ κρότος ἐκείνος ἤγει εἰς τὴν ἀκοήν μου, ὡς νὰ μ' ἔλεγε, « Πού εἶσαι σὺ, ἄθλιον παιδί! Ταλαίπωρον παιδί, σὺ ποῖος εἶσαι! » Ἄλλοτε πάλιν, ὅταν ὁ κρότος καθίστατο πλέον βαθύς, καὶ προσηγγέλλεν ἐπικειμένην θυελλαν, ἐνόμιζα ὅτι ἤκουα τὸν καταβράκτην ἐκείνον λέγοντα, « βούμ! βούμ! δεῖρέ τον! δεῖρέ τον! » καθὼς ἐφώναζεν ἡ μήτηρ μου ὅταν ὠργίζετο ἐναντίον μου . . . ἡ μήτηρ μου, δηλαδή, Κύριος οἶδε καὶ ἂν ἦτο μήτηρ μου!

— Πῶς! ἀνέκραζεν ὁ Βενδάλ, μεταβαλὼν θέσιν καὶ ἀμφιβάλλετε περὶ τῆς μητρὸς σας!

— Ξέρω κ' ἐγώ; ἀπήντησεν ὁ Ἑλβετός· ὑπάρχει τόσον σκότος περὶ τὴν γέννησίν μου! Παραδείγματός χάριν, ἐγὼ ἤμην ἀκόμη νεώτατος, πᾶσι μικρὸν, ἐνῶ ὅλοι τῆς οικογενείας μου, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἦσαν σχεδὸν γέροντες. Τὰ πάντα λοιπὸν δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ . . .

— Καὶ ἐλάσετε ποτὲ ἀφορμὴν ἀμφιβολίας τινός;

— Σὰς εἶπα ἄλλοτε, ὅτι καὶ περὶ τοῦ πατρὸς μου ἀμφιβάλλω καὶ περὶ τῆς μητρὸς μου αὐτῆς· ἀλλὰ τέλος πάντων, ἀφοῦ εὐρίσκωμαι εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, εἶμαι μέρος κ' ἐγὼ τῆς δημιουργίας, καὶ ἀδιαφορῶ ἂν δὲν ἀντικῶ εἰς καλὴν τινα οικογενείαν.

— Ἄλλ' εἶσθε τῶντι Ἑλβετός; ἠρώτησεν ὁ Βενδάλ ἀνακαθίσας.

— Τίς οἶδε καὶ ἂν δὲν ἦμαι; ἀπεκρίθη ὁ Ὀβερράιζερ, σταθεὶς ἀποτόμως καὶ ῥίψας παράδοξόν τι βλέμμα πρὸς τὸν συνοδοιπόρον του. — Ἐάν τις ἠρώτα σὰς, « εἶσθε τῶντι Ἄγγλος; » Ἦθ' ἂν γινώσκετε τοῦτο;

— Γινώσκω τοῦτο, ἐπειδὴ ἐκ παιδικῆς ἡλικίας αὐτὸ μὲ εἶπαν πάντοτε.

— ὦ! ἀλλὰ κ' ἐγὼ λοιπὸν γινώσκω κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὅτι εἶμαι Ἑλβετός.

— Δηλαδή, προσέθεσεν ὁ Βενδάλ, γινώσκω ὅτι εἶμαι Ἄγγλος καὶ ἐκ τῶν πρώτων μου ἐναμνήσεων.

— Κ' ἐγὼ ὁμοίως· ὥστε ὅσα ἐγὼ γινώσκω περὶ τοῦ Ὀβερράιζερ, τόσα καὶ σὺ περὶ τοῦ Βενδάλ . . . Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι γινώσκω μὲν τι βέβαιον.

— Λοιπὸν δὲν σὰς πείθουν ὅσα γινώσκετε, καὶ οὐτὸς σὰς ἀρκοῦν;

— Πρέπει νὰ με ἀρκοῦν καὶ νὰ μὲ πείθουν, ἂν καὶ τούσα μόνον. Εἰς αὐτὴν μὲν τὴν μικρὰν γῆν, ὅταν εἶπη τις « πρέπει », εἶπε τὰ πάντα. Μία εἶναι ἡ λέξις αὐτὴ καὶ κοντοσυλλαβός, ἀλλ' ἰσχυροτέρα παντὸς λόγου καὶ πάσης φράσεως.

— Ἐγεννήθητε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, καθ' ὃ καὶ ὁ

πτωχὸς ἐκεῖνος Βίλδιν· ἦσθε συνήλικες, εἶπεν ὁ Βενδάλ, παρατηρῶν τὸν συνοδοιπόρον του περιέργως.

— Ναί, ἦμεθα συνήλικες μ' ἐκείνον, ἐπέφερον ὁ Ἑλβετός ἐξακολουθῶν νὰ περιπατῆ.

Καὶ μήπως λοιπὸν ὁ Ὀβερράιζερ οὗτος ἦτο ὁ τὸν ὑποῖον περιεζήτει ὁ Βίλδιν; Μήπως εἰς τὴν περὶ στενότητος τοῦ κόσμου θεωρίαν, ἣτις ἐπανάγχετο τόσον συνεχῶς εἰς τὰ χεῖλη τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ἐλάθη ἀνέ τις ἐννοια λεπτοτέρα τῆς φυσικῆς;

Μήπως ἡ ἐξ Ἑλβετίας ἐπιστολὴ ἐκείνη, ἣτις ἐσύστηνεν αὐτὸν εἰς τὸ κατάστημα Βίλδιν καὶ Σντροφίας, ἐλθούσα εὐθὺς μετὰ τὴν φανέρωσιν τῆς κυρίας Γολδοστάρβης, ἐσήμαινεν ὅτι ἐμελλε μετ' ὀλίγον νὰ ἐμφανισθῆ καὶ τὸ παιδίον τὸ ὁποῖον εἶχε γίνεθαι τῆς ἀπάτης καὶ τῆς ἀδικίας; ἢ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ γέμει ἀνεξιχνιάστων μυστηρίων. Ἴσως ἡ τύχη, οἰκονομίσασα τοιαύτην σχέσιν μετὰ τοῦ Ὀβερράιζερ καὶ τοῦ Βενδάλ, καὶ συνάψασα αὐτοὺς ὑπὸ τὴν αὐτὴν ζέγην κατὰ τὴν χειμερινὴν ταύτην νύκτα, τοὺς καθωδήγει πρὸς τὸν αὐτὸν τόπον καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν.

Ταῦτα σκεπτόμενος ὁ Βενδάλ, ἠτένιζε πρὸς τὸν συνοδοιπόρον του, ἐξακολουθοῦντα νὰ περιπατῆ. Ὁ δὲ ποταμὸς ἔρρεεν, ἔρρεεν ἀδιακόπως, μὴ παύων τὴν πένθιμον ψαλμοδίαν του. — Πού νά τοῦ κλέψω τὸ ἔγγραφο, ἂν εἰμπορέσω; . . . καὶ πού νά τὸν θανατώσω, ἂν χρειασθῆ; . . .

Τὸ μυστικὸν τοῦ Βίλδιν οὐδένα διέτρεχε κίνδυνον εἰς τὰ χεῖλη τοῦ Βενδάλ· οὗτος ὅμως ἐσκέπτετο ὅτι ὁ Βίλδιν ἀπέθανεν ὑπὸ τὸ ἄγχος τοῦ μυστικοῦ τούτου· ἦσθ' ἀνετό δὲ καὶ αὐτὸς τὸ φοβερὸν ἄγχος ὃ ἐκληρονόμησε· καὶ λοιπὸν, ἐν τῇ ἰδέᾳ τῆς χαρᾶς ἦν θά ἦσθ' ἀνετό ἂν ὁ Ὀβερράιζερ ὑπῆρχεν ὁ ἀληθὴς Οὐάλτερς Βίλδιν, τὸ βάρος τοῦτο τὸν ἐφαίνετο ἤδη ἐλαφρότερον.

Ἀλλὰ πάλιν δὲν ἤθελε νὰ ἴδῃ τὸν μετὰ τοῦ ὁποῖου συνοδοιπόρου εἰς τὴν θέσιν τοῦ τεθνεώτος φίλου του. Νὰ εὐρεθῆ συνέταρος μετὰ τοιούτου ἀνθρώπου κρυψίνος, αὐτὸς ὁ τόσον ἀπλοῦς καὶ εἰλικρινῆς καὶ ἀνεπιτήδευτος! . . . Ἐπειτα δὲ, ἐσύμφερεν ἄραγε εἰς τὸν Γεώργιον νὰ γίνῃ πλούσιος ὁ κηδεμὼν τῆς Μαργαρίτης; . . . Ὅχι· ἐπειδὴ τότε θά ἠϋζανεν ἡ ἐπ' αὐτῆς ἐξουσία του. Τὸ δὲ χεῖριστον, ἀφοῦ ἐμύθανεν ὁ Ὀβερράιζερ ὅτι δὲν ἦτο ποσὸς συγγενὴς τῆς Μαργαρίτης . . . ὦ! ὄχι, δὲν ἐσύμφερε τὸ πρᾶγμα τοῦτο εἰς τὸν Βενδάλ.

Δὲν τὸν ἐσύμφερε, καὶ ἀφ' ἐτέρου χρέος ἱερὸν τὸν προέτρεπε νὰ βάλῃ κατὰ μέρος πάντα σκοπὸν ἴδιον, καὶ αὐτὸ νὰ ἐκπληρώσῃ μᾶλλον. Ὑπὸ τοῦ στοχασμοῦ τούτου κατεχόμενος, ἐσκέπτετο τίνι τρόπῳ νὰ διαφωτίσῃ ὅσον τάχος τὰς ἀμφιβολίας του. Ἦτένισε τότε ἰλαρότερον πρὸς τὰς κινήσεις τοῦ συνοδοιπόρου, φρονῶν αὐτὸν ὡς μελετῶντα περιλύπως τὴν γενετὴν του.

Τίς νὰ τὸν ἔλεγε ὅτι ὁ Ἑλβετός κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐσκέπτετο περὶ ἄλλου καὶ ὄχι περὶ αὐτοῦ! ὅτι ὁ ἄλλος ἦτο αὐτὸς ὁ Βενδάλ, καὶ ὅτι διεννοεῖτο αὐτὸν νὰ δολοφονήσῃ!

Ἡ ὁδὸς ἀπὸ Βασηλίας εἰς Νεοκάστελλον δὲν ἦτο ὅσον ἐλέγετο κακὴ. Ὁ πάγος ἐσχάτως τὴν εἶχε πῆξει καὶ ἀποκαταστήσει διαβατὴν ἀρκούντως. Εἶχον ἔλθει κατ' ἐκείνην τὴν ἐσπέραν ἀγωγιάται ἐπὶ ἵππων καὶ ἡμιόνων, καὶ οὐδὲν ἔλεγον περὶ ἀνυπερβλήτων προσκομμάτων εἰς τὸν δρόμον ὃν διέτρεξαν. Ναί μὲν, ὁ δρόμος δὲν ἦτο εὐδιάβητος, ἀλλὰ διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ διὰ

τῆς μάστιγος ἐπροχώρουν τὰ ζῶα σύροντα τὴν ἀμαξάν. Ὁ Βενδάλ ἔσπευε νὰ ἔλθῃ εἰς διαπραγματεύσιν μετὰ τινος ἀμαξήλατου, καὶ συμφωνήθῃ νὰ εὐρεθῆ οὗτος εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῶν δύο ὁδοιπόρων πρὸ τῆς αὐγῆς.

— Ὅταν ὁδοιπορῆτε, κλειδόνετε ἐνδὸθεν τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνός σας; ἠρώτησεν ὁ Ὀβερράιζερ ἐνῶ μετέβαιναν εἰς τὸν κοιτῶνά του.

— Ποτὲ, ἀπεκρίθη ὁ Γεώργιος γελάσας. Ἐγὼ τὸν ὑπνον βαρύν, καὶ ἀφίνω ἀνοικτὰ, διὰ νὰ ἔρχωνται νὰ μ' ἐξυπνοῦν.

— Τῶντι ἔχετε τὸν ὑπνον βαρύν; ἐπηρώτησεν ὁ Ἑλβετός. Εἶσθε εὐτυχῆς.

— Ἄν δι' ἐμὲ ἦναι τοῦτο εὐτυχία, ἀγνοῶ· ἀλλὰ διὰ τοὺς οἰκείους μου δὲν εἶναι βεβαίως, ἐπειδὴ τοὺς παρέγω φροντίδας.

— Οὐτὲ ἐγὼ κλειδῶν ποτὲ τὴν θύραν μου, ἀλλὰ θά σὰς δώσω μίαν καλὴν συμβουλήν, ἐπειδὴ, ὡς Ἑλβετός, γνωρίζω τὴν πατρίδα μου· ὅταν ὁδοιπορῆτε εἰς τοὺς τόπους μας, προσέχετε νὰ θέτετε πάντοτε τὰ ἔγγραφα ὅσα φέρετε . . . φυσικῶ δὲ τῷ λόγῳ καὶ τὰ χρήματα . . . ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν σας.

— Ἀλλὰ τοῦτο ἀπέχει τοῦ νὰ ἦναι ἔπαινος πρὸς τοὺς συμπατριώτας σας.

— Οἱ συμπατριῶταί μου! εἶπεν ὁ Ὀβερράιζερ σφιγξας τοὺς ἀγκῶνας τοῦ Γεωργίου· οἱ συμπατριῶταί μου εἶναι καθὼς καὶ οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων . . . Οἱ δὲ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων δὲν λείπουν τοῦ ν' ἀφαιρῶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὅ,τι εἰμποροῦν νὰ τοὺς ἀφαιρέσουν. Λοιπὸν, καλὴν νύκτα! Ἄθριον εἰς τὰς τέσσαρας.

— Ναί, εἰς τὰς τέσσαρας· καλὴν νύκτα!

(Τὴν συνέχισεν εἰς τὸ προσεχές.)

ΕΞΑΨΙΣ ΕΠΙ ΧΑΡΤΟΠΑΙΓΝΙΟΥ.

Ἡ ἔξαψις τινῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τοῦ χαρτοπαίγνιου δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ ποσοῦ τοῦ ὁποῖον διακυβεύουσιν· ἐπειδὴ ἐξάπτονται ὁμοίως καὶ ἂν παίζωσιν ἄνευ καταβολῆς ὀβολοῦ· ἀλλὰ προέρχεται κυρίως ἐκ τοῦ ἄλλοτε μὲν ἐμφαντικοῦ, ἄλλοτε δὲ ὑποκεκρυμμένου ζήλου τὸν ὁποῖον καταβάλλει ὁ ἀντίπαλος ὅπως τοὺς νικήσῃ. Πρόκειται πάντοτε περὶ νίκης ἢ ἤττης. Τοῦτο ἐρεθίζει. Ὑπάρχουσι τῶντι ἀντίπαλοι οἵτινες, παίζοντες,

Δηινόμη, Μητιόχη, Πεισις καὶ Κλεοδίχη.

ὀνόματα συνέθεσεν, ὡς ἐγὼ νομίζω, ὁ Πολύγνωτος. Εἶναι δὲ ζωγραφημένος καὶ ὁ Ἐπειός, γυμνὸς καὶ κρη-

ἔχουσι τρόπον θριαμβευτοῦ· ὁ δὲ τρόπος οὗτος, καὶ ἐνῶ περὶ οὐδεμιᾶς ζημίας πρόκειται, διεγείρει τὸ αὐτὸ αἶσθημα, τὸ ὁποῖον καὶ ἡ ζημία. Ὅμοίως ἐξάπτονται τινες ἐνῶ συνδιαλέγονται περὶ ἀσημάντου ζητήματος, ἅμα ὡς ἀκούσασιν ἐναντίον τινὰ λόγον, ἐὰν μάλιστα διακρίνωσιν εἰς αὐτὸν καὶ προαίρεσιν ἀντιλογίας ἢ οἴσιν ὑπερισχύσεως.

Οἱ ἐξαπτόμενοι οὕτω, ὡς φύσει εὐερέθιστοι, πρέπει ν' ἀποφεύγωσιν οἰονδήποτε παίγνιον, εἴτε ἂν καταβάλλωνται εἰς αὐτὸ χρήματα, εἴτε ὄχι· ὡς καὶ ὁποιονδήποτε φιλονεικίαν, εἴτε σπουδαίαν, εἴτε περὶ ὄνου σκιάς. Ὅσακις δὲ τυγχάνῃ τις μετὰ τοιούτων δικαστῆς, χρεωστῆ νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὴν ἐλαφροτικὴν τῆς ἐνοχῆς περίστασιν· δηλαδή τὴν ἰδιοσυγκρασίαν των, οὐδέποτε ἀποδίδων τὸν ἐρεθισμὸν εἰς καθαρὴν φιλοκέρδειαν. Εἶναι χαρτοπαίχται ἐξ ἐπαγγέλματος, φιλοκερδέστατοι ἀνθρώποι καὶ πολλὰκις μογθηροί, οἵτινες ὅμως τηροῦνται κατ' ἐπιφάνειαν ἀπαθέστατοι καὶ ἐνώπιον τῶν ἐσχάτων ζημιῶν.

ΤΙΩ, ΤΙΝΩ.

Αἱ δύο αὐταὶ λέξεις εἰσεχώρησαν πρὸ μικροῦ εἰς τὴν καθομιλουμένην εἴτε ἀπλᾶ, εἴτε σύνθετοι μετὰ τῆς ἀπὸ προθέσεως· ἀλλ' οἱ πλείστοι μεταχειρίζονται ἀμφοτέρας ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ κοινῶς λεγομένου πληρόνω. Εἶναι λάθος. Τίνω καὶ ἀποτινω σημαίνουσι τὸ πληρόνω, ἀλλὰ τίω σημαίνει τιμῶ, ὡς καὶ τὸ ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν λεγόμενον stimare, valutare, λέξεις ἀναγκαιοτάτας μετὰ τῶν ἐμπόρων. Σημειωτέον ὅμως ὅτι οἱ χρόνοι τοῦ ἑήματος τούτου συγγέονται δυστυχῶς μετὰ τῶν τοῦ τίνω ἢ τίνυμι.

Η ΕΝ ΔΕΛΦΟΙΣ ΔΕΣΧΗ

ΚΑΙ ΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΥΓΝΩΤΟΥ ΖΩΓΡΑΦΙΑΙ.

(Ἴδε σελ. 166. — Συνέχεια καὶ τέλος.)

Εἶναι δὲ ζωγραφημένα ἐπὶ κλίνης ὑπὲρ αὐτὰς ἡ Δηινόμη τε καὶ ἡ Μητιόχη, καὶ τῆς Πεισῆς καὶ Κλεοδίχης· τούτων ἐν τῇ Ἰλιάδι τῇ μικρᾷ καλουμένῃ μόνης τῆς Δηινόμης ἀναφέρεται τὸ ὄνομα, τῶν δ' ἄλλων τὰ

Ἐπειὸς κατεδαφίζων τὰ τεῖχος τῆς Τρωάδος.

μνίζων εἰς τὸ ἔδαφος τῶν Τρωαδῶν τὸ τεῖχος, ἂνω τοῦ ὁποῖου προέγει μόνη τοῦ ἀπορροῦ ἵππου ἡ κεφαλὴ.

Εκεῖ καὶ ὁ Πολυποίτης, υἱὸς τοῦ Πειρήθου, διὰ ται-
νίας ἔχων δεδεμένην τὴν κεφαλὴν, καὶ πλησίον αὐτοῦ
Ἄκάμας ὁ τοῦ Θησέως, φορῶν εἰς τὴν κεφαλὴν κράνος
ἔχων ὑπεράνω λόφον, καὶ πλησίον ὁ Ὀδυσσεὺς ἐνδεδυ-
μένος θώρακα. Αἴας δὲ ὁ τοῦ Οἰλέως, ἀσπίδα ἔχων,
ἵσταται ἐνώπιον βωμοῦ, καὶ ὁμνυεῖ ὑπὲρ τοῦ τολμημά-
τος τοῦ γενομένου εἰς τὴν Κασσάνδραν· αὕτη δὲ κά-

θηται γαμὰ καὶ κρατεῖ τὸ τῆς Ἀθηναῖς ζόανον, ἢ τὸ
ξύλινον ἀγάλμα τὸ ὁποῖον ἀφῆρσεν ἴσως ἡ Κασσάνδρα
ἀπὸ τοῦ βάρου του, ὅτε τὴν ἤρπασεν ὁ Αἴας εὐρῶν
αὐτὴν προσευχομένην. Παρίστανται δὲ καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ
Ἀτρέως, φοροῦντες κράνη καὶ οὗτοι· ὁ Μενέλαος κρα-
τεῖ ἀσπίδα ἐφ' ἧς εἶναι εἰργασμένος δράκων· τούτο δ'
ἐνεκα τοῦ τέρατος τὸ ὁποῖον εἶχε φανῆ ἐν Αὐλίδι ἐπὶ

Πολυποίτης, Ἀκάμας, Ὀδυσσεύς, Κασσάνδρα.— Αἴας καὶ οἱ τοῦ Ἀτρέως υἱοί.

τῶν θυμάτων, ἐφ' ὧν καὶ βάλλουσι τὸν Αἴαντα νὰ ὀρ-
κισθῆ.

Ἐπὶ τῆς αὐτῆς δὲ γραμμῆς τοῦ ἵππου τοῦ πλη-
σίον τοῦ Νέστορος εἶναι ζωγραφημένος ὁ Νεοπτόλε-

Νεοπτόλεμος, Ἐλασός καὶ Ἀστύνοος.

μος ἀποκτείνων Ἐλασόν τινα, εἰς ὃν ὀλίγη φαίνεται
ἀπολειπομένη πνοή· ἐνταύτῳ δὲ ὁ Νεοπτόλεμος φο-

νεύει διὰ ζήφους καὶ τὸν Ἀστύνοον πεπτωκότα εἰς τὰ
γόνατα. Περὶ τοῦ Ἀστυνοῦ τούτου ἀναφέρει ὁ Λέ-
σγεως. Ἐποίησε δὲ ὁ Πολύγνωτος τὸν Νεοπτόλεμον
μόνον ἐκ τῶν Ἑλλήνων φονεύοντα ἔτι τοὺς Τρωαδί-
τας, ἐπειδὴ ὅλοι αὐταὶ αἱ ζωγραφίαι ἐμελλον νὰ τε-
θῶσιν ὑπὲρ τὸν τάφον τοῦ Νεοπτολέμου. Καὶ ὁ μὲν
Ὅμηρος ὀνομάζει τὸν υἱὸν τοῦ Ἀχιλλέως Νεοπτόλε-
μον εἰς ἅπαντα τὰ ποιήματά του, ἀλλὰ τὰ Κύπρια
ἔπη λέγουσιν ὅτι Πύρρον μὲν τὸν εἶχεν ὀνομάσει ὁ Λυ-
κομήδης, Νεοπτόλεμον δὲ ὁ Φοῖνιξ, ἐπειδὴ ὁ Ἀ-
χιλλεὺς ἤρχισε νὰ πολέμῃ ἔτι νέος.

Εἶναι δὲ ζωγραφημένος καὶ βωμὸς τὸν ὁποῖον μι-
κρόν τι παιδίον ἐναγκαλιζέται ὑπὸ φόβου· καὶ θώραξ
κεῖται ἐπὶ τοῦ βωμοῦ χαλκοῦς, οὗ τινος τὸ σχῆμα κατ'
ἐμὲ εἶναι σπάνιον. Τιοῦτους θώρακας ἐφόρουσιν οἱ ἀρ-
γαῖοι· συνέκειτο δὲ ἐκ δύο τμημάτων, τοῦ μὲν ἀρμύ-
ζοντος εἰς τὸ στέρνον καὶ τὰ περὶ τὴν γαστέρα, τοῦ
δὲ εἰς τὰ νῶτα ὡς σκέπη αὐτῶν. Ἐκαλοῦντο δὲ γύαλα,
καὶ προσαγόμενα τὸ ἐν ἔμπροσθεν καὶ τὸ ἄλλο ὀπι-
σθεν συνήπτοντο ἔπειτα πρὸς ἄλληλα διὰ περονῶν.
Οὕτω δ' ἐφαίνοντο παρέχοντα ἀποχρῶσαν ἀσφάλειαν

Λαοδίκη καὶ Μέδουσα.

καὶ ἄνευ ἀσπίδος· καὶ ἐπὶ τούτῳ ὁ Ὅμηρος ἐποίησε
Φόρκυνα τὸν Φρύγα μὴ ἔχοντα ἀσπίδα· ἐφόρει γυαλο-
θώρακα. Τιοῦτο εἶδος θώρακος εἶδον ὑπὸ τε τοῦ Πο-
λυγνώτου ἀπομιμημένον καὶ ὑπὸ Καλλιφῶντος τοῦ
Σαμίου, ὅστις ἔχει ὡσαύτως ζωγραφημένας ἐν τῷ ναῶ

τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος γυναῖκας ἀρμυζούσας τα τοῦ
θώρακος τοῦ Πατρόκλου γύαλα. Παρέκει δὲ τοῦ βω-
μοῦ ἐζωγράφησεν ἱσταμένην τὴν Λαοδίκην· αὐτὴν
οὔτε ὑπὸ ποιητοῦ εὐρίσκω συγκαταλεγμένην μετὰ
τῶν Τρωαδισσῶν αἰτινες ἠγμυλωτεύθησαν, οὔτε

πιθανὸν μοὶ φαίνεται ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐκράτησαν τὴν
Λαοδίκην αἰγμάλωτον· ἐπειδὴ ὁ μὲν Ὅμηρος ἀναφέ-
ρει ἐν τῇ Ἰλιάδι τὴν φιλοξενίαν ἧς ἔτυχον πλησίον τοῦ
Ἀντήνορος ὁ Μενέλαος καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς, καὶ ὅτι ἡ
Λαοδίκη ἐνυμφεῦθη Ἐλικίωνα τὸν τοῦ Ἀντήνορος υἱόν·
ὁ δὲ Λέσγεως λέγει, ὅτι ὁ Ἐλικίων ἐγνωρίσθη ἐντὸς
τῆς νυκτομαχίας ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεῶς καὶ ἐξήχθη ζῶν
ἐκ τῆς μάχης. Ἐπόμενον λοιπὸν εἶναι, μετὰ τὴν κη-
δεμονίαν τοῦ Μενελάου καὶ τοῦ Ὀδυσσεῶς πρὸς τὸν
οἶκον τοῦ Ἀντήνορος, ὅτι μὴδὲ προσέβησαν εἰς δυσ-
μενές τι ἔργον πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ Ἐλικίονος ὁ Ἀ-
γαμέμνων καὶ ὁ Μενέλαος. Ὅσα δ' ἐποίησεν Εὐφορίων
ὁ Χαλκιδεὺς περὶ τῆς Λαοδίκης οὐδόλως φαίνονται
πιθανά.

Μετὰ δὲ τὴν Λαοδίκην παρίσταται ὑποστάτης μαρ-
μάρινος καὶ λουτήριον ἐπὶ τοῦ υποστάτου χαλκοῦν· ἡ
Μέδουσα δὲ, κατέχουσα δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν τὸ
ὑπόστατον, κάθηται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· διότι καὶ αὕτη
κατὰ τὴν ᾠδὴν Στησιχόρου τοῦ Ἱμεραίου συναριθμεῖ-
ται μετὰ τῶν τοῦ Πριάμου θυγατέρων· πλησίον δὲ τῆς
Μεδούσης φαίνεται γυνή τις πρεσβύτης κεκαρμένη μέ-
χρῃς ἐπιδερμίδος, ἡ ἀγένειός τις οἰκέτης κρατῶν παι-
δίον γυμνὸν ἐπὶ τῶν γονάτων του· τὸ παιδίον δὲ τοῦ-
το, ὡς κατεχόμενον ὑπὸ φόβου, κρύπτει τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς βάλλον πρὸ αὐτῶν τὰς χεῖράς του.

Βλέπει τις ἔπειτα νεκρούς· καὶ ὁ μὲν γυμνός, Πῆ-
λις τὸ ὄνομα, κεῖται ἐρρίμμενος ἐπὶ τὰ νῶτα, ὑπὸ δὲ
τὸν Πῆλιν ὁ Ἡϊονεὺς καὶ ὁ Ἀδμητος ἐνδεδυμένοι ἔτι

Πῆλις, Ἡϊονεὺς καὶ Ἀδμητος.

τοὺς θώρακὰς των· καὶ αὐτοὺς δὲ ὁ Λέσγεως λέγει θανα-
τωθέντας, τὸν μὲν ὑπὸ τοῦ Νεοπτολέμου, τὸν δὲ ὑπὸ
τοῦ Φιλοκτῆτου. Ἄλλοι δὲ ἀνωτέρω τούτων, ὑπὲρ μὲν

τὸ λουτήριον Λεώκριτος ὁ τοῦ Πολυδάμαντος, θανα-
τωθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεῶς, ὑπὲρ δὲ τὸν Ἡϊονέα καὶ
τὸν Ἀδμητον Κόροιβος ὁ υἱὸς τοῦ Μυγδόνο· τούτου

Σίων καὶ Ἀγχιάλος ἀπάγοντες τὸν Λαομέδοντα νεκρόν.— Κόροιβος, Πριάμος, Ἀξίων καὶ Ἀγήνωρ.

ἠγέρθη καὶ μνήμα ἐπιφανές εἰς τὰ μεθόρια τῶν Φρυ-
γῶν Στεκτορηνῶν, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἐπωνόμασαν οἱ ποι-
ηταὶ τοὺς Φρύγας Μύγδονας. Ὁ Κόροιβος εἶχεν ἔλθει
νὰ νυμφεῦθαι τὴν Κασσάνδραν, καὶ ὡς μὲν οἱ πλείεσσι
λέγουσιν, ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Νεοπτολέμου καὶ οὗτος,
κατὰ δὲ τὸν Λέσγεων, ὑπὸ τοῦ Διομήδου. Καὶ ὑπεράνω
δὲ τοῦ Κόροιβου κείνται ὁ Πριάμος καὶ ὁ Ἀξίων καὶ ὁ
Ἀγήνωρ· λέγει δὲ ὁ Λέσγεως ὅτι δὲν ἀπέθανεν ὁ Πρί-
αμος ἐπὶ τῆς ἐσχάρας εἰς ἣν ἐτίθεντο τὰ θύματα τοῦ
Ἐρκειοῦ Διὸς, ἀλλ' ὅτι ἀποσπασθεὶς ἀπὸ τοῦ βωμοῦ
ἐθανάτωθη παρέργως ὑπὸ τοῦ Νεοπτολέμου πρὸ τῶν
θυρῶν τῆς οἰκίας του. Περὶ δὲ τῆς Ἐκάβης, ὁ Στησί-
χορος ἀναφέρει ἐν Ἰλίου ἐπέσιδι ὅτι αὕτη ἐκομίσθη
εἰς τὴν Λυκίαν ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος. Περὶ δὲ τοῦ Ἀ-
ξίονος, ὁ Λέσγεως λέγει ὅτι οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ Πριά-

μου, καὶ ὅτι τοῦτον ἀπέκτεινεν Εὐρύπυλος ὁ τοῦ Εὐαί-
μονος υἱός. Ἀλλὰ τὸν Ἀγήνωρα ἐθανάτωσε, κατὰ τὸν
αὐτὸν ποιητὴν, ὁ Νεοπτόλεμος· καὶ οὕτω φαίνεται
ὅτι Ἐχεκλος μὲν ὁ τοῦ Ἀγήνορος υἱὸς εἶχε φονευθῆ
ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως, αὐτὸς δὲ ὁ Ἀγήνωρ ὑπὸ τοῦ Νεο-
πτολέμου.

Παρέκει δὲ ἐκκομίζουσι τὸν νεκρὸν τοῦ Λαομέδον-
τος ὁ τοῦ Ὀδυσσεῶς ἐταῖρος Σίων καὶ ὁ Ἀγχιάλος·
ἀλλὰ καὶ ἄλλος τις νεκρὸς εἶναι ἐκεῖ ζωγραφημένος,
Ἐρεσος ὀνομαζόμενος. Τὰ περὶ τοῦ Ἐρέσου τούτου
καὶ τοῦ Λαομέδοντος, καθ' ἃ γινώσκω, οὐδεὶς ἔψαλε
ποιητής.

Ἀκολουθῶς παρίσταται ἡ οἰκία τοῦ Ἀντήνορος,
καὶ δέρμα παρδάλεως κρεμάμενον ἄνωθεν τῆς εἰσόδου,
σύνθημα τῶν Ἑλλήνων τούτου, ὅπως ἀπέγωσι τοῦ οἴ-

κου του Ἀντήνορος, σεβόμενοι αὐτόν. Ἐκεῖ δὲ εἶναι ζωγραφημένη ἡ Θεανὸ καὶ τὰ τέκνα τῆς· ὁ μὲν Γλαῦκος καθήμενος ἐπὶ θώρακος συνηρμοσμένου διὰ γυάλων, ὁ δ' Εὐρύμαχος ἐπὶ πέτρας· πλησίον δὲ αὐτοῦ ἵσταται ὁ Ἀντήνωρ, καὶ ἐφεξῆς ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Κρινὼ, βαστάζουσα παιδίον νήπιον. Τούτων ὄλων τὰ πρόσωπα ἔχουσι σχῆμα συμφορᾶς. Δούλοι φορτόνου-

Οἶκος Ἀντήνορος, Θεανὸ καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς. Κρινὼ καὶ δούλοι.

Ὁ Πausanias ἐπεὶ ἀρχεται τῆς περιγραφῆς τοῦ ἐτέρου μέρους τῆς ζωγραφίας, τοῦ ἐξ ἀριστερῶν, ὅπου παρίστατο ὁ Ὀδυσσεὺς καταβῆς εἰς τὸν ἄδην, κτλ. κτλ. (Ἴδε Πausanias Φωκικά, Βιβλ. Ι', § κη' καὶ ἐφεξῆς.)

Κατὰ τὸν Πausanias, ἡ Λέσχη ἦν αἱ ζωγραφίαι τοῦ Πολυγνώτου κατέστησαν περίφημον τοσοῦτον, ἔκειτο μεταξὺ τοῦ περιβόλου ἔνθα ὑπῆρχεν ὁ τάφος τοῦ Νεοπτολέμου καὶ τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερόν· ὅχι μακρὰν τῆς πέτρας ἦν ἠθέλησε νὰ καταπιῇ ὁ Κρόνος, ἐκλάδιον αὐτὴν ὡς τὸν υἱὸν τοῦ Δία.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΥΠΟΒΡΥΧΙΟΣ

ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΚΑΙ ΒΑΛΤΙΚΗΣ.

Ἡ Μεσόγειος καὶ ὁ Εὐξείνιος Πόντος ὀλίγον βάθος ἔχουσι, παραβαλλόμενον πρὸς τὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ (ἴδε σελ. 139). Ὁ καθετῆρ μὲν προχωρεῖ μέχρι 1,800 μέτρων κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς ἐκτάσεως τῶν δύο τούτων θαλασσῶν· ἀλλὰ σπανίως που εὐρίσκεται ἐν τῇ Μεσογείῳ βάθος μέχρι 3,600 μέτρων.

Τὰ ὕδατα τῆς Μεσογείου σκεπάζουσι πολλὰς μεγάλας κοιλάδας, βαθυτάτη τῶν ὁποίων εἶναι ἡ μεταξὺ Τριπόλεως, Ἰταλίας καὶ Ἑλλάδος· χωρίζεται δὲ αὕτη διὰ στενῆς σειρᾶς ὀρέων ἀπὸ ἄλλης τινὸς κοιλάδος κειμένης μεταξὺ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, τῆς μικρᾶς Ἀσίας, τῶν παραλιῶν τῆς Συρίας καὶ τῶν τῆς Αἰγύπτου.

Εἰσερχόμενοι διὰ τοῦ πορθμοῦ τῶν Γαδείρων εἰς τὴν Μεσόγειον, πρῶτον βλέπομεν τὸν πυθμὲνα τοῦ Ὠκεανοῦ ἀνυψούμενον πλησίον τῶν ἰσπανικῶν καὶ μαροκινῶν ἀκτῶν μέχρι 300 ἢ 400 μέτρων βάθος. Καθόσον προχωροῦμεν πρὸς ἀνατολὰς, τὸ βάθος τοῦ ὕδατος αὐξάνει ταχέως. Πρὸς τὰ ἀνατολικονότια τῆς Μαλάγας ὑπερβαίνει 3,600 μέτρα· ἀλλὰ πάραυτα πάλιν ἐλαττοῦται τόσον, ὥστε πρὸς βορρᾶν τῆς Μεσίλλης καθίσταται 360 μέτρων περίπου· σημεῖον δὲ εἰς

σιν ἐπὶ ὄνου κιβωτὸν καὶ ἄλλα σκευή· παρίσταται δὲ καὶ ἄλλο μικρὸν παιδίον ἐπὶ ὄνου καθήμενον.

Εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς ζωγραφίας ἀναγινώσκεται ἐλεγείον τοῦ Σιμωνίδου, τὸ ἐπόμενον·

«Γράψε Πολύγνωτος, Θάσιος γένος, Ἀγλαοφώντος υἱός, περθομένην Ἰλίου ἀκρόπολιν.»

τὴν θέσιν ἐκείνην ὁ πυθμὴν εἶναι ἡ κορυφὴ ἀποκρημνοῦ ὄρους.

Προϊόντες πρὸς ἀνατολὰς, βλέπομεν πάλιν τὸ βάθος αὐξάνον ἐπίσης, ὥς οὐ μεταβῶμεν ἀπὸ τῆς κοιλάδος ταύτης εἰς πεδιάδα μεγάλην, ὑψουμένην εἰς τὰς νήσους Βαlearίδας, εἰς τὴν Σαρδίῳ καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀλγερίας.

Μεταξὺ τῆς νήσου Μείζονος (Majorca), Ἰσπανίας, κόλπου τοῦ Λουγδούνου καὶ κόλπου τῆς Γενούης ὑπάρχει ἑτέρα κοιλάς, ἀλλ' ὅχι βαθυτέρα 1,800 μέτρων. Εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου τοῦ Λουγδούνου κεῖται ἀπομεινωμένη τις κορυφὴ βουνοῦ. Πέριξ δὲ τῶν νήσων Σαρδοῦς καὶ Κορσικῆς τὸ βάθος εἶναι ὀλίγιστον.

Ἀπὸ τῆς Μελίτης καὶ Σικελίας καταβαίνει ὁ πυθμὴν ἀποτόμως· ὥστε πλησίον ἐστὶ τῆς Μελίτης εὐρίσκεται τὸ μέγιστον αὐτοῦ βάθος, μέτρα 4,500. Οὐδαμοῦ ἀπαντᾶται τοσοῦτο καθόσον προβαίνομεν πρὸς ἀνατολὰς ἢ πρὸς βορρᾶν.

Τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Κρήτης, ἐκτεινόμενα καὶ ὑπὸ τὰ ὕδατα, διαιροῦσιν εἰς δύο ἴσα μέρη τὴν κοιλάδα μεταξὺ Μελίτης καὶ Κύπρου. Καὶ τὸ μὲν δυτικὸν μέρος τῆς κοιλάδος ταύτης ἀνυψοῦται ὀλίγον κατ' ὀλίγον πρὸς τὴν Ἀφρικὴν ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν ἀφ' ἑτέρου, ὅπου μόνον λίμνη τις ὑπάρχει μικρὰ, ἔχουσα βάθος ὡς 1,200 μέτρων, ἐνῶ εἰς πᾶν ἄλλο μέρος τῆς θαλάσσης ταύτης ὁ καθετῆρ δὲν καταβαίνει οὔτε μέχρι 200 μέτρων. Τὸ δὲ ἀνατολικὸν μέρος, ἢ τὸ ἡ ἑλληνοαιγυπτιακὴ δεξαμενὴ, ἐκτείνεται πρὸς νότον τοῦ Αἰγαίου μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Ἑλλάδος. Αἱ νῆσοι Κρήτη, Κάσσος, Κάρπαθος, Ῥόδος, Κύπρος κεῖνται ἐπὶ τῶν ὄρθων αὐτῆς. Τοῦ Νείλου αἱ προσχώσεις τείνουσιν ὅπως τὴν γεμίσει πρὸς νότον· διὰ τοῦτο καὶ μετὰ τὰς διαφόρους ὀμαλάς καμπύλας τὰς ὑπὸ τῶν προσχώσεων σχηματιζόμενας, ἀπαντᾶται αἰφνιδίως βάθος 3,000 μέτρων ὡς ἔγγιστα πρὸς βορρᾶν τοῦ Δέλτα τῆς Αἰγύπτου. Ἐπειδὴ δὲ αἱ θαλάσσιοι ῥοαὶ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νείλου φέρονται ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς, καὶ οὕτω συμπαρασύρουσι τὰς

Ἡ ΠΟΛΙΣ ΤῶΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΛΛΟΝ ΑἰΣΙΟΘΕΑΤΑ Αὐτῆς.

(Ἴδε τὸμ. α', σελ. 227, 307 καὶ 337.)

Εἶπομεν περὶ τοῦ Παραδείσου τῶν Σχωμοντειῶν γεωλόφων (parc des buttes Chaumont), περιπάτου κειμένου ἐντὸς τῶν τειχῶν τῶν Παρισίων· ἕτερος περίπατος, πεφημισμένος οὗτος καθ' ἕψασαν τὴν Εὐρώπην, εἶναι τὸ δάσος τῆς Βουλωνίας (bois de Boulogne), κείμενον ἔξω τῶν τειχῶν, πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως.

Τὸ δάσος τοῦτο, καταφύγιον ποτὲ λησῶν, καὶ μέχρι τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως, ἐπὶ τῆς τότε δημοκρατίας, κινδυνώδες πρὸς τοὺς περιπατητὰς, καίτοι πολλοὶ τῶν κατοίκων εἶχον ἐκεῖ θερινὰς κατοικίαις, σήμερον μετεβλήθη ἀπὸ δρυμοῦ εἰς παράδεισον ἀσφαλῆ καὶ τερπνότατον. Καὶ ὅτε μὲν εἶχον εἰσβάλει αἱ συμμαχικαὶ Δυνάμεις εἰς Παρισίους, τὰ στρατεύματα αὐτῶν εἶχον καταστρέψει πολλὰ δένδρα (ἦσαν δὲ ὅλα δρῦς), ἔπειτα ὁμοῦ, Λοδοβίκος ὁ ΙΗ' ἐπεμελήθη νὰ φυτευθῶσιν ἄλλα, ἀναπληρουμένων τῶν κενῶν· καὶ τότε τὰς δρῦς, ὧν τὰ φύλλα ἀνοίγονται μόνον κατὰ μῆνα ἰουνίου, ἀντικατέστησαν πλάτανοι καὶ ὄαι (sorbiers, κοινῶς σουρβιαὶ) καὶ ἀκακίαι καὶ ἄγριας καστανεῖαι καὶ συκομωρέαι, τοῦ μὲν εἰς στοιγάδας ἀπεράντους, τοῦ δὲ εἰς τερψιθέους συτάδας, ἐν αἷς καὶ ἄλλα προστέθησαν δένδρα ἀειθαλῆ, ὡς ἐλάται, κέδροι, ἀρκευθοὶ (genévriers), σφέδαμοι (érables), πρίνοι, πεύκαι, κτλ. Ἐνῶ δ' ἔχει τὸ δάσος τοῦτο ἔκτασιν χιλίων περὶπου τετραγωνικῶν μυριομέτρων, εἶναι ὄλον περιεπεφραγμένον διὰ κικυλίδων ἢ τάφρων.

Ὁ νῦν αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, Ζήσας ἐν Ἀγγλίᾳ ἔτη πολλὰ, καὶ ἰδὼν κατὰ πῶσον οἱ ἐν Λονδίῳ δημόσιοι κῆποι ὑπερεῖχον τῶν γαλλικῶν, εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων μηνῶν τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ἐφρόντισε ν' ἀγλαίσῃ τῶν Παρισίων τὴν πόλιν διὰ τοιοῦτου τινὸς ἀποκτήματος. Ἀπὸ τοῦ 1848 μέχρι τοῦ 1852, τὸ δάσος τῆς Βουλωνίας ἀνήκεν εἰς τὸ Κράτος· παρεχώρησε λοιπὸν αὐτὸ ἔκτοτε εἰς τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ, ὑπὸ τὸν ὄρον, αὕτη νὰ καταβάλλῃ ἐκ τοῦ δημοτικοῦ ταμείου πάντα τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς διατήρησιν καὶ ἐπιτήρησιν τοῦ δάσους, καὶ ἐντὸς τεσσάρων ἐτῶν νὰ δαπανήσῃ πρὸς καλλωπισμὸν αὐτοῦ ἕως δύο ἑκατομμύρια φράγκων, προϋποβάλλουσα εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς Κυβερνήσεως τὰ ἐπιχειρούμενα ἔργα· αὐτὸς δὲ ὁ Ναπολέων Γ' ἐγράφεεν εἰς τοὺς ἀρμοδίους ἀρχιτέκτονας τὸ τοῦ παραδείσου τούτου σχέδιον.

Ἐκτοτε ἐδαπανήθησαν μέχρι σήμερον ἑκατομμύρια πολλά· ἀλλὰ καὶ τὸ ἔργον καθίσταται ἐξαισιον, καθόσον τὰ φυτευόμενα ἀναπτύσσονται. Τὰ θαυμαστά ταῦτα τῶν εὐνοημένων ἐθνῶν εἰς τὰς δυστυχεῖς ἡμῶν χώρας εἶναι καὶ θὰ ἦναι ὄνειρα, ἐνῶ ἡμεῖς ἔχομεν εὐνουστέρην τὴν φύσιν· διότι ποῦ ἡ μύρτος ἐνταῦθα, καὶ ποῦ ἡ κυπάρισσος, καὶ ποῦ ἡ πορτογαλλεῖα ἀνθοῦσα εἰς τὸ ὑπαιθρον, ἐν πλήρει γῆ; Φύλλα μόνον ὠραῖα ποικίλων χροῶν καὶ σχημάτων, καὶ οὐχὶ εὐωδία ἐξ ἐκείνων αἰτίνες, κατὰ τὴν δημόδη ἡμῶν ῥῆσιν, καὶ νεκρὸν ἀναζηνοῦσι. Τὰ ἄνθη εἰς τὰς χώρας ταύτας εἶναι παντοῖα καὶ ὠραιότατα, ἀλλ' ἄσοςμα· τὸ αὐτὸ ὡς ἂν ἦσαν χάρτινα· καὶ τὰ εὐωδέστατα δὲ αὐτὰ στεροῦνται μεγάλου μέρους τῆς ὀσμῆς ἢν οὐδαμὲν. Τὸ ῥόδον τῶντι δὲν ἔχει δύναμιν εὐωδίας ὑπὸ τοὺς οὐρα-

προσχώσεις, τὰ ῥηγὰ ἐκτείνονται πλέον πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Δέλτα ἢ πρὸς δυσμὰς.

Ἀναπλέοντες δ' ἐκείθεν πρὸς τὴν Κρήτην καὶ Κάρπαθον ἐρχόμεθα εἰς ἀνωμαλὸν τι ὄροπέδιον, κέντρον μεγάλου ἠφαιστείου ὄργανου, καὶ τοῦ ὁποίου αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ σχηματίζουσι τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου.

Ὁ πορθμὸς Ἑλλησπόντος, ἡ κοιλάς τῆς Προποντίδος καὶ ἡ στενὴ φάραγξ ὑπεράνω τῆς ὁποίας κρέμαται ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ ἡ Χρυσούπολις, ἀνοίγουσιν ἡμῖν τὴν ἄλλην πεδιάδα ἐκείνην ἣν πλημμυροῦσιν οἱ μέγιστοι τῶν τῆς Εὐρώπης ποταμῶν, τὸν Εὐξείνιον Πόντον. Οὗτος ἔχει βάθος μὲν ὀλίγον, κυκλοῦται δὲ πρὸς νότον ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν τοῦ Καυκάσου, τῶν ἀρμενικῶν ὀρέων καὶ τοῦ Αἴμου, καὶ πρὸς βορρᾶν ὑπὸ τῶν ῥωσικῶν πεδιάδων, ἐκτεινομένων καὶ ὑπὸ τὰ ὕδατα. Τούτων τῶν ἀπεράντων πεδιάδων τὰ γώματα καὶ οἱ γαλικαὶ παρασυρόμενα ὑπὸ τῶν ποταμῶν, ὑψοῦσιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸν καὶ ἡδὴ ἀβαθῆ πυθμὲνα τοῦ δεινοῦ ἐκείνου πελάγους.

Καὶ ἡ Βαλτικὴ δὲ εἶναι θάλασσα ἀβαθῆς· ταύτης ὁ πυθμὴν ἀνυψοῦται ὀλίγον κατ' ὀλίγον πρὸς βορρᾶν, ὥστε κατὰ πάντα αἰῶνα, κατὰ πᾶν ἔτος ἐλαττοῦται καὶ ἡ ἔκτασις καὶ τὸ βάθος τοῦ κόλπου τῆς Βοθνίας· τοῦτο δ' ἐνῶ πρὸς νότον ὁ πυθμὴν τῆς θαλάσσης βαθύνεται, βαθμηδὸν δὲ τὰ ὕδατα ἐκτείνονται ἐπὶ τῶν χαμηλῶν πεδιάδων τοῦ Μεκλεμβούργου καὶ τῆς Πομερανίας. Καὶ ἡ βορεία δὲ, ἡ ἡ Γερμανικὴ θάλασσα εἶναι ἀβαθῆς· διότι ἐκτὸς μακρᾶς τινος καὶ στενῆς φάραγος παρακολουθούσης τὰς ἀκτὰς τῆς Νορβηγίας, ὑπὸ τὴν θάλασσαν ταύτην ὑπάρχει πεδιάς μικρᾶς ῥιχνώσεως ἔχουσα, καὶ τῆς ὁποίας τὸ βάθος μολίς προχωρεῖ μέχρι 180 μέτρων. Μεγάλαι ὑφαλοὶ προκύπτουσι σχεδὸν μέχρι τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων, ἄλλα δὲ μέχρι βάθους 30 μέτρων. Ἐκεῖ οἱ ἰχθύες εὐρίσκουσιν ἄφθονον τροφὴν θαλασσίων σκωλήκων, καὶ ὠραίας φυκώδεις μονάς.

Τὰ πλησίον τῶν ἀκτῶν τῶν Βρετανικῶν νήσων γεμῶσιν ἀνωμαλιῶν μεγάλων, βάθος ὁμοῦ δὲν ἔχει ὁ πυθμὴν, εἰμὴ πρὸς δυσμὰς τῆς Ἰρλανδίας καὶ τῶν Ἐβουδῶν νήσων· εἰς ἀπόστασιν 20 λευγῶν ἀπὸ τῆς Βαλεντίας καταβαίνει ἀμέσως 180 μέτρα ὁ πυθμὴν· ὅσον δὲ προχωρῇ τις πρὸς δυσμὰς, τὸ βάθος αὐξάνει.

Εἶναι σφαλερὰ ἡ ἰδέα ὅτι ἐκ τῆς ὕψεως τῆς παραλίας εἰκάζεται πάντοτε τὸ βάθος τῆς θαλάσσης πλησίον αὐτῆς. Πολλαχοῦ ἡ ἀκτὴ παρίσταται ἀπόκρημος· τὸ ὄρος βυθίζει ἀμέσως τοὺς πόδας τοῦ εἰς τὰ ὕδατα, τὰ ὁποῖα φαίνονται ἐκεῖ βαθύτατα· ἀλλ' ὁ καθετῆρ ἐξελέγγων αὐτὰ εὐρίσκει ἀβαθέστατα. Ἀλλαχοῦ δὲ, ὅπου εἰκάζομεν ἐκ τῆς χαμηλῆς καὶ ἀμυώδους θίνης ὅτι ὁ παρ' αὐτὴν αἰγιαλὸς ἐκτείνεται ἀβαθῆς εἰς μεγάλην ἀπόστασιν, τούναντίον ὁ καθετῆρ ἐξελέγγει βάθος μέγιστον. Ὁ πορθμὸς ὁ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ἔχει ὀλίγον βάθος, ἐνῶ οἱ βράχοι τῶν δύο ἐναντιῶν ἀκτῶν εἶναι ὑψίκερμηνοι· τόσον ὀλίγον βάθος ἔχει ὁ πορθμὸς οὗτος, ὥστε ἐὰν μόνον κατὰ 54 μέτρα ἐταπεινωθῶντο τὰ ὕδατα τοῦ Ὠκεανοῦ, θὰ ἐσχηματίζετο μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας φυσικὴ ὁδὸς χειρσαία· καὶ μόνον δὲ κατὰ 7 μέτρα ἂν ἐταπεινωθῶντο, θὰ ἀνέδυνεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στενοῦ πορθμοῦ ἐκείνου νησὸς τις. Ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἀγγλίας, ὁ πυθμὴν ἐκεῖ τείνει μᾶλλον πρὸς τὸ νὰ καταστῇ βαθύτερος.

νους τούτους· ἄνθος δὲ ἄνευ πνοῆς εἶναι νόμφη ἄλαλος.

Οἱ σχεδιάσαντες τὴν ἐργασίαν ἣν ἐπρόκειτο νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἐν τῷ δάσει τῆς Βουλωνίας ὠρμήθησαν ἐκ τῆς ἀρχῆς, ὅτι οὐδὲν μὲν ἔπρεπε νὰ ἐξαλείψωσιν ἐκ τῶν συντελούντων εἰς γενικὴν ἢ μερικὴν διακόσμησιν τοῦ περιπάτου, νὰ γίνωσι δὲ συλλειτουργοὶ καὶ ὄχι ἄγοντες τῆς φύσεως· ἡ φύσις, εἶπον, δὲν κυβερνᾶται, ἀλλ' ἐπικαλεῖται· ἡ φύσις χειραγωγεῖ τοὺς παρέχοντας οὕτως εἰς αὐτὴν τὰ πρωτεῖα, καὶ ἐμπνέει τοὺς σεβομένους αὐτὴν.

Ἦνοιξαν λοιπὸν νέας στοιχάδας διὰ τῶν θάμνων, προσέχοντες νὰ μὴ δεινδροτομήσωσι κἀνὲν ὠραῖον δένδρον· ὅπου ἂν ἀπηντᾶτο τοιοῦτο, ἐστράφησαν περὶ αὐτὸ καὶ τὸ ἀφήκαν ἐν τῷ μέσῳ ὡς στολισμὸν· ἐκ τούτου δ' ἐλείψε καὶ ἡ μονοτονία τῶν ἀπεράντων ἐκείνων εὐθειῶν γραμμῶν. Τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐπραξάν καὶ ὅπου ἂν ἀπηντᾶθη κτίριόν τι ζωγραφικὴν ἔχον ὄψιν· διετηρήθη δὲ ὡς ἐκ τούτου ἀρχαῖός τις μύλος, καὶ ὁ πύργος παλαιοῦ τινος μοναστηρίου γυναικῶν.

Ἐνθεν καὶ ἔνθεν τῶν στοιχάδων δι' ὧν διέρχονται οἱ ἵππεῖς καὶ τὰ ὄχηματα ἐστρώθησαν ὁδοὶ καὶ ἀτραποὶ διὰ τοὺς πεζοὺς περιπατητάς, χωριζόμενοι ἀπ' ἐκείνων καθ' ὅλον τὸ μήκος διὰ γλοεῖας πόας. Καὶ ἄλλαι δὲ ἀτραποὶ διαπερῶσαι τὰ βαθύσκια δένδρα, πλήρεις μυστηρίου παρακολουθοῦσι τὸ νᾶμα τῶν ῥυακίων κατὰ διαφόρους διευθύνσεις· διότι καὶ περὶ ὑδάτων ἔγινε ἔργον, καὶ ἄφθονα εὐρίσκει ταῦτα ὁ περιπατητῆς ὅπου ἂν στρέψῃ τὸ βῆμα. Τὰ ὑδάτα ταῦτα ἀντλοῦνται ἐκ τῶν τοῦ Σηκουάνα δι' ἀτμοκινήτου μηχανῆς, καὶ ὁ σιδηροὺς ὀχετὸς διὰ τοῦ ὁποίου ἀγόνται ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ εἰς τὸ δάσος ἔχει 40 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου διάμετρον. Εἰς τινὰ μέρη σχηματίζουσι καταρράκτας μικροῦς καὶ λίμνας, ὅπου τρέφονται καὶ ἰχθύες πολλοὶ, καὶ ὅπου διὰ λέμβων περιπλεύουσιν ἐν θέλωσιν οἱ περιπατηταί, ἢ ἀποβαίνουσιν ἐπὶ τῶν μυριοφύτων νησιδίων των· ἐκεῖ δὲ ἀναπαύονται εἰς καφενεῖα ἐφωδιασμένα διὰ παντὸς ἀγαθοῦ· πνεεῖ δὲ ἡ εὐνομία.

Ἐλθετε, ἂν θέλετε, νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν παράδεισον τῆς Βουλωνίας διὰ τῆς ἀγίας τῆς Αὐτοκρατείας (avenue de l'Impératrice)· διχοτομοῦμεν τὴν ὁδὸν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως καὶ ἀκολουθοῦμεν τὴν ὠραῖαν ὁδὸν τῆς Λίμνης (route du Lac), ἔχουσαν 800 μέτρων μήκος καὶ 20 πλάτος. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ὁδὸς αὕτη ὀρίζεται ἀμφοτέρωθεν ὑπὸ δένδρων μεγάλων, πλήθους δὲ κατὰ τὰς ὥρας τοῦ περιπάτου εἰς αὐτὴν οἱ ὀχούμενοι καὶ οἱ ἵππεῖς· ἀλλὰ διὰ τοὺς πεζοὺς ὑπάρχουσιν ἔνθεν καὶ ἔνθεν πεζοδρόμια. Διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἀφίχθημεν εἰς τὴν μίαν ἄμραν τῆς κατωτέρας λίμνης (lac inférieur). Ἐντεῦθεν ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν μίαν τῶν καλλίστων ὄψεων τοῦ παραδείσου· τὴν λίμνην, τῆς ὁποίας αἱ ὄχθαι εἶναι κατάφυτοι, τὰς δύο νήσους αὐτῆς, καὶ τοὺς δύο ῥυακὰς ὑπὸ τῶν ὁποίων σχηματίζονται. Ἡ λίμνη ἔχει ἐπιφάνειαν 11 μυριομέτρων τετραγωνικῶν· διότι τὸ μὲν μήκος αὐτῆς εἶναι 1152 μέτρων, τὸ δὲ μέγιστον πλάτος 102· βᾶθος δὲ ἔχει ἀπὸ ἡμίσεος μέτρου μέχρις ἑνὸς καὶ ἡμίσεος. Ἡ δὲ μεγίστη τῶν δύο νησίδων τῆς εἶναι μήκος 416 μέτρων, καὶ συνάπτεται μετὰ τῆς ἐλάσσονος διὰ γεφύρας ξυλίνης. Θέλοντες νὰ μεταδῶμεν εἰς τὴν νήσον, θὰ πληρώσωμεν πορθμεῖα φράγκον ἡμισυ ἑκάστος· ἀλλ' αἱ λέμβοι εὐρίσκονται παρὰ τὸ σπήλαιον τῆς

Ἀλάλου (grotte de la Muette), τὸ ὁποῖον μανθάνομεν ποῦ κεῖται ἐρωτῶντες τοὺς χωροφύλακας· οὗτοι περιφέρονται πανταχοῦ ἔφιπποι, ἐκπληροῦντες καθήκοντα ἀστυνομικὰ πρὸς κοινὴν εὐταξίαν καὶ ἀσφάλειαν, ἄνθρωποι ἀπηνεῖς πρὸς τοὺς μοχθηροὺς καὶ ταραξίας, προσηνεῖς καὶ εὐγενικοὶ πρὸς τοὺς τιμίους καὶ χρησοῦς.

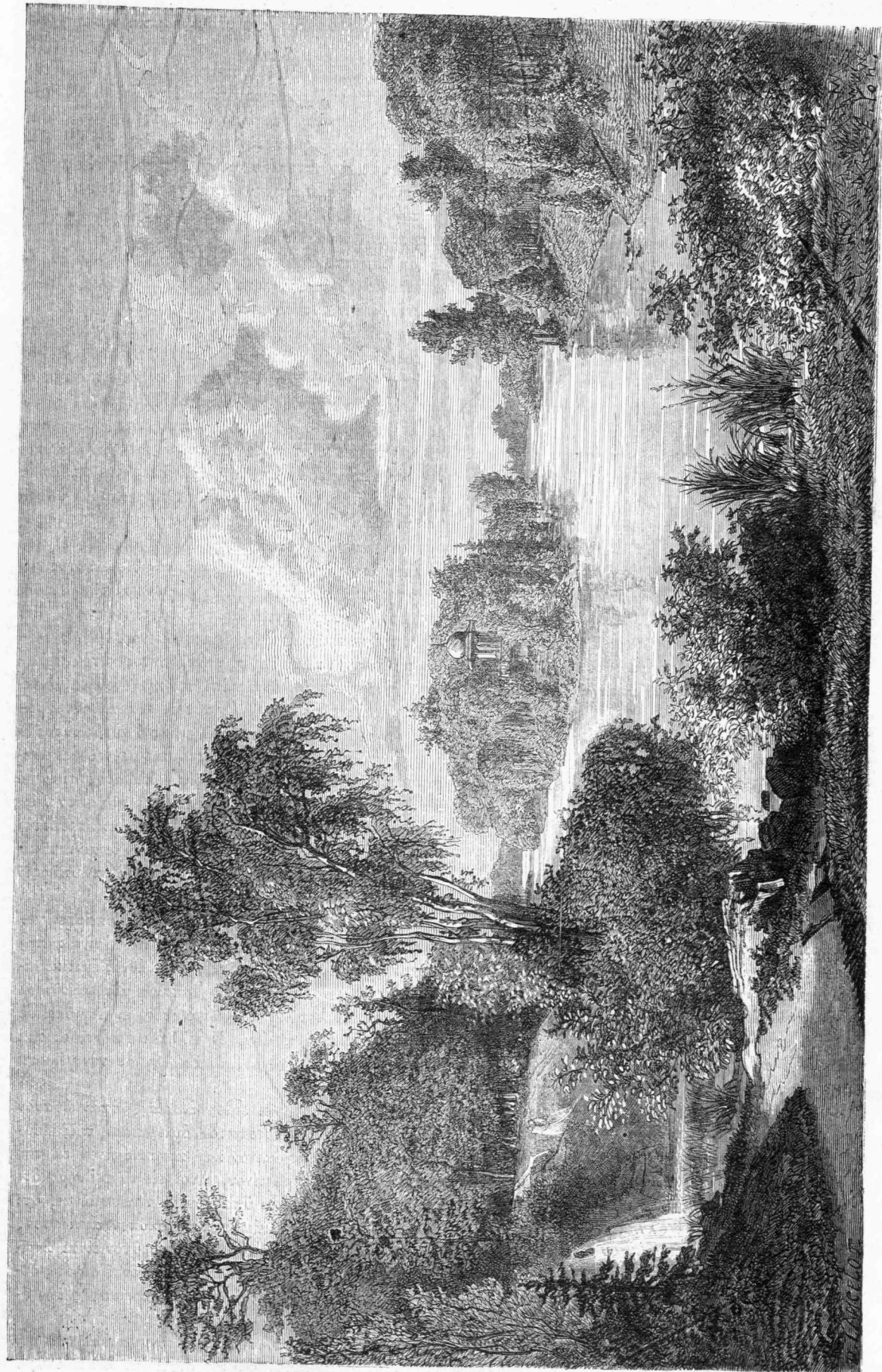
Ἄν θελήσωμεν νὰ περιπλεύσωμεν τὴν λίμνην, πρέπει νὰ πληρώσωμεν κατὰ τὴν διατίμησιν, δι' ἑκάστον μὲν ἐπιβάτην 1 φράγκον· διὰ δύο δὲ ἐπιβάτας 2 φρ·· διὰ δὲ τρεῖς μέχρις ἑπτὰ, 3 φρ., διὰ δὲ ὀκτὼ μέχρι δεκατεσσάρων, φρ. 5. Τοῦτο κατὰ πᾶσαν ἡμίσειαν ὥραν· ἀφοῦ δὲ παρέλθῃ ἡ πρώτη ἡμίσεια ὥρα, τὰ αὐτὰ πορθμεῖα πληρόνεται κατὰ πᾶν τέταρτον τῆς ὥρας. Ἄλλ' εἰς τὴν ἀνωτέραν λίμνην, ἣτις εἶναι ἡ ἐλάσσων, πληρόνεται τὰ ἡμίσεια τούτων πορθμεῖα.

Ἡ ἀνωτέρα λίμνη, καὶ αὕτη ὑπὸ καταρράκτου μικροῦ σχηματιζομένη, ἔχει μήκος 412 πρὸς πλάτος 55 μέτρων· βᾶθος δὲ ἀπὸ ἑνὸς μέχρις ἑνὸς καὶ ἡμίσεος μέτρου. Οἱ ἐν αὐτῇ ἰχθύες ἐκομίσθησαν ἐκ τοῦ Δουναβέως εἰς ὧὰ 50,000, ὑποβλήθηεντα εἰς τεχνητὴν ἐκκόλαψιν, μεθ' ἣν, θαυμασίως ἐπιτυχοῦσαν, ἐβρίθθησαν εἰς τὴν λίμνην ταύτην· εἶναι δὲ ἀττακεῖς (σολομοὶ) καὶ σκεπήνοι (ombres-chevaliers) καὶ ἀμῖαι (truites, κοινῶς πέστροφαι).

Ἐν μόνον κακὸν εὐρίσκουσιν εἰς τὸ δάσος τῆς Βουλωνίας, ὅτι ἀπέχει τοῦ κέντρου τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης, καὶ ἂν δὲν ἦναι τις ἀργὸς ἢ πλούσιος δὲν δύναται νὰ ἐξέρχεται εἰς τὸν περίπατον τοῦτον συνεχῶς καὶ ἄνευ ὀχήματος. Ἄλλ' ὅμως κατὰ πᾶσαν κυριακὴν, ἐν ὥρᾳ θέρους, συβῆει ἐκεῖ μέγα πλῆθος πάσης τάξεως καὶ διαγωγῆς, τὸ μὲν πεζῆ πορευόμενον, τὸ δὲ ὀχούμενον ἢ ἔφιππον, μάλιστα δὲ καθ' ὅλην τὴν ἀγίαν τῆς Αὐτοκρατείας καὶ ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τῶν ῥυακῶν καὶ τῶν λιμνῶν. Τὸ σάββατον εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς ἀριστοκρατίας, ἀριστοκρατίας δὲ παντὸς εἶδους, διότι καὶ τῶν ἑταίρων ὁ κόσμος ἔχει τὴν ὑψηλὴν τάξιν του. Ἀπὸ τῆς δευτέρας ὥρας μετὰ μεσημβρίαν ἀρχίζει ἡ ζωηρὴ τῆς τοῦ περιπάτου· μετὰ τῆς τετάρτης καὶ πέμπτης εἶναι ἐν ὅλῃ τῇ λαμπρότητι αὐτοῦ. Τότε δὴ τότε βλέπει τις τὰς καλὰς γυναικείας στολὰς, τοὺς ὠραίους ἵππους, τοὺς πλουσίους δίφρους, ἀγομένους ὑπὸ θεραπείας μᾶλλον γελοιώδους, διὰ τὰς φενάκας τὰς ὁποίας φορεῖ, πεπασμένη ὑπὸ ἀλεύρου καὶ ὡσανεὶ ἐμπαίζουσα τοὺς ἐν ἀξιώμασι διὰ τοῦ χρυσακεντήτου αὐτῆς ἰματισμοῦ, ἢ ὡσανεὶ ἐξελέγγουσα τὸ ἄωρον τοῦ δημοκρατικοῦ φρονήματος ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ, ἣν ἡμεῖς ἐσφαλμένως θεωροῦμεν ὡς ὅλως ἀποβαλοῦσαν τὸν τοῦ μεσαιῶνος ἄνθρωπον. Ἐκεῖ, ἐκεῖ φαίνονται καὶ τὰ ἦθη, καὶ οἱ τρόποι, καὶ τὰ ἐλαττώματα καὶ γελοῖα παντὸς τύπου τῶν ἐν Παρισίῳ δύο κόσμων, — τοῦ κόσμου τοῦ μεγάλου καὶ τελείου, τοῦ κόσμου τοῦ μικροῦ καὶ ἡμιδεοῦς (demi-monde) — συνεργομένων ἐκεῖ διὰ ν' ἀλληλοφθονήσωσι καὶ ν' ἀλληλοτυπήσωσιν. Εἰς τὸ θέατρον τοῦτο πολλοὶ ἠθοποιοὶ χειροκροτοῦνται μᾶλλον ἄξιοι τῶντι συριγμῶν.

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ὥρας ταύτας τοῦ μεγάλου πλῆθους, ὁ θέλων εὐρίσκει καὶ τόπους ἐρημικούς· ὁ παραδεισὸς τῆς Βουλωνίας ἔχει τοσαύτην ἔκτασιν! Καὶ τούτου αἱ μοναὶ εἶναι πολλαί· ἂν συμβῇ νὰ βρέξῃ, ὑπάρχουσι διεσπαρμένα στεγασμὰ διὰ τὸν περιπατητὴν ἀγροτικὰ, πρόσκαιρα καταφύγια.

Εἰς ἐν ἐκ τῶν ἄκρων τοῦ δάσους, πρὸς βορρᾶν, κεῖ-

Ἡ μεῖζων λίμνη τοῦ δάσους τῆς Βουλωνίας. (Ἐκ τῶν Promenades de Paris, τοῦ ἐκδότου J. Rothschild.)

ται τὸ Ἴπποδρόμιον, περὶ οὗ ἀνεφέρμεν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος. — ἴδε Μυρίων Ὅσων τόμ. α' (1868) σελ. 254.

Εἰς τὸ δάσος τῆς Βουλγιίας ἔλαβον χώραν πλείοναι μονομαχίαι, ἐξ ὧν ἀναμιμνήσκονται ἡ τοῦ κόμητος τοῦ Ἀρταϊσίου (βασιλεύσαντος ἀκολούθως ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα Καρόλου I') μετὰ τοῦ δουκὸς Βουρβῶνος (ἰσχύου τῶν τοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου τοῦ Κονδέου) ἐν ἔτει 1778. Ὁ κόμης Ἀρταϊσίου εἶχε προσενεχθῆ ἀνοικίως πρὸς τὴν δούκισσαν Βουρβῶνος, εἰς χορὸν εὐρισκομένην. Ὁ δούξ, καίτοι κακῶς ζῶν μετὰ τῆς γυναικὸς του, ἐζήτησεν ἰκανοποίησιν παρὰ τοῦ κόμητος. Οἱ δύο ἀντίπαλοι συνήλθον εἰς τὸν ὀρισθέντα τρόπον, ἀλλ' ἐνῶ διεσταύρων τὰ ξίφη, διαταγῇ βασιλικῆ κωμισθεῖσα ἐκόλωσε τὴν μονομαχίαν ταύτην πρὶν ἔτι ποσὸς συναφθῆ· διὸ καὶ ὁ λαὸς ἀπεκάλεσεν αὐτὴν μονομαχίαν τὸ φαινόμενον.

Ἐτέρα μονομαχία περιέρχεται συνέθη ἐν τῷ αὐτῷ τούτῳ δάσει μετὰ δύο ἀναιδῶν γυναικῶν, Γαλλίδος καὶ Πολωνίδος, αἵτινες ἐξίφομάχησαν ἕνεκα ἔρωτος πρὸς θεατρικὴν τινα (de Chassé ὀνομαζόμενον). Καὶ ἡ μὲν Γαλλίς, τραυματιθεῖσα, ἐκλείσθη ἀφοῦ ἰάθη εἰς μοναστήριον, ἡ δὲ Πολωνίς ἐξώσθη ἀπὸ τῆς Γαλλίας. Περὶ δὲ τοῦ θεατρικοῦ, ὁ τότε μέγας καὶ πολλὸς ὑπουργός, καρδινάλιος καὶ δούξ Ρισχέλιος (Richelieu), παρεκάλει αὐτὸν ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως νὰ προσέχη τοῦ λοιποῦ ἐν τῇ διαγωγῇ του, μὴ καθίσταται οὕτω σκανδαλώδης.

— Εἶπατέ εἰς τὴν Μεγαλειότητά Του, ἀπεκρίθη ὁ θεατρικὸς μετὰ στόμφου γελίου, ὅτι δὲν πταίω ἐγὼ ἂν ὁ Θεὸς μ' ἐπλασε τὸν ἕρασματώτατον τῶν ἀνδρῶν τοῦ βασιλείου του.

— Μάθε λοιπὸν, χαμάλη (faquin), ἀπεκρίθη ὁ ἅγιος καρδινάλιος, ὅτι ἐπέρχεσαι τρίτος· διότι πρωτεύει μὲν ὁ βασιλεὺς, δευτερεύει δ' ἐγὼ . . .

Ο ΦΟΒΟΣ.

Φόβος ἄλλους καὶ πόθος ἡδονῆς, ἰδοὺ ἅπας ἡμῶν, ἅπας ὁ τοῦ ἀνθρώπου βίος. Ἐπιζητεῖν μὲν τὴν εὐδαιμονίαν, φεύγειν δὲ τὴν κακοδαιμονίαν, ἐλπίζει τὸν οὐρανὸν μετὰ θάνατον, τρέμειν δὲ τὸν ἄδην δι' οὗ ἀπειλοῦσιν αὐτὸν, ἰδοὺ τὸ ἀντικείμενον πασῶν αὐτοῦ τῶν σκέψεων, ὁ σκοπὸς πάντων αὐτοῦ τῶν ἔργων. Ὡς τὸ ἡμισυ τῆς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάρξεως δίδεται εἰς τὸν ΦΟΒΟΝ, τὸ δ' ἕτερον εἰς τὴν ἐλπίδα.

Μόνον οἱ ἀλαζόνες καυχῶνται ἔτι ἀγνοοῦσι τί ἐστὶ φόβος. Αὐτόχρημα ψεῦδος εἶναι ὁ λόγος αὐτῶν, καθότι ὁ ἀληθῶς γενναῖος ὁμολογεῖ ὅτι πάσχει μὲν τὸν φόβον, ἀλλ' ὅτι κατανακᾷ αὐτόν.

Τὰ παιδιὰ, οἱ μέθυσοι καὶ οἱ ὑπνοῦνται φαίνονται ἀπληλαγμένοι τοῦ φόβου, ἐπειδὴ οὗτοι ἀγνοοῦσι τὸν κίνδυνον. Οἱ ἀρχαῖοι ἐφρόνουσι ὅτι ἡ ἀνδρία καὶ ἡ γενναιότης εἶναι οὐχὶ ἔλλειψις φόβου, ἀλλὰ μᾶλλον φόβος τῆς ἐκ τοῦ κόσμου μομφῆς καὶ αἰσχύνῃς.

Ὁ φόβος, ὡς φυσικὸν πάθος, ἐξαφανίζεται ἐνώπιον ἄλλου πάθους ἰσχυροτέρου. Ἡ ἀνδρία εἶναι ὑπολογισμὸς, ἐξ οὗ καταφρονούμεν κακὸν τι ἵνα φύγωμεν ἄλλο ἔτι μείζον. Πάσχομεν ἐπ' ὀλίγας στιγμὰς τὸν κίνδυνον, ἵνα μὴ πάθωμεν ἐπὶ πλείονα χρόνον τὸ αἰσχος, καὶ μὴ ἀπολέσωμεν τὴν ὑπόληψιν καὶ τὸν προβιβασμὸν οὗ ἐπιθυμοῦμεν.

Ἡ ἀγωγή, τὸ παράδειγμα, οἱ νόμοι, τὰ ἔθη ἀναγκάζουσι τὸν ἄνθρωπον νὰ ποιῇ τὸν ὑπολογισμὸν τούτον, ἕστις ἀκολούθως διὰ τῆς ἐξέως καθίσταται αἰσθημα.

Οὕτω δ' αἱ κυβερνήσεις καὶ οἱ νομοθέται δύνανται νὰ καταστήσωσι λαὸν τινα δειλὸν ἢ γενναῖον. Τὸ πάλαϊ, πᾶς Ῥωμαῖος ἦτο ἀνδρεῖος, διότι ὁ νόμος καὶ ἡ κοινὴ δόξα ἐγορήγουν τὴν μὲν εὐτυχίαν εἰς τὴν ἀνδρίαν, τὴν δὲ δυστυχίαν καὶ τὸ αἰσχος εἰς τὴν μικροψυχίαν. Πρὸς τί λοιπὸν ν' ἀποφύγη τις κίνδυνον βραχὺν καὶ ἀέθαιον, ὅτε ἡ φυγὴ εἶναι ὁδὸς ἀγούσα πρὸς μακροχρόνιον καταδίκην;

Ἐν Σπάρτῃ, ὁ πολίτης ὁ φυγὸν τὸν κίνδυνον ἦτο ἀνάξιος πάσης λειτουργίας· οὐδεὶς ἐσυγγένευε μετ' αὐτοῦ, ὁ τυγὼν ἐδικαιοῦτο νὰ τύπη, δέρη καὶ αἰκίζῃ αὐτόν· οἱ νόμοι διώριζον νὰ ἐνδύηται ποταπὰ ἐνδύματα καὶ νὰ ξυρίζηται τὸν ἡμισυν πώγωνα· τὸ ἠθικὸν δὲ τοῦτο ἄλλως τοσοῦτον ἦτο δεινόν, ὥστε ἠνάγκαζε πάντας νὰ καταφρονῶσι καὶ τὸν βεβαιότατον θάνατον.

Ἡ μετὰ λογισμοῦ αὐτῆ ἀνδρία, κατ' οὐδὲν κωλύουσα τοῦ καθορᾶν τὸν κίνδυνον, εἶναι ἡ μᾶλλον γνησία καὶ σταθερὰ, οὐδέποτε μεταβαλλομένη, ἐπειδὴ ἔχει τὴν αὐτὴν πάντοτε ἀρχήν. Ἐτέρα ἀνδρία ὑπάρχει ἡ τῆς ἰδιοσυγκρασίας καὶ τοῦ χαρακτήρος, σφοδρότερα μὲν ἐνίστη, πάντοτε ὁμῶς ἀπρονόητος καὶ μᾶλλον ἀσταθής, προερχομένη ἐκ τῆς θερμότητος τοῦ αἵματος, τῆς σκληρότητος τῶν νεύρων καὶ τῆς μετρίως ζωηρότητος τῆς φαντασίας. Ὁ στρατιώτης ὁ ὑπὸ τοιαύτης φυσικῆς ἀνδρίας ἐμπορούμενος, μῖσος μόνον αἰσθάνεται κατὰ τοῦ προσβάλλοντος αὐτὸν πολεμίου, ἐξάπτεται ὑπ' ὀργῆς ἐπὶ τοῦ κινδύνου καὶ ἀντεπεξέρχεται πρὸς ἀποσέθησιν αὐτοῦ. Θαυμάζοντες νομίζομεν τοῦτον ὡς ἥρωα· ἀλλ' ὁμῶς ὁ αὐτὸς οὗτος ἦρωας, ἐν ἄλλαις ὥραις διαφόρως διακείμενος, ἀπηυδνημένος ὑπὸ τοῦ μόχθου ἢ τῆς πείνης, ταράττεται ἐὰν ὁ κίνδυνος παραταθῆ, ἀπελπίζεται περὶ τῆς σωτηρίας, καὶ λησμονῶν τὴν δόξαν ρίπτει τὰ ὄπλα καὶ τρέπεται εἰς φυγὴν. Ταύτην τὴν φυσικὴν ἀνδρίαν ὑπαινιττόμενοι οἱ Ἰσπανοὶ λέγουσι, « Τὴν δεῖνα ἡμέραν ὑπῆρξεν ἀνδρεῖος καὶ αὐτός. »

Ἐν Γαλλίᾳ, ἡ μετὰ λογισμοῦ ἀνδρία ὑπάρχει γενικωτέρα, καθότι ἡ φιλοτιμία καθιστᾷ αὐτὴν ἀνάγκη καὶ οἰοεὶ θρησκείαν. Ἐκαστον ἔθνος ἔχει καὶ ἴδιον ἀντικείμενον φόβου. Ἐν Ἰσπανίᾳ μὲν φοβοῦνται τὸν ἄδην, ἐν Ἰταλίᾳ δὲ τὸν θάνατον, ἐν Ἀγγλίᾳ δὲ τὴν δουλείαν καὶ πενίαν, ἐν Ἑλλάδι τὸ ὄνειδος καὶ τὴν ὀμότητα τοῦ ἐχθροῦ, ἐν Γαλλίᾳ δὲ τὸν γέλωτα καὶ τὴν ταπείνωσιν.

Καὶ ἕτερον ὑπάρχει εἶδος ἀνδρίας, σπανιώτατον μὲν ἐν Εὐρώπῃ, συνηθέστατον ὁμῶς παρὰ τοῖς Μουσουλμάνοις, παραγόμενον καὶ κρατυνόμενον ἐκ τῆς πίστεως εἰς τὸ πεπρωμένον, ἦτοι εἰς τὸ φρόνημα ὅτι πᾶσαι ἡμῶν αἱ ἡμέραι ὑπάρχουσιν ἠριθμημέναι, ὅτι ἀόρατος δεσμὸς ἄγει ἡμᾶς πρὸς σκοπὸν ἀγνωστον, καὶ ὅτι ἡ ὥρα τοῦ θανάτου ἡμῶν τοσοῦτον εἶναι ἀκριβῆς καὶ ὀρισμένη, ὥστε οὔτε τόλμη, οὔτε συνέσις δύνανται νὰ ἐπισπεύσωσιν ἢ βραδύνωσιν αὐτῆς τὴν ἔλευσιν.

Ἐννοεῖτε πόσον τὸ τοιοῦτο φρόνημα καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ἀνεπίδεκτον φόβου· διότι ἐὰν ὁ κίνδυνος ὁ ἐπαπειλῶν δὲν μέλλει κατὰ τὸν ὀρισμὸν τῆς μοίρας νὰ ἐπιφέρῃ ὄλεθρον, πρὸς τί ὁ φόβος; Ἐὰν δὲ πάλιν

πέπρωται νὰ καταστραφῶμεν, πρὸς τί ν' ἀποφύγωμεν τὸν κίνδυνον, ἀφοῦ τὰ γεγραμμένα ὑπὸ τῆς μοίρας εἶναι ἀναπόδραστα;

Βεβαίως, τὸ σύστημα τοῦτο θὰ φανῆ παράλογον, διότι προβαίνων τις περαιτέρω κατὰ τὸν αὐτὸν συλλογισμὸν, καταντᾷ εἰς ἄτοπα συμπεράσματα· ὅτι ὁ ἄνθρωπος, οὕτως ἀγόμενος ὑπὸ τῆς μοίρας, οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ μηχανὴ, ἡ δὲ ψυχὴ αὐτοῦ δούλη, καὶ ἡ θέλησις ἀπλῶν ἐλατήριον. Οὐχ ἦττον ὁμῶς ἀληθεύει ὅτι ἀνέκαθεν ἔσχεν ὀπαδοὺς περιωνύμους, συνδεόμενον μετὰ τῶν ἀρχῶν περὶ τῆς διεπούσης τὰ σύμπαντα τάξεως καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ προγνώσεως. Τίς δὲ τῶντι θὰ ἐπίστευεν εἰς τοὺς προφήτας, εἰς τοὺς χρησμούς, εἰς τοὺς οἰωνοὺς καὶ τὰς μαντείας, ἐὰν μὴ ἐπίστευεν ὅτι τὸ μέλλον ὑπῆρχεν ὀρισμένον ἐκ τῶν προτέρων, καὶ ὅτι ἅπαντα τὰ γενησόμενα εἶναι γεγραμμένα ἐν τῇ βίβλῳ τῆς εἰμαρμένης;

Ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, ἐκτακτὸς τις ἀνὴρ, Ναπολεὼν ὁ Α', ἀγόμενος ὑπὸ τῆς πίσεως αὐτοῦ εἰς τὰς παραβολωτάτας τῶν ἐπιχειρήσεων, πεπεισμένος ὅτι οὐδὲν ἠδύνατο νὰ μεταβάλῃ τὴν τύχην αὐτοῦ, παρ' οὐδὲν ἐτίθετο οἰονδήποτε κώλυμα, οὐδένα ἐφοβεῖτο κίνδυνον, καὶ τὴν ὁρμὴν τῆς φιλοδοξίας αὐτοῦ ἐξελάμβανεν ὡς ἐντολὴν τοῦ δαίμονος τοῦ ὀδηγούντος αὐτὸν πρὸς στάδιον δόξης, οὗ τινος ἠγνοεῖ τὸν σκοπὸν καὶ τὸ τέλος. Διασθεθεῖς ποτε ἀπὸ συνωμοσίας, καὶ πολλῶν παραστησάντων αὐτῷ ὅτι ἀσυνέτως καὶ ἐν οὐ δέοντι ἐξετέθη εἰς σπουδαῖον κίνδυνον, — « Καὶ ἐὰν » οἱ ἐναντίοι ἐπυροβόλουν, εἶπε, θὰ ἐφόνευον ἢ θὰ ἐτραυματίζον ἕνα τῶν σωματοφυλάκων μου. — « Καὶ διατὶ ὄχι σὲ αὐτόν; » ἠρώτησαν; — « Διότι » τι πιστεύω ὅτι δὲν ἐπέστη ἐτι ὁ καιρὸς. Νομίζετε ὅτι ἀποδίδω εἰς ἐμὲ καὶ μόνον ἢ εἰς τὴν δεξιότητά μου ὅσα ἐκτακτὰ ἐπραξα! Ὅχι, ἀλλ' ἀνωτέρα δύναμις ὀθοῦσα, ἄγει με εἰς σκοπὸν ὃν ἀγνοῶ· καὶ μέγχις ὅτου μὲν τύχῳ τοῦ σκοποῦ τούτου, ἔσομαι ἄπρωτος καὶ ἀκλόνητος· ὅταν δὲ παύσωμαι ὢν ἀναγκαστός, μικρὰ ριπὴ ἀνέμου ἀρκέσει πρὸς ἀνατροπὴν μου. »

Τὸ ἀπίστευτον μὲν ἀλλ' ἀληθέστατον τοῦτο γεγονός ἐξηγεῖ πλείστας ἀπορίας· διότι τίς κίνδυνος, τί κώλυμα, τί συμβουλή ἠδύνατό ποτε νὰ χαλιναγωγῆσθαι ἄνδρα ὑπὸ τοιαύτης ἰδέας ἐμπορούμενος; Ἄρα καὶ ἡ γῆ αὐτῆ ἀνατρεπομένη, ἠδύνατό ποτε νὰ φανῆ ὡς πρόσκομμα ἀπέναντι τῆς φιλοδοξίας ἢ ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐνόμιζεν οὐρανὸν ἐμπνεομένην, καὶ ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης προχαρασσομένην;

Ἐπάρχουσι τινες τοσοῦτον ἀσθενῆ ἔχοντες διοργανισμὸν, καὶ τοσοῦτον εὐερέθιστον νευρικὸν σύστημα, ὥστε ὁ μὲν φυσικὸς φόβος κατισχύει τοῦ λόγου, ὁ δὲ ἠθικὸς τοῦ αἰσχος φόβος οὐδῶλως βοηθεῖ αὐτοὺς πρὸς καταφρόνησιν τοῦ κινδύνου ἢ τοῦ ἄλλους. Οἱ τοιοῦτοι εἶναι οἴκτου μᾶλλον ἢ μομφῆς ἄξιοι. Ἀλλ' ὁμῶς ὑγιεστερά τις ἀγωγή καὶ ζωηρότερα περὶ τιμῆς ἐντύπωσις θὰ συνέτεινε πρὸς ἐνίκησιν τῆς τούτων φύσεως, δυσκόλως μὲν πρῶτον, μετ' εὐκολίας δὲ ὕστερον.

Ἐπὶ τοῦ ἀμερικανικοῦ πολέμου συνέστησαν παρὰ τινι ἀνωτέρῳ ἀξιωματικῷ νεανίαν ἐξαιρετὸν οἰκογενείας. Οὗτος εἶδε κατὰ πρῶτον τὸ πῦρ ἐν ναυμαχίᾳ τινὶ γενομένην διὰ νυκτός· τὰ ἀντιμαχόμενα πλοῖα σχεδὸν ἠγγίζοντο· ἡ καταπληκτικὴ σύγκρουσις τοῦ κρότου, τοῦ πυρός, τοῦ σκότους καὶ τῶν κραυγῶν τῶν μα-

χομένων καὶ τραυματιζομένων κατετάραξαν κατ' ἀρχὰς τὸν ἄπειρον νεανίαν. Παρατηρήσας αὐτὸν ὁ κηδεμὼν ἀποχωροῦντα ἡσύχως, προσῆλθε προσποιοῦμενος ὅτι δὲν ἐνόει τὴν ταραχὴν του, ἔλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς τρεμοῦσης χειρὸς, καὶ συνδιαλεγόμενος τὸν ἔφερε παρὰ τὴν πλευρὰν τοῦ πλοίου τὴν ἐκτεθειμένην εἰς τὸ πῦρ τῶν ἐχθρῶν· ἐκεῖ δὲ τῷ ἔδειξε τὸ καταπληκτικὸν θέαμα τριάκοντα δύο τηλεβόλων πυροβολούντων ἐκ τοῦ συστάδην, καὶ ἀστείθη διὰ τὴν μικρὰν εὐστοχίαν τῶν ἐχθρῶν βολῶν· ὥστε ὁ νεανίας ἐμψυχωθεὶς κατ' ὀλίγον ἀνέλαβε θάρρος, ἤρχισε καὶ αὐτὸς νὰ γελᾷ, καὶ κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην ὡς καὶ μετέπειτα ἐπέδειξε μεγίστην γενναιότητα καὶ ἀνδρείαν, δι' ἣν προήχθη εἰς ἀξιώματα καὶ εἰς δόξαν.

Κατὰ τὴν ἐν Φοντεναίῳ μάχην (1745) μεταξύ Γάλλων ἀφ' ἐνός, Ἀγγλῶν, Αὐστριακῶν καὶ Ὀλλανδῶν ἀφ' ἑτέρου, ὀλλανδὸς ἀξιωματικὸς ἐκ τινος τάγματος τηρήσαντος ἐπὶ πολὺ τὴν νίκην ἀμφίρροπον, τοσοῦτον ἐπτοήθη βλέπων τὴν περὶ αὐτὸν θραῦσιν ὑπὸ τὸ φονικὸν πῦρ τῶν ἐναντίων, ὥς δὲν ἐτόλμα πλέον νὰ προχωρήσῃ. Μάτην ἐφαντάσθη τὸ αἰσχος ὅπερ ἀνέμενεν αὐτόν· τὸ σῶμα ἐκυρίευσεν τὴν ψυχὴν του· μὴ δυνάμενος δὲ μήτε τὸν φόβον νὰ ὑπερνικήσῃ, μήτε πάλιν νὰ ἐπιζήσῃ ρίψασπις, ἔστρεψε τὸ ὄπλον ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ καὶ ἤτοχευε αὐτὸν. Δὲν εἶναι τῶντι παράδοξον ὅτι ὁ φόβος τοῦ θανάτου ἠνάγκασεν αὐτόν νὰ θανατωθῆ, ἵνα σώσῃ τὴν ἰδίαν ὑπόληψιν;

Ὁ αὐτοκράτωρ Θεόφιλος (829—842), πολεμῶν κατὰ τῶν Βουλγάρων, τοιοῦτον ἠσθάνθη φόβον ἅμα ἰδὼν τοὺς βαρβάρους, ὥστε οὔτε νὰ στρατηγήσῃ, οὔτε νὰ προχωρήσῃ ἠδύνατο. Ἄλλ' εἰς τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ, Μανουὴλ, ἀπέβαλε τὴν ἀθυμίαν αὐτοῦ ἀπειλήσας ὅτι θὰ τὸν ἐθανάτωνεν, ἐὰν προέκρινεν τὴν ζωὴν ἀντὶ τῆς τιμῆς, τοῦ θρόνου καὶ τῆς πατρίδος.

Πολλάκις ἡ δειλία ἐπινοεῖ εὐσχημῶς προσφάσεις, καὶ ἐξ αὐτῆς οἱ τραυματῖαι εὐρίσκουσιν ἄσμενον βοήθειαν. Πάντες οἱ δειλοὶ προθυμοῦνται νὰ συνδράμωσι καὶ μεταφέρωσι τοὺς τραυματιζομένους ἐκτὸς τοῦ πεδίου τῆς μάχης καὶ μακρὰν ἀπὸ τοῦ κινδύνου. Κατὰ τὴν παραμονὴν μάχης, ἦλθεν ἀξιωματικὸς τις γάλλος πρὸς τὸν στρατάρχην de Thoiras, ἐξαιτούμενος ἄδειαν ἵνα ἀπέλθῃ πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, πνέοντα τὰ λείψια, λάθῃ τὴν εὐλογίαν καὶ κηδεύσῃ αὐτόν. « Ἀπελθε· » εἶπεν ὁ στρατάρχης ἐννοήσας τὴν ἀληθῆ τῆς αἰτίσεως αἰτίαν· « τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου » ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπὶ τῆς γῆς. »

Ἐνίστη ὁ φόβος καταλαμβάνει ὀλόκληρον πόλιν, τάγμα ἢ στρατόν· καθίσταται ἀληθῆς μανία, ταράττει πᾶσαν φαντασίαν καὶ παρασύρει τὰς γενναιοτάτας ψυχὰς. Ὁ στρατὸς τοῦ Καίσαρος, κυριευθεὶς ὑπὸ τρόμου ἐπὶ τῇ ὄψει τῶν Γερμανῶν, ἤρηνετο νὰ πολεμήσῃ· πολλὴν δεινότητα καὶ εὐφυῖαν ἠναγκάσθη νὰ φηιδεῖσθαι ὁ Καῖσαρ ἵνα ἐνθαρρύνῃ αὐτόν. Ὁ τοῦ Γερμανικοῦ στρατὸς ἐστασίασεν ἵνα φύγῃ τὸν κίνδυνον.

Κατὰ τὴν ἐν Αὐσερλίττῃ μάχην, γάλλος τις ἰατρὸς ἀποσιτανηθεὶς, εἰσῆλθεν εἰς πόλιν ἣν ἐνόμιζε κυριευθεῖσαν ὑπὸ τῶν Γάλλων, ἀλλ' εὗρεν αὐτὴν φρουρουμένην ὑπὸ τετρακοσίων Αὐστριακῶν. Ἐνόμισεν ὅτι ἀπωλέσθη· ἀλλ' ἐξαπατήσας τοὺς πολεμίους, εἶπεν ὅτι ὁ γαλλικὸς στρατὸς παρηκολούθει αὐτὸν ἐλθόντα πρὸς σύστασιν νοσοκομείου· τοιοῦτος δὲ κατέλαβε τρόμος τοὺς Αὐστριακοὺς, ὥστε ἀφῆκαν εἰς τὸν ἰατρὸν τὴν

πόλιν τραπέντες ἅπαντες εἰς φυγὴν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Γάλλους συνέβη νὰ ὑποστῶσι τὸ δεινὸν τοῦ πανικοῦ φόβου.

Ὁ μέγας Πομπήιος, ἐπὶ πολὺν χρόνον εὐτυχὴς ἐν πολέμῳ, καὶ νικήσας τὸν στρατὸν τοῦ Καίσαρος, συνῆψε μετ' αὐτοῦ δευτέραν μάχην ἐν Φαρσάλῳ. Ἐν αὐτῇ μόνον τὸ ἵππικὸν αὐτοῦ ἀπεκρούσθη· εἰς οὐδένα δὲ εἰσέτι ἀνῆκεν ἡ νίκη, ἐπειδὴ αἱ ἀνέπαφοι λεγεῶνες αὐτοῦ ἠδύναντο νὰ ἐπαναλάβωσι τὴν μάχην καὶ διαμυσθητικῶς τὴν νίκην. Ἀλλ' ὁ φόβος κατακυριεύει αὐτοῦ, καὶ φυγὴν καταστρέφει τὴν τε ἰδίαν δόξαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος.

Οἱ Ῥωμαῖοι τοσοῦτον ἐφοβοῦντο τὸν φόβον, ὃν αὐτοὶ ἐνέπνευσαν εἰς ἄλλα ἔθνη καὶ μόνον ἐκ τῶν Γαλατῶν εἶχον ὑποστῆ, ὥστε ἀπεθέωσαν αὐτὸν ἀνεγείραντες ναὸν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ τοῦ Ἄρεως, ἥτις πανταχοῦ ἐθεωρεῖτο ὡς ναὸς τῆς ἀνδρίας καὶ τοῦ πολέμου.

Καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀνῆγειραν ναὸν εἰς τὸν Φόβον, ἄλλος ὅμως ἦτο ὁ σκοπὸς καὶ τὸ πνεῦμα τῆς οἰκοδομῆς ταύτης· διότι νομίσαντες ὅτι ὁ ἄνθρωπος σέβεται ὅ,τι πράγμα φοβεῖται, ἠθέλησαν νὰ ἐμπνεύσωσι τὸν φόβον τῶν νόμων ἐξ ἴσου ὡς καὶ τὸν φόβον τῶν Θεῶν. Ὁ ναὸς τοῦ Φόβου ἐκτίσθη ἐν Σπάρτῃ παρὰ τὸ Ἐφορεῖον.

Ἐντεῦθεν ἀγόμεθα νὰ λαίησωμεν περὶ τοῦ ἠθικοῦ φόβου, γενικωτέρου τούτου καὶ μᾶλλον ἀκαταμαχῆτου παρὰ τὸν φυσικόν.

Τὸν φυσικὸν φόβον, ὡς τιμωρούμενον ἀμέσως διὰ τοῦ οὐρανοῦ, θέλει ἕκαστος νὰ ὑπερνικήσῃ· μάλιστα δὲ, ὅταν αὐτὸς δὲν ἀποτυφλώσῃ τὸν ἄνθρωπον, παρέχει ὁρμὴν ἐκδικήσεως καὶ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τοῦ κινδύνου καὶ τοῦ ἄλλου. Τὸ ἀσθενέστατον ὃν φαίνεται καὶ καθίξεται ἀνδρείον ὅταν ἐρεθισθῇ ὑπὸ πάθους· ἡ δειλὴ πέδιξ ὁρμῆς πρὸς τὸν κῦνα ἵνα δώσῃ καιρὸν εἰς τοὺς νεοσσοὺς αὐτῆς νὰ φύγωσιν. Ὁ Ἀγησίλαος, ἰδὼν μὲν στρεφόμενον καὶ δάκνοντα τὸν συλλαβόντα αὐτὸν, εἶπε πρὸς Λακεδαιμόνιον ὃν ἐγίνωσκε δειλόν· « Πῶς ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ τολμᾷ κινδυνεύειν, ἀφοῦ καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦτο ζῶον ἐκδικεῖται δι' ὅπερ πάσχει κακόν; »

Πολλάκις ἡ τόλμη ἀρκεῖ πρὸς ἀποσύβησιν τοῦ πολεμίου. Ὁ Κάτων ἔλεγεν ὅτι ἐν βλοσυρὸν βλέμμα ἡ ἀπειλητικὴ τις κραυγὴ ἐχρησίμευσαν εἰς αὐτὸν ἐν ταῖς μάχαις, ὅσον καὶ τὰ ὄπλα αὐτοῦ.

Πάντες γινώσκουσιν ὅτι ἡ ἀνδρία, ἡ εὐτολμία ἀποφεύγει πλείονας κινδύνους ἢ ἡ δειλία· καὶ ὅτι πλείονες ὑπάρχουσι τραυματῖαι μεταξύ τῶν φευγόντων ἢ μεταξύ τῶν ἀνδρείων· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ ἀνδρία κατέστη τοσοῦτον κοινὴ, ὥστε πρέπει νὰ ἦναί τις παράτολμος ἵνα διακριθῇ καὶ ἀναφέρηται.

Τὸ δὲ σπάνιον εἶναι ἡ γενναϊότης, εὐλόγως λογιζομένη μεταξύ τῶν ἀρετῶν, καὶ πλείονας ἔχουσα νὰ καταπολεμήσῃ ἐχθροὺς ἢ ἡ ἀνδρία. Ἦττονα μὲν ἀπυλαμβάνει θρίαμβον ἀναδεικνυομένη, ἀλλὰ πλείονα εὐρίσκει παραδείγματα καὶ προφάσεις ὑπείκουσα. Ἐνῷ δὲ ἡ ἀνδρία πρόσκαιρον μόνον ὀφείλει νὰ ὑπερνικήσῃ κίνδυνον καὶ βραχεῖαν ὀδύνην, ἡ γενναϊότης ὀφείλει ν' ἀντιστῆ πρὸς τὸν φόβον τῆς δυστυχίας, τῆς ἀδικίας, τῆς δυσμενείας τῶν κρατιῶν, καὶ τῆς πενίας· νὰ καταβάλλῃ τὰ παρορμῶντα πάθη, τὰς τυραννοῦσας ὀρέξεις καὶ νὰ ὑπομείνῃ πᾶσαν στέρησιν.

Καθῆκον ἔχει νὰ τηρῇ τὴν συνειδήσιν ἡμῶν εὐθεῖαν, σταθερὰν καὶ γαλήνιον, νὰ προφυλάττῃ τὴν ψυχὴν ἡ-

μῶν ἀπὸ τῆς ἐξευτελιζούσης αὐτὴν ἀδυναμίας, τῆς διαφθειρούσης αὐτὴν ἀκολασίας, καὶ τῆς παρεκτροπύσεως αὐτὴν ἐκδικήσεως. Σκοπὸς αὐτῆς εἶναι ὁ τῆς ἀρετῆς θρίαμβος κατὰ τῶν ἐπιβούλων προτροπῶν τοῦ φόβου, τοῦ φόβου ἐκείνου ὃν πάσχομεν μὴ στερεθῶμεν ἢ ἀπολέσωμεν τὴν τρυφήν, τὸν πλοῦτον ἢ τὴν ἐξουσίαν, τὰ τρία ταῦτα εἶδωλα ἅπερ ἀενάως ἐκλαμβάνομεν ὡς εὐτυχίαν.

Ἀνερευνῶντες ἐπιμελῶς τὸ αἷτιον τῶν ἡμετέρων ἀδυναμιῶν καὶ τῶν κακῶν ἡμῶν πράξεων, τὴν ἀρχὴν τῶν παθῶν καὶ τὴν ῥίζαν οὕτως εἰπεῖν τῶν ἐλαττωμάτων ἡμῶν, εὐρίσκομεν σχεδὸν πάντοτε ὑπερέχοντα φόβον τινὰ ἄγοντα καὶ φέροντα ἡμᾶς. Ἡ δουλεία καὶ αἱ ἐπακόλουθοι αὐτῆς χαμερπεῖς πράξεις, εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ φόβου τοῦ θανάτου, τῆς ἐξορίας ἢ τῆς εἰρκτῆς. Ἡ ὁμότης τῆς τυραννίας τοῦ Νέρωνος, τοῦ Διονυσίου, τοῦ Καλιγόλα, προήρχετο ἐκ τοῦ φόβου τῶν στάσεων καὶ τῶν συνωμοσιῶν.

Διατὶ δὲ τοσαῦται ὑποκλίσεις πρὸς τοὺς δορυκτῆτορας, τοσαῦτα δόλια δῶρα, τοσαῦται χαμερπεῖς κολακαίαι, ἢ διὰ τὸν φόβον; Γονυπετῶς ἔτι κολακεύουσιν αὐτοὺς καὶ τὴν προτεραιάν τῆς ἡμέρας καθ' ἣν τοὺς ἀνατρέπουσιν.

Ὁ φιλάργυρος, θὰ ὑπέμενε τοσαύτας ζερήσεις καὶ καταφρονήσεις, ἢ θὰ ἐτέκταινε καὶ διέπραττε τοσαῦτα ἐγκλήματα, ἐὰν μὴ κατείχετο ὑπὸ τοῦ φόβου τῆς πενίας; Τὰ μοναζήτρια, θὰ ἀπέκταν ποτὲ τοσοῦτον πλοῦτον, μάλιστα δὲ καὶ δύναμιν ἐν τῇ παπιστικῇ Εὐρώπῃ, εἰ μὴ ἐφοβοῦντο οἱ ἄνθρωποι τὰς βασάνους τῆς κολάσεως, ἀφ' ὧν ἐνόμιζον ὅτι ἐξηγοράζοντο διὰ χρημάτων; Τί ἄλλο ἢ ὁ φόβος τοῦ θανάτου πλουτίζει τοὺς ἀγύρτας καὶ τοὺς μάντις; Τοσοῦτοι ἄνδρες, θὰ ἐλησμώνουν ποτὲ τὴν δικαιοσύνην ἢ θὰ προέδιδον τὴν συνειδήσιν αὐτῶν ἐν ταῖς δημοσίαις συνελεύσεσιν, ἐὰν μὴ ἐφοβῶντο τὰς δημοκοπίας καὶ τὰς κραυγὰς τοῦ ὄχλου;

Ὁμολογῶμεν λοιπὸν ὅτι ὁ φόβος εἶναι ἡ πηγὴ πασῶν τῶν ἐπιμέμπτων πράξεων, καθότι ὁ ἄνθρωπος γινώσκει μὲν τὸ ἀγαθόν, πράττει δὲ τὸ κακόν. Διὸ καὶ ἡ ἀληθὴς γενναϊότης, ἢ ἄλλως καρτεροψυχία λεγομένη, εἶναι πρωτίστη τῶν ἀρετῶν, ὡς δίδουσα δύναμιν τοῦ ἐργάζεσθαι πάσας τὰς ἀρετὰς.

Ὁ ἀληθῶς καρτεροψυχὸς ἀνὴρ οὐδέποτε καθίξεται δούλος, τύραννος, δεισιδαίμων, βραδύοργος, προδότης, φιλάργυρος ἢ ἀκόλαστος· πρὸς πάντα ἀνθίσταται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ· οὔτε διὰ τὴν εὐημερίαν πτοεῖται, οὔτε διὰ τὴν συμφορὰν καταβιβλλεται· αἱ μικρόψυχοι τοῦ φόβου προτροπαί, αἱ παγίδες τῆς κολακαίας καὶ τὸ δέλεαρ τῆς πονηρίας οὐδεμίαν ἔχουσιν ἐπ' αὐτοῦ ἰσχύν. Ὁ μόνος αὐτοῦ φόβος εἶναι μὴ ἀθετήσῃ τὸν θεῖον νόμον, μὴ διαταράξῃ τὴν δημοσίαν τάξιν, μὴ παραβῇ τοὺς ὅρους τῆς τιμῆς, καὶ ἐπισύρῃ τὴν μομφὴν τοῦ μόνου κριτοῦ ὃν φοβεῖται· τῆς ἰδίας αὐτοῦ συνειδήσεως.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀληθὴς καρτεροψυχία εἶναι σπάνια, ἀναγκάζονται ἐν παντὶ τόπῳ νὰ βοήθωσι τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν, ἐμπνεόντες αὐτῇ δύο σωτηρίους φόβους, πρὸς ἀντιπερισπασμὸν τῶν ἄλλων φόβων οἵτινες ἀποπλανῶσιν ἡμᾶς· τὸν φόβον τῶν νόμων, καὶ τὸν φόβον τῆς κοινῆς γνώμης. Οὗτοι οἱ δύο φόβοι εἶναι τὰ μεγάλα ἐλατήρια τῶν Κυβερνήσεων· ὀλίγα ὅμως γινώσκουσι νὰ μεταχειρίζωνται αὐτὰ καλῶς, διότι

σχεδὸν πανταχοῦ, ἢ λίαν ἐντονα εἶναι, ἢ λίαν χαλαρά. Δέον δὲ ἵνα οἱ δύο οὗτοι μεγάλοι μοχλοὶ τῆς δημοσίας δυνάμεως τεκταινῶνται μὲν ὑπὸ τῆς συνέσεως, διευθύνωνται δὲ ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης.

Ἡ καταφρονήσις τῶν νόμων εἶναι τὸ βεβαιότατον τεκμήριον τῆς παρακμῆς Κράτους, λέγει ὁ κόμης Σεγῆρος, ἐξ οὗ καὶ ἀρούμεθα τὴν ὕλην ταύτην· εἴθε δὲ οἱ ἐν Ἑλλάδι νὰ ἐσχημάτιζον περὶ τούτου πεποιθήσιν. Διὰ μόνων τῶν νόμων συντηρεῖται ἡ τάξις· ἡ δὲ ἀληθὴς ἐλευθερία οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἡ εἰς τοὺς νόμους δουλεία. Ἐὰν οἱ νόμοι ὑπνώττωσι, τὰ πάθη ἐξηγοροῦσιν, αἱ μοχθηρίαι καὶ τὰ ἀνοσιούργηματα ἐπικρατοῦσιν.

Οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων κατέχονται μόνον ὑπὸ τοῦ φόβου τοῦ νόμου, καὶ δυστυχῶς εἰς πολλοὺς εἶναι ἐφαρμοστέος ὁ στίχος τοῦ Ὀρατίου,

Ναί, ὁ φόβος τῆς ἀγχόνης ἐντιμὸν σὲ καθιστᾷ.

Ἡ ὑψηλὴ τάξις τῶν ἀνθρώπων κυβερνᾶται ὑπὸ τοῦ φόβου τῆς κοινῆς γνώμης· ὁ φόβος οὗτος εἶναι πολλάκις ἰσχυρότερος τῶν νόμων καὶ τῆς θρησκείας αὐτῆς. Εὐτυχὴς ἡ χώρα ἔνθα οἱ νόμοι καὶ ἡ γνώμη ἢ κοινὴ συνάδουσι, καθὼς τὸ πάλαι ἐν Σπάρτῃ καὶ ἐν Ῥώμῃ! ἐκεῖ μόνον ἀναφαινόμεθα μεγάλοι ἄνδρες καὶ μεγάλοι ἀρεταί· ἄλλως, ἀπαντῶνται μὲν ἔργα λαμπρά καὶ πολίται διάσημοι, ὅχι ὅμως καὶ ἐνότης ἀρχῶν, σταθερῆς διαγωγῆς, δικαιοσύνης ἐν τῇ διανομῇ τοῦ αἵσχους καὶ τῆς μομφῆς, τὰ μόνον ἐγκολάπτοντα εἰς πάντα λαὸν χαρακτῆρα ἡρωϊκὸν καὶ ἐθνικόν.

Τίς δύναται νὰ πείσῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸ ν' ἀκολουθήσωσιν εὐθεῖαν ὁδὸν, ὅτε ἡ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ δὲν εἶναι διαγεγραμμένα ἀκριβῶς καὶ ἀπαρεγκλίτως; Ἡ τί δύναται νὰ ρυθμίσῃ τὴν πορείαν αὐτῶν, ὅτε τὸ φρόνημα τοῦ στρατιώτου διαφέρει τοῦ φρονήματος τοῦ πολίτου; ὅτε ὁ πολιτικὸς νόμος ἐπιτρέπει ὅ,τι ὁ θρησκευτικὸς ἀπαγορεύει; Ὅπως δὲ ὀλεθρίαν σύγχυσιν δὲν πρέπει νὰ φοβώμεθα εἰς αἰῶνα καὶ χώραν ἔνθα ἡ φιλοσοφία, ὁ νόμος, ἡ πίστις, ἡ τιμὴ, ἡ ἐλευθερία ἐρίζουσι περὶ ἀρχῆς, λαλοῦσι καὶ διατάττουσιν εἰς διαφόρους γλώσσας; Ποῖαν σημαίαν ν' ἀκολουθήσῃ τις ὅτε ὅλοι φέρουσι τὸν τύπον τῆς κοινῆς γνώμης, ἢς ἕκαστον κόμμα εἶναι ὄργανον, ἢς ἕκαστον πάθος νομίζεται διερμηνεύς;

Μεγάλοι καὶ εὐτυχεῖς ἐσόμεθα ὅταν ἐκ πασῶν τούτων τῶν γνώμων σχηματίσωμεν μίαν μόνην δέσμη, καὶ ἐκ πάντων τῶν φώτων ἡμῶν μίαν μόνην δᾶδα· διότι ἐὰν οὐδὲν ὠφελιμώτερον τοῦ φόβου τῆς κοινῆς γνώμης, οὐδὲν καὶ ὀλεθριώτερον τοῦ φόβου τῶν διαφόρων καὶ ἀντιθέτων φρονημάτων.

Ἐν Γαλλίᾳ, ἥτις θεωρεῖται σήμερον ὡς χώρα ἀνδρείων, ὑπάρχει ἐπικρατῶν τις φόβος ὑπὸ μηδενὸς χαλινοῦ συνεχόμενος, εἰς πάντα ἀνθιστάμενος νόμον καὶ πᾶσαν ὑπερορῶν ἀπαγορεύσειν, πάντα καταφρονῶν κίνδυνον· ὁ φόβος τοῦ γελίου.

Τὸ γελιοῦν εἶναι τὸ ὄπλον ὅπερ ἡ κακεντρέχεια μεταχειρίζεται πάντοτε ἐπιδειξίως, ὁ δὲ ὀρθὸς λόγος σπανιώτατα. Τὸ φοβερόν τοῦτο ὄπλον ἐχάλκευσεν ἡ ματαιοφροσύνη, καὶ δι' αὐτοῦ φοβίζει τοὺς φρονιμωτάτους καὶ γενναιοτάτους τῶν ἀνθρώπων, πολλάκις πρὸς ἀποφυγὴν τῶν τραυμάτων αὐτοῦ θυσιαζόντων καὶ κλίσεις, καὶ αἰσθήματα, καὶ ἔξεις, καὶ φρονήματα, καὶ αὐτὰ τὰ ἐκυτῶν καθήκοντα. Ὁ φόβος τοῦ γελίου

παρήγαγεν ἐν Γαλλίᾳ πολλὰ σωτήρια ἀποτελέσματα, λειάντας τὰ ἦθη καὶ τὴν γλῶσσαν, δούς χάριν εἰς τοὺς τρόπους καὶ τοὺς στολισμοὺς, μετριάσας τὴν ὁρμὴν τῶν παθῶν, διδάξας τὴν μετριοπάθειαν ἐν ταῖς συζητήσεσι, καὶ καλύψας ὅσα ἐλαττώματα δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξαλείψῃ. Οὗτος ὁ φόβος κατέστησε τοὺς Γάλλους τὸ ὀμιλητικώτατον τῶν ἐθνῶν. Ὁ Μολιέρος, καταφέρων ἐπιτηδεῖας τὴν μάστιγα τοῦ γελίου, κατέστη ὡς νομοθέτης ἐπίφοβος· διὰ τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἐξηφάνισε τοὺς κομψευομένους, τοὺς σχολαστικούς, τοὺς δοκίμοισόφους ἢ τὰς σεμνοτύφους γυναῖκας. Οἱ ζηλότυποι ἄνδρες ἠναγκάσθησαν νὰ κρύψωσι τὴν ἀδυναμίαν αὐτῶν, ὁ φιλάργυρος ἔλυσε τὸ βαλάντιον καὶ ἔκρυψε τὴν ἰδίαν γλισχρότητα, τέλος δὲ ὁ Ταρτούφος τοῦ ποιητοῦ τούτου ἠνάγκασε τοὺς ὑποκριτὰς νὰ μὴ σφετερίζωνται ἀναιδῶς τὰς πρὸς τὴν εὐσέβειαν τιμὰς.

Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου, διὰ τοῦ αὐτοῦ τούτου ὅπλου προσεβλήθη οὐκ ἦττον εὐστόχως ἡ θρησκεία καὶ ἡ ἀρετῆ. Ὁ φόβος τοῦ γελίου κατέστησε πλείονας ἀθρήσκους ἢ ἡ φιλοσοφία· πολλάκις δὲ καὶ σύζυγοι θερμῶς ἀνταγαπόμενοι δὲν τολμῶσι νὰ δεῖξωσι τοῦτο δημοσίᾳ, διὰ τὸν φόβον τοῦ γελίου. Ἡ ἐκ τῆς ἀμοιβαίας αὐτῶν ἀγάπης ἀληθὴς εὐδαιμονία αἰσχύνεται νὰ φανερωθῇ, ἵνα μὴ θεωρηθῇ ὡς χυδαία καὶ ἀγροῖκος.

Πόσοι ἄνθρωποι κατέστρεψαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν, φόβῳ μὴ γίνωσι καταγέλαστοι ἐπὶ οἰκονομία! πόσας παρεκτροπὰς ἐπραξαν νεανίαί φύσει φρόνιμοι, ἵνα μὴ νομισθῶσι σχολαστικοί! Ἡ περὶ τὸν συρμὸν καὶ τὸ καινοφανὲς μανία, ἡ τύραννος αὐτῆ τῶν κοινωνιῶν, καὶ τῶν βαλάντιων κενώτρια, πόθεν ἄλλοθεν προέρχεται ἢ ἐκ τοῦ φόβου τοῦ γελίου;

Ἐξῆ ποτὲ ἐν Παρισίῳ κόμησά τις νέα, οὐσα διὰ τὰ φυσικὰ καὶ πνευματικὰ αὐτῆς προτερήματα τὸ κόσμημα τῶν συναναστροφῶν καὶ τὸ ἀγλαΐσμα τῆς οἰκογενείας τῆς. Ἐπειδὴ κατὰ τινὰ συρμὸν τοῦ καιροῦ εἰκίνου, οὐ μόνον εἰς τὴν εὐσχημοσύνην προσκρούοντα ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὑγείαν βλαπτικόν, αἱ κυραὶ ἠναγκάζοντο νὰ ἐπιδεικνύωσι πάντα σχεδὸν τὰ ἑαυτῶν θέλητρα, τὸ στήθος τῆς κομῆσεως προσεβλήθη ὑπὸ τῆς δριμύτητος τοῦ χειμῶνος. Ἡ στοργή, ἡ φιλία, ὁ ὀρθὸς λόγος κατέβαλον ἐπὶ ματαίῳ πᾶσαν προσπάθειαν ἵνα πείσωσι τὴν κόμησάν νὰ σκεπάζηται, νὰ ἐνδύηται θερμότερον. Δὲν ἠδύνατο ν' ἀντιῆξῃ πρὸς τὸν φόβον μήποτε δὲν ἦναι πλέον ὁμοία τῶν ἄλλων κυριῶν. Τὸ νόσημα αὐτῆς δεινωθὲν, τὴν ἠνάγκασε νὰ μείνῃ ἐντὸς τῆς οἰκίας ἐπὶ τρεῖς μῆνας· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἠθέλεν, ἢ νὰ μὴ δέχεται τὰς ἐπισκεπτομένας αὐτὴν φίλας, ἢ ν' ἀκολουθήσῃ τὸν συρμὸν. Οὐδαμοῦ αἱ γυναῖκες ποιοῦνται περὶ πολλοῦ τὰ τοιαῦτα ὅσον εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐξ οὗ καὶ πρωτεύει εἰς αὐτὰ ὁ τόπος οὗτος ἀναντιρρήτως. Τελευταῖον, ὁ ἰατρὸς παρεκάλεσέ τινες τῶν φίλων αὐτῆς κυριῶν νὰ τὴν ἐπισκέπτονται φοροῦσαι ἐσθῆτας ἐκ πυκνῶν ὑφασμάτων, κεκλεισμένας, καὶ μετὰ χειρῶν μακρῶν. Ἐκπλαγεῖσα ἐπὶ τῷ νεωτερισμῷ τούτῳ, ἠρώτησε τὸ αἷτιον. Τῇ ἀπεκρίθησαν ὅτι ὁ συρμὸς τῆς γυμνότητος παρήλθεν, ὅτι μόνον εἰς τὰς ἐπαρχίας ἐπεκράτει εἰσέτι, ἐν Παρισίῳ δὲ ἐνεπαίξετο. Τότε μόνον ἠλλάξεν ἡ κόμησα σολὴν ἄνευ δισταγμοῦ, καὶ τότε ἰάθη. Ὅστε ὁ φόβος τοῦ γελίου ἔσχε πλείονα ἰσχὺν τῶν δακρύων συζύγου, τῶν συμβουλῶν μητρὸς, καὶ αὐτοῦ τοῦ φόβου τοῦ θανάτου.

Ἐκ τούτων πάντων ὅποιον ἐξάγεται συμπέρασμα; ὅτι ἐὰν μεταχειρισθῶμεν ἐπιτηδεύεις τοὺς φόβους καὶ τὴν μετριοφροσύνην ἡμῶν, εἶναι δυνατόν νὰ κυβερνηθῶμεν διὰ τῶν ἡθῶν πολλῶ κάλλιον ἢ διὰ τῶν νόμων. Ἄς γελοιοποιήσωμεν λοιπὸν τὰς κακίας, τὰς δι-

χονοίας, τὰς παραφορὰς ἡμῶν, καὶ ἀφοῦ δὲν γινόμεθα φρόνιμοι καὶ εὐδαίμονες διὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ἴσως κατορθώσωμεν νὰ σωφρονισθῶμεν διὰ τοῦ φόβου τοῦ κοινοῦ γέλωτος.

Τραυματίας ὀνήσκων.

ΑΣΜΑΤΙΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ. (1)

Ἐπιποίηθη ὑπὸ Ἱ. Π. Σκυλίτση ἐπὶ τοῦ μέλους «Ah! morir potessi» τοῦ μελοδράματος ERNANI, ὑπὸ VERDI.

Andante.

Ὁ - σον ζῶ καὶ ἀ - να - πνέ - ω, κ' ἐκ τοῦ ἔ - ρω - τός σου
καί - ω, τὸ πο - λύ - τι - μόν σου δά - κρυ μὴ μα - ταί - - ως ἐ - ζαν -
- τλεῖς. Ἄν εἰς σέ ἀ - φί - νω μό - νον ἐ - πὶ γῆς καρδί - ας
πό - νον, ἄ - φες νᾶ - χης νὰ με κλαί - ης ὅ - ταν ὅ - ταν με νε - κρο - φι -
- λῆς. Ἄ! νὰ με κλαί - ης ὅ - ταν ὅ - ταν με νε - κρο - φι - λῆς.

Ὅσον ζῶ καὶ ἀναπνέω
κ' ἐκ τοῦ ἔρωτός σου καίω,
τὸ πολύτιμόν σου δάκρυ
μὴ ματαιῶς ἐξαντλεῖς·
Ἄν εἰς σέ ἀφίνω μόνον
ἐπὶ γῆς καρδίας πόνον,
ἄφες νᾶχης νὰ με κλαίης
ὅταν με νεκροφιλής.

Τῆς ζωῆς μου τὸ βιβλίον
εἰς τοῦ κόσμου τὸ σχολεῖον
μὲ ἀρκεῖ νὰ τὸ γνωρίζῃ
μόνος ὁ Θεὸς καὶ σύ.
Ἔργου, ἔργου τὰς ἐσπέρας,
ὅταν λάμπ' εἰς τοὺς αἰθέρας
καὶ τὸ μνήμά μου φωτίζῃ
ἢ σελήνη ἢ χρυσή.

Δὲν κατώρθωσα νὰ γράψω
εἰς τὴν γῆν τὸ ὄνομά μου,
εἰμὴ μόνον ἐπὶ ἄμμου
καὶ ἐντὸς μιᾶς ψυχῆς . . .
Ἄστρον φέγγει, ἄστρον σῦνει·
ἄφες τὸ βουνὸν νὰ χύνη
μεσονύκτιον ἀέρα
ἐπὶ πέτρας μοναχῆς.

Ἐπεράσαμεν ὠραία,
ὅλα ὅμως στιγμιαῖα . . .
Ἡ πατρίς ἂν ἀνακύψῃ
καὶ σὺ ζήσης καὶ ἰδῆς,
φῶς γλυκὺ τῶν ὀφθαλμῶν μου,
ἐνθυμήσου τὴν σποδὸν μου,
κ' ἔλα τότε ἄγγελός μου
ἰλαρὸς, θεοειδής!

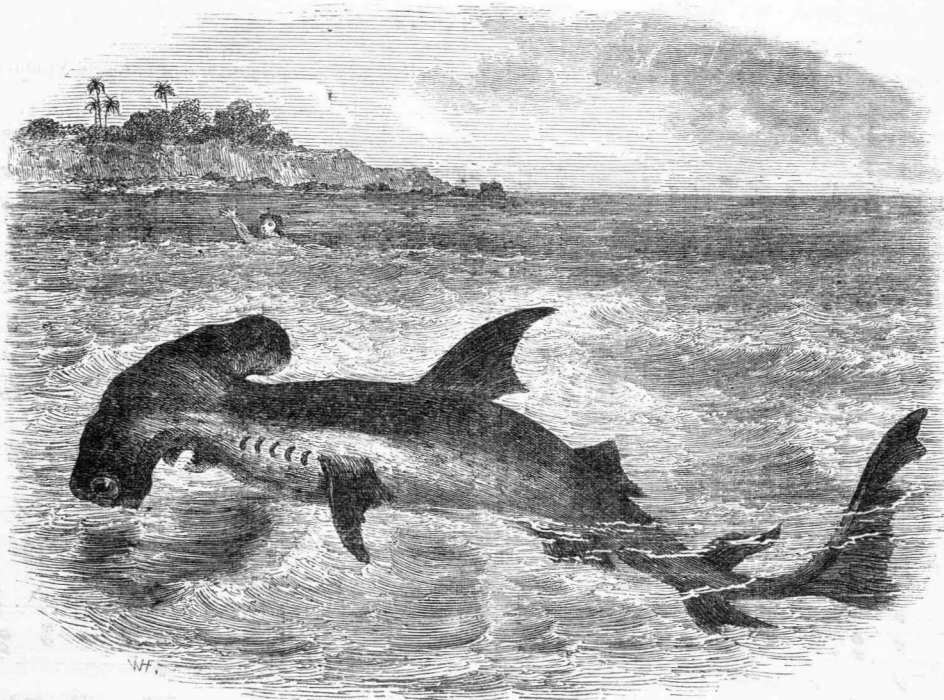
(1) Μελῆται καὶ ὑπὸ δύο φωνῶν συγχενοῦς.

ΤΟ ΣΕΛΑΧΟΣ ΣΦΥΡΗΝΗ.

Τὰ σελάχη, γαλλιστὶ squal'es, εἶναι γένος θαλασσίων ἰχθύων ἐχόντων τὸ δέριμα τραχύτατον, τὸ ὅποιον ἀποξήραινόμενον χρησιμεύει εἰς τὰς τέχνας πρὸς λείανσιν, καθὼς ἡ ῥίνη. Ὑποδιαιρεῖται δὲ τὸ γένος τοῦτο εἰς εἶδη πολλὰ, κυριωδέστερα τῶν ὁποίων εἶναι ὁ καρχαρίας (Ἴδε τόμ. α', σελ. 321), ἡ ἐρυθρίνη, ὁ μήλανδρος, ὁ πρίστης καὶ ἡ σφυρήνη, παράδοξος ἰχθύς

ἔχων τὸ σχῆμα τῆς σφύρας, ἐξ οὗ καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα (γαλλιστὶ marteau ἢ pantoufflier).

Ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης ἐν τῇ εἰκόνι, ἡ κεφαλὴ τοῦ ἰχθύος τούτου ἐκτείνεται εἰς μέγα πλάτος ἀμφότερων τοῦ λαίμου, ὡς ἡ κεφαλὴ τοῦ ζοιχείου Γ. Οἱ ὀφθαλμοὶ του κεῖνται εἰς τὰ δύο ἄκρα ταῦτα τῆς κεφαλῆς· εἶναι δὲ κυανόφαιοι καὶ προέχοντες. Ἡ ἴρις αὐτῶν φαίνεται ὑπόχρυσος, ἀλλ' ἐν ὧρα ὀργῆς φλογερά καθισταμένη ἐμποιεῖ τρόμον εἰς τοὺς ἀλιεῖς.

Σφυρήνη, ἀδηφάγος ἰχθύς.

Τὸ ζῶμα εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν κεφαλὴν, πλησίον τοῦ κορμοῦ· εἶναι δὲ ἡμίκυκλον, ὡς παρατηρεῖται εἰς ὅλα τὰ σελάχη, ἐξ ὧν καὶ τὰ κοινῶς σκυλόψαρα, καὶ εἰς ἐκάστην σιαγόνα φέρει τρεῖς ἢ τέσσαρας σειρὰς ὀδόντων πλατέων, ἐχόντων σχῆμα ὀδοντωτῆς αἰχμῆς βέλους.

Ἀποκτᾷ δὲ μῆκος ὁ ἰχθύς οὗτος μέχρι τριῶν μέτρων καὶ βάρος μέχρι 200 ὀκκάδων, ἀφρονῶν παρὰ τὰς ἀκτᾶς τῆς Ἰαπωνίας, ἧς οἱ κάτοικοι ὀνομάζουσιν αὐτὸν σιμαξόκαν, καὶ τὸν ἀγρεύουσιν ἐν ὧρα χειμῶνος. Ἡ σὰρξ αὐτοῦ δὲν εἶναι ποσὺς τρυφηλῆ, ἀλλὰ τὴν τρώγει ὁ λαός.

Ἡ Σφυρήνη ἢ κοινοτέρα εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς θαλάσσας εἶναι στενόσωμος, ὑπόφαιος καὶ μελανοκέφαλος. Ἡ θρασυτής καὶ ἀ-

δηφαγία τοῦ σελάχους τούτου ὑπερβαίνει τὸ μέγεθος αὐτοῦ. Ἡ Σφυρήνη, ἐνθὶ στερεῖται τῆς δυναμείας τῶν μεγάλων Καρχαριῶν, ἐνίοτε ὑπερακοντίζει αὐτοὺς κατὰ τὴν λύσσην.

Ὀλίγοι ἰχθύες εἶναι εἰς τοὺς ναύτας γνωστοὶ καθὼς ἡ Σφυρήνη· τοῦτο δὲ διὰ τὸ σχῆμά της. Ἡ ἄκρα ἀδηφαγία τὴν παρρημίαν μέχρι τῶν πλοίων, ἀτίνα περικυκλῶνει καὶ παρακολουθεῖ μέχρι τῶν κόλπων καὶ ὄρμων τῆς θαλάσσης· ὁ δ' ἐκ τῆς πλησιάζουσ αὐτῆς κίνδυνος εἶναι φοβερώτατος πρὸς τοὺς κολυμβητάς.

Καθὼς οἱ Καρχαρίαί, οὕτω καὶ αἱ Σφυρήναι οὐδέποτε ἐφορμῶσιν εἰς τὸ σκάφος, ὅσον μικρὸν καὶ ἂν ᾖναι, ἀλλὰ μόνον περιφέρονται περιμένονσαι νὰ πέσῃ τι ἐξ αὐτοῦ.

Ὡὰ Σφυρήνης κρεμάμενα ἐπὶ ἐναλίω φυτόν.

ΑΙ ΠΗΓΑΙ ΤΟΥ ΝΕΙΛΟΥ.

ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙΣ ΤΟΥ ΛΙΓΑΟΥ ΠΕΡΙΗΓΗΤΟΥ ΣΠΗΚ.

(Συνέχεια. — Ίδε σελ. 82 και 114.)

Τὴν ἐπιούσαν ἡτοιμαζόμεν ν' ἀναχωρήσω μετὰ τῆς συνοδίας μου ὅλης, ὅτε ὁ Βαράκας καὶ ὁ Βουαδιμόγιος (Νάμα καρδίας) ἕτερος τῶν ἐθελοντῶν τοὺς ὁποίους εἶχα παραλάβει, ἦλθον περίφοβοι νὰ μοὶ ἀναγγείλωσιν ὅτι, καθ' ἃ τοὺς εἶπεν ὁ Μακάκας, ὁ Σουβαρόρας ἦλθεν εἰς ἔριδα πρὸς τοὺς Ἀραβάς, ὅτι συνέλαβεν ἐν τῶν κερβανίων των, καὶ ὅτι ἐμελλεν ὄλους νὰ τοὺς θανατώσῃ, ἐὰν οἱ ληστὰὶ Βουατούτα εἰσῆλθον εἰς τὴν χώραν του. Ὅπως ἐθαβήρουν τὸν Βαράκαν, πρῶτον τὸν ἐπετίμησα διὰ τὴν εὐκολοπιστίαν του, ἔπειτα δὲ ἀνέμνησα εἰς αὐτὸν ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἐμελλομεν νὰ συναπαντηθῶμεν μετὰ μιᾶς ἄλλης ἐκστρατείας λευκῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἀνεχώρησαν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς εὐρεσιν ἡμῶν. Ἀληθῶς δ' ἐγίνωσκον ὅτι ἀγγλος περιηγητής, ὁ Πηθέρικος (Petherick), ἐπεχειρεῖ νὰ προβῇ μέχρις ἡμῶν ἀναβαίνων τὸν Νεῖλον ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου.

Ἄλλ' οἱ ἄλλοι ὅλοι φοβηθέντες δὲν ἤθελαν κατ' οὐδένα τρόπον νὰ με ἀκολουθήσωσιν· ὥς ἠναγκάσθην νὰ ἐπανέλθω πάλιν εἰς Καζέχην, διὰ νὰ προσπαθίσω ἴσως εὐρῶ Ἀραβάς. Τὴν 20 ἰουνίου διέβην ἐκ τοῦ Μιχάμπου, ὅπου εὗρηκα τὸν Γράντ συνάγοντα ὀλίγους τινὰς ἀκολουθοῦντας καὶ ἐτοιμαζόμενον νὰ ἐλθῇ εἰς τὰ ἴγνη μου. Ἀφοῦ τῷ διηγήθην τὰ παθήματά μου, τὸν ἀφῆκα ἐκεῖ καὶ ἐπροχώρησα πρὸς τὴν Καζέχην, ὅπου ἀφίχθην τὴν 2 ἰουλίου.

Ἐκεῖ ἔλαβον μὲν ὑποσχέσεις πολλὰς, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ περιμένω τὴν ἐπιστροφὴν μεγάλου τινὸς κερβανίου κρατουμένου εἰς τὸ Οὐκόκον. ἠναγκάσθην νὰ ἐπανέλθω ἄπρακτος εἰς Μιχάμπου, καὶ τὴν 11 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐπανεῖδον ἐκεῖ τὸν Γράντ ἐντελῶς ἀναβήσαντα· μάλιστα δὲ καὶ ἐχόρευεν εἰς μέγαν χορὸν τὸν ὅποιον εἶχε δώσει εἰς τιμὴν τοῦ ὁ ἡγεμὼν Γουκουλίμας. Ἐκεῖ ἐμάθομεν ὅτι ὁ Σουβαρόρας δυσηρεστήθη ἀκούσας ὅτι φῆμαι περὶ αὐτοῦ κακεντρεχεῖς μετὰ ἡμῶν τοῦ νὰ προβῶ μέχρι τῆς πρωτεύουσας του. Τοῦτο μᾶς ἐνεθάρρυνε.

Τὴν 23 ἰουλίου ἀφίχθην εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Λουμερέζην, ἐνὸς τῶν ἡγεμονισκῶν τῆς Οὐζίνζας. Οὗτος ἔλειπεν, ἀλλὰ τὴν ἐσπέραν ἦλθεν εἰς τὴν πόμαν του, ἥτοι εἰς τὸ ἀνάκτορόν του, κατεσκευασμένον ἐκ χόρτων καὶ ὁμοιάζον μετὰ παμμεγέθη θημωνίαν ἀγύρων· ἔργον πολὺ ὑποδεέστερον τῶν οἰκοδομῶν τῶν Ἀραβῶν τῆς Καζέχης. Θελήσας δὲ νὰ ἐορτάσῃ τὴν ἀφίξιν ἡμῶν, διέταξε νὰ κρουσθῶσιν ὅλα τὰ τύμπανά του, φιλοφροσύνῃ πρὸς ἡν ἀπεκρίθην διατάξας τρεῖς τυφεκισμοὺς. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐσπέραν, ἐνασχολούμενος εἰς ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις, ἠσθάνθην ῥίγος, καὶ ἐνόησας ὅτι προσεβλήθη ὑπὸ κακοῦ πυρετοῦ, κατεκλίθη πάραυτα. Ἡ νόσος μου ὑπῆρξε δεινὴ καὶ μ' ἐκράτησεν εἰς τὴν κλίνην ὅλον τὸν αὐγούστον καὶ τὸν σεπτέμβριον. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πυρετοῦ μου εἶχα καὶ τὸν Λουμερέζην βασανίζοντά με ἐπιμόνως νὰ τῷ χάρισω ἕνα δεολέν.

Τὴν 17 σεπτεμβρίου, λαμβάνω ἐπιστολὴν τοῦ Γράντ, τὴν ἐπομένην.

«Φίλιππος Σπῆκ.

» Τὸ κερβάνι μας προσεβλήθη, διηρηπάγη καὶ κατεσκορπίσθη ἐνῶ διηρχόμεθα τὴν χώραν τοῦ Μυγιάγγα. Ἐξυπνήσας τὴν αὐγὴν, ἐνησχολούμην νὰ ἐπιστεύσω τὴν ἀναχώρησιν ὅπως ἔλθωμεν ὅσον τάχιστα ὅπου εὐρίσκεσαι, ὅτε ἠγέρθη ἕρις σφοδρὰ μετὰ τῶν ὀδηγῶν μου καὶ ἐπτά ἢ ὀκτὼ ἐνόπλιον ἀνδρῶν, τοὺς ὁποίους μ' εἶχε στείλει ὁ σουλτάνος Μυγιάγγας ὅπως με πείσωσι νὰ διαμείνω εἰς τὸ χωρίον του. — Δὲν ἔχω νὰ δώσω τίποτε εἰς τὸν ἡγεμόνα σας, τοῖς ἀπεκρίθην, ἐπειδὴ ἔλαβεν ἤδη παρὰ τοῦ συντρόφου μου τὸ δῶρον τὸ ὅποιον τὸν ἔπρεπε. Δὲν ἐδείξαν ἐναντίωσιν εἰς τοῦτο, ἀλλὰ κατέστησαν καὶ χωρὶς νὰ θέλωμεν ὀδηγοὶ ἡμῶν οἰνεὶ ἐπίσημοι, ἕως οὗ ἠθελήσαμεν νὰ παραιτήσωμεν τὴν ὁδὸν τὴν ὁποίαν αὐτοὶ ἠκολούθουν. Τότε τοὺς ἐχάσαμεν ἐμπροσθεν ἡμῶν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τοὺς ἀπηντήσαμεν πάλιν ἐπὶ τοῦ δρόμου φράττοντας τὴν πορείαν ἡμῶν. Ἐνέπηξαν τὴν λόγγην των εἰς τὴν γῆν, ὡς ἂν ἔλεγαν, — Προχωρήσατε ἂν εἰσθε ἱκανοί.

» Περιφρονήσαντες τὴν ἀπειλήν ταύτην, ὠρμήσαμεν ἐμπρὸς, καὶ ἀνετρέψαμεν τὰς λόγγας μὴ ἀπαντήσαντες ἀντίστασιν· ἀλλ' ἀφοῦ προσέβημεν περὶ τὰ ἐπτά μίλια ἀνενόγητοι, ἐξώρμησαν ἐξ ἐνὸς δάσους ἕως διακόσιοι ἄνδρες, οἵτινες ἐπιπεσόντες εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀχθοφόρους μας, καὶ ἀπειλοῦντες νὰ τοὺς φονεύσωσιν, ἀφῆρπασαν ὅχι μόνον τὰ φορτία των, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ κοσμήματά των. Οὕτω δὲ ὅλοι οἱ τῆς συνοδίας μου ἐτράπησαν εἰς φυγὴν τῆδε κάκεισε, ἐκτὸς τριῶν μόνων, οἵτινες ἔμειναν πλησίον μου.

» Ἐμμενον ἐκεῖ προσπαθῶν νὰ συνάξω ὅσους καὶ ὅσα ἡδυνάμην, ὅτε μ' ἦλθε μῆνυμα ἐκ τοῦ σουλτάνου, λέγον μοι ὅτι ἡ προσβολὴ αὕτη προῆλθεν ἐξ ἀπλῆς παρενόησεως, ὅτι εἰς μάλιστα τῶν πρωταϊτιῶν αὐτῆς ἐτιμωρήθη ἡδὴ διὰ τῆς ἐκκοπῆς τῆς χειρὸς του, καὶ ὅτι θὰ μᾶς ἀποδοθῶσιν ὅλα ὅσα μᾶς ἐκλάπησαν.

» Ὁ σὸς I. A. Γράντ. »

Ἐπεισα τὸν Λουμερέζην νὰ ζητήσῃ λόγον παρὰ τοῦ Μυγιάγγα διὰ τὰς βιαιοπραγίας ταύτας, παραστήσας εἰς αὐτὸν ὅτι θὰ ἐπιφέρωσι τὴν διακοπὴν τῶν κερβανίων, καὶ τότε θὰ ἐξημιούνητο ὅλοι οἱ ἡγεμόνες τῶν χωρῶν διὰ τῶν ὁποίων διέρχονται αἱ ἐμπορικαὶ αὐταὶ συνοδία· καὶ αὐτὸς δὲ, δὲν θὰ ἠδύνατο πλέον νὰ ζέλλῃ τοὺς ἐλεφαντόδοντας του εἰς τὰ παράλια. Κρίνας τοὺς λόγους μου ὡς ὀρθοὺς, ἔστειλεν εἰς τὸν Γράντ δώδεκα ἄνδρας, παραγγείλας εἰς αὐτοὺς νὰ τεθῶσιν ὑπὸ τὰς διαταγὰς του.

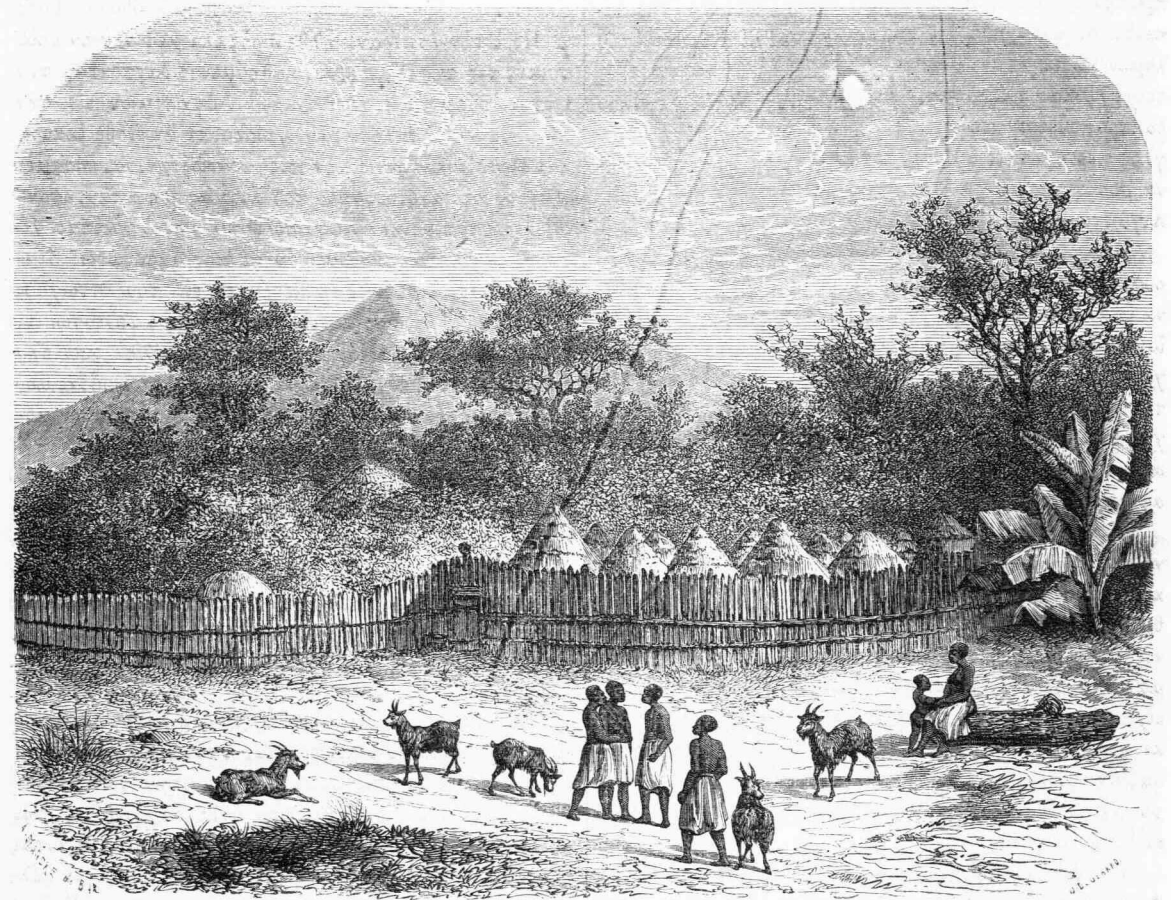
Ἐν τούτοις (4 ὀκτωβρ.), ἀφίχθη ἐκ τοῦ Σουβαρόρα, βασιλέως γείτονος τοῦ Λουμερέζην, μῆνυμα ἐντελλόμενον πρὸς τοῦτον ν' ἀφήσῃ ἡμᾶς ν' ἀναχωρησώμεν ἀνευ ἀναβολῆς. Ἐνίσχυσε δὲ ὁ Σουβαρόρας τὸ μῆνυμα τοῦτο στείλας ἐνταῦτῳ καὶ τὸ σκῆπτρόν του. Τὸ σκῆπτρον τῶν βαρβάρων λαῶν τούτων εἶναι μακρὰ τις βάρδος ὀρειχάλκινος, περὶ τὴν ὁποίαν ἔχουσι δεδεμένα παντοῖα φυλακτῆρια· καλεῖται δὲ τοῦτο κακουενζιγγιρίρι, ἥτοι παντοκράτωρ, καὶ σημαίνει πρόσκλησιν. Ὁ Σουβαρόρας δὲν ἠθελε κινεῖν δασμὸν, ἀλλὰ μόνον ἐπεθύμει νὰ μᾶς ἴδῃ, καὶ μᾶς ἐξελλε τὸν παντοκράτορα αὐτοῦ, ἵνα μᾶς σεβασθῶσι πανταχοῦ διαβαίνοντας. Ἀληθῶς δὲ τὴν ἐντύπωσιν ἐπρόξενησε τὸ κακουενζιγγιρίρι εἰς τὸν Λουμερέζην, ὥστε

ἀνεχώρησε διὰ νυκτὸς, καὶ μᾶς ἀφῆκε χωρὶς κἂν νὰ μᾶς ἀποχαιρετίσῃ.

Καίτοι ἀσθενῶν λοιπὸν ἔτι, ἔλαβον τὴν ὁδὸν πρὸς τὰ ἐμπρὸς, συναποφέρων τὰ ἡμίση τῶν ἐμπορευμάτων μου, διότι δὲν εἶχον περισσοτέρους ἀχθοφόρους. Ἐκ τῆς νόσου ἦτο σχεδὸν παραλελυμένη ἡ ἀριστερὰ μου χεὶρ. Ὀλίγα βήματα ἐπροχώρουν, καὶ ἠναγκαζόμεν ὑπὸ τῆς ἀδυναμίας ν' ἀναπαύωμαι ὀλίγον. Τὴν ἐπιούσαν, 7 ὀκτωβρίου, ἦλθε καὶ ὁ Γράντ μετὰ τῶν ἐπιλοιπῶν φορτίων.

Ὁ Πόγγος, ἀρχηγὸς τῆς πρώτης χώρας δια τῆς ὁποίας διέβημεν (12 ὀκτωβρ.), μᾶς ἔστειλε μίαν δάμαλιν, ζητῶν — ἐνοεῖται, — τὸ ἰσότιμον αὐτῆς. ἠθελήσαμεν νὰ τὸν ἴδωμεν, ἀλλὰ δὲν μᾶς παρεχωρήθη

ἡ χάρις αὕτη, ἐπὶ προσάσει ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἐξήταξε τὸ «μαγικὸν κέρασ του» διὰ νὰ μάθῃ τίνος εἶδους ἀνθρώποι ἦμεθα. Μετὰ ταῦτα ἦλθον εἰς τὰς περὶ δασμοῦ ἀνιαρὰς καὶ ἀηδεῖς διαπραγματεύσεις, ὁποίας πολλὰκις ἤδη ἐξιστόρησα. Τὰ δῶρα ὅλα μᾶς ἐπεστράφησαν κατ' ἀρχὰς περιφρονητικῶς. Προσεθέσαμεν καὶ ἄλλα, καὶ ταῦτα ὁμῶς ἐφάνησαν ἀνεπαρκῆ· ἐνὶ λόγῳ, ὑπέστημεν καὶ ἐνταῦθα ὅλας τὰς δυσαρεσκείας τῆς μουσαρᾶς διπλωματικῆς τῶν ἐπαυτῶν καὶ ληστῶν ἐκείνων τῆς Ἀφρικῆς. Ἄλλ' ἀφοῦ ἐκρούσθη ἐδῶ τὸ «τύμπανον τῆς εὐαρεστήσεως», ἦλθον ὅλοι οἱ ἀνθρώποι τοῦ ἡγεμόνος καὶ μετὰ προσεκύνησαν πεσόντες εἰς τοὺς πόδας μου. Τὴν ἐπιούσαν δὲ ἦλθε καὶ ὁ Πόγγος μετὰ πολυαριθμοῦ συνοδίας, ἔχων τὴν κεφαλὴν του τυλιγμένην

Ἡ πρωτεύουσα τοῦ βασιλέως Γουκουλίμα.

εἰς ὕφασμά τι, ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο, ὡς φαίνεται, μὴ τὸν βασκάνωμεν. Ὅπως δὲ ποτε, παρεκίνησεν ἱκανοὺς τῶν ὑπηκόων του νὰ μᾶς ἀκολουθήσωσι, καὶ ἀληθῶς εἶχομεν χρεῖαν αὐτῶν, ἐπειδὴ οἱ ἡμίσεις τῶν ἀχθοφόρων τοὺς ὁποίους ἐφέρομεν ἕως ἐδῶ πάλιν ἐδραπέτευσαν· ἀλλ' ἠναγκάσθημεν νὰ πληρώσωμεν εἰς τοὺς νέτους ἀχθοφόρους ὑπέρογκον μισθόν· δέκα περιδέραια κόκκων ὑαλίνων εἰς ἕκαστον καθ' ἑκάστην· ἦτοι τὸ δεκαπλάσιον σχεδὸν τῶν ὅσα δίδουν συνήθως οἱ Ἀραβες.

Ἐπάρχει καὶ εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ὡς καὶ εἰς τοὺς περίε, ἀφθονία ὀρνίθων, ἐνῶ οἱ ἰθαγενεῖς δὲν τὰς τράγου, ἀλλὰ τὰς πωλοῦν εἰς τὰ κερβάνια· μόνον εἰς τὰς θυσίας των μεταχειρίζονται αὐτὰς χάριν μαντείας. Τέμνουσι τὴν κότταν εἰς δύο, καὶ οἰωνίζονται τὰ μέλλοντα παρατηροῦντες τὸ αἷμά της καὶ τὰ ὀστά.

18 ὀκτωβρίου. Μεθόρια τῆς Οὐχάγγας. — Διήλθον τὴν Οὐζίνζαν μέχρι τοῦ βορειοτάτου ἄκρου αὐτῆς. Ἐνώπιον ἡμῶν ἐκτείνεται ἔρημος ἀποχωρίζουσα ταύτην τὴν χώραν ἀπὸ τῆς Οὐζούσης, ἥτις εἶναι τὸ κράτος τοῦ Σουβαρόρα· καὶ ἰδοὺ ὁ Νιγίμαγίρας, ἀντιπρόσωπος τοῦ Σουβαρόρα εἰς τοῦτο τὸ μέρισμα τοῦ κράτους του. Οἱ τέσσαρες κήρυκες οἵτινες ἔφεραν τὸ περίφημον κακουενζιγγιρίρι, μόλις πατήσαντες εἰς τοῦτο τὸ ἔδαφος ἀπέβαλαν τοὺς ψευδεῖς εὐγενικοὺς των τρόπους, καὶ ἀπήτησαν τὸν μισθόν των πρὶν ἢ προχωρήσωσι βῆμα περαιτέρω. Ματαιῶς τοὺς ὑπέσχηθη ὅτι θὰ τοὺς εὐχαριστήσω ἀφοῦ με ὀδηγήσωσι μέχρι τοῦ Σουβαρόρα· ἐζήτησαν νὰ λάβωσιν ἀμέσως ὅσα εἶχον σκοπὸν νὰ τοῖς δώσω, καὶ προσέθηκα ὅτι ἤθελα τέσσαρα ψέλλια ἀντὶ τῶν κόπων καὶ τῶν ὑπὲρ

ρεσιών των. Ἡναγκάστην νὰ ἐνδώσω, φοβούμενος τὴν προδοσίαν των. Μετ' αὐτοὺς, ἦλθεν ὁ Νιγιαμανίρας, ὅστις εἶναι καὶ ἰατρός καὶ μάντης ἐνταύτῳ· καὶ ὡς σύμβολον μὲν τῆς πολιτικῆς του θέσεως φέρει ἐπὶ τοῦ μετώπου του προσκεκολλημένον τὸ ἄκρον κογγύλης τινός, ὡς δὲ μάντης ἔχει δεδεμένον ἐπὶ τοῦ ἑνὸς τῶν κροτάφων του μικρὸν τι κέρατον ἀρνίου. Ἡ ἐκκλησία του (οὐκάγγα) εἶναι ἐν δένδρον, ἀπὸ τῶν κλάδων τοῦ ὁποίου ἐξήρτηται κέρας βουβάλου πλήρες μαγικοῦ γώματος. Ἐκεῖ, ὑπὸ τὸ δένδρον, εἶναι ἐμπηγμένον εἰς τὴν γῆν ἀγγεῖον ὕδατος, ὑπεράνω τοῦ ὁποίου κρέμαται διὰ θώμιγγος (σπάγγου) μία ὀπλὴ ὀνάγγου. Ἐπειδὴ δὲ ἐγέλασα ταῦτα ἰδὼν, ὁ Νιγιαμανίρας πειραχθεὶς μ' ἐξώρκεισέ νὰ δεῖξω εἰς αὐτὸν τὴν μαγικὴν μου δύναμιν κάμνων τὴν γῆν ν' ἀναβλύσῃ ὕδωρ. «Κάμε το πρῶτος σὺ, ἀπεκρίθη, καὶ τὸ κάμνω κ' ἐγὼ ἔπειτα.» Ἡ ἀπόκρισις αὕτη τοῦ ἔκοψε τὸν βῆχα, καὶ οἱ ἀνθρωποῖμοι ἐπεγέλασαν.

Τὴν 24, μετὰ μακρὰς περιστροφῆς ἐντὸς μεγάλου τινός δάσους, ἐξηλθομεν εἰς ἐν τῶν καλλιεργημένων μερισμάτων τῆς Οὐζούης. Εἶναι δὲ τὸ μέρος τοῦτο λοφώδες, καὶ ἐν αὐτῷ ἀπαντῶνται πολλὰ χωρία μικρὰ, ὧν αἱ καλύβαι εἶναι σκεπασμέναι ὑπὸ πύας. Τὰ χωρία δια ταῦτα κρύπτονται ἐντὸς ἀπεράντων φυτειῶν βανανέας· κτήνη δ' εὐρίσκονται αὐτόθι ἄπειρα, ἀλλ' οἱ κάτοικοι δὲν θέλουν νὰ μᾶς δώσωσι γάλα, διὰ τὸν λόγον ὅτι τρώγομεν τὰς κόττας, ὡς καὶ τινὰς κυάμους καλουμένους μαχαράε.

26 ὀκτ.—Οἱ καλοὶ τρόποι τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Οὐζούης μᾶς ἐφάιδρουν καὶ ἀνέστημεν εὐκόλως τὸ ἄσος Νιγιακασνεγέ· ἀλλ' εἰς τὴν κορυφὴν εὗρομεν ἀπέναντι ἡμῶν σπεῖραν πολυάριθμον ἀνδρῶν, ἀπαιτούντων διόδια τέλη. Ὡς φαίνεται, ἠλλάξε περι ἡμῶν γνώμην ὁ Σουβαρόρας ἀκούσας τὰς συμβουλὰς δύο τῶν μεγάλων ἀξιωματικῶν του, εἰς ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Καριουάμης (εἰς τοῦτου δὲ τὸν τόπον καὶ εὐρισκόμεθα), ὁ δ' ἄλλος, ὁ Βιρέμπος, κατοικῶν εἰς τὰ περίεξ. Ἐπειδὴ δὲ ἀμφότεροι οὗτοι εὐρίσκονται πλησίον τοῦ βασιλέως, ἐπιμψα ἀπεσταλμένον μου, τὸν Νασιπ, εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα, παρακαλῶν νὰ διατάξῃ νὰ μὴ μ' ἐμποδίξωσι· τοῦτο δὲ ὄχι ὡς ἔμπορος ἀπλοῦς, ἀλλ' ὡς ἡγεμὼν καὶ ἐγὼ ἴσος του, ἐρχόμενος διὰ φιλικούς λόγους πρὸς αὐτὸν τε καὶ πρὸς τὸν Ρουμανικαν, ἄλλον σουλτάνον προσωτέρω ἄρχοντα.

Περιμένοντα τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Σουβαρόρα μὲ κατέκλεπταν διὰ νικτὸς, ἐρχόμενοι λαθραίως ἐντὸς τῶν περίεξ θάμων μὲχρι τοῦ στρατοπέδου μου· ἕως οὗ διετάξα τὸς ἀνθρώπους μου νὰ πυροβολῶσι κατὰ τῶν κλεπτῶν. Οὗτω δὲ τραυματισθέντων ἢ καὶ θανατωθέντων τινῶν, οἱ λοιποὶ ἐσωφρονίσθησαν ἀρκούντως.

Ὁ Σουβαρόρας ἀπεκρίθη, ὅτι αὐτὸς δὲν ἀνεμῖνυετο εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῶν δασμῶν τοὺς ὁποίους ἀπαιτοῦσιν οἱ ὑποτελεῖς του· ὅτι ὅσον δι' ἑαυτὸν, δὲν ἀπῆτει τίποτε· ἀλλ' ἐπερίμενε νὰ τελειώσωμεν τὰς διαφορὰς μὰς μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν του, παραβλέποντες μικρὰ τινα καὶ ἀσήμαντα πράγματα, καὶ νὰ πορευθῶμεν εἰς ἐπίσκεψίν του. Ταῦτα δὲ ἦσαν προφάσεις αἰσχυραὶ, διότι οἱ ὑποτελεῖς τοῦ Σουβαρόρα ἔπρατταν κατ' ἐντολήν καὶ διὰ λογαριασμὸν αὐτοῦ, μόνον ἐν τοῖς ἐκατόν κρατοῦντες ἐκ τῶν δασμῶν ὅσους ἐλάμβαναν.

Ἰδὼν ὅτι ἄλλη ἐλπίς σωτηρίας δὲν ὑπῆρχεν, ἐπιμψα ἔτερον ἀπεσταλμένον πρὸς τὸν Ρουμανικαν, ἐλ-

πίζων νὰ μοι στείλῃ τὸ σκήπτρόν του, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἡδυνάμην νὰ διέλθω ἀνεσολήτως τὴν Οὐζούην, καθὼς διὰ τοῦ σκήπτρου τοῦ Σουβαρόρα διήλθον τὴν πρὸ ταύτης χώραν. Ἐνησολήθη δὲ τότε εἰς συμβιβασμὸν μετὰ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Καριουάμη καὶ τοῦ Βιρέμπου. Αἱ διαπραγματεύσεις αὗται διήρκεσαν μέχρι τῆς 31 ὀκτωβρίου. Τότε κατέθημεν εἰς κοιλάδα τινὰ ὕγραν καὶ πηλώδη, ἀνέβημεν μετ' αὐτὴν εἰς δεῦτερον βουνόν, καὶ ἐκεῖ ἐνεφανίσθησαν πρὸ ἡμῶν τὰ ἀνάκτορα τοῦ Σουβαρόρα, κείμενα εἰς τὸ βάθος τῆς κοιλάδος Οὐθούγγου. Τριπλοῦν περιφραγμὰ ἐκ δειροιδίων ἀκνωθῶν σχηματίζει τὴν εὐρύχωρον αὐτῶν περιοχὴν, ἢ δὲ καλύβη τοῦ ἡγεμόνος (δὲν τὸν λέγω δὲ βασιλέα, ἐπειδὴ ἡ ἀρχὴ τῆς χώρας ταύτης μοι φαίνεται διαμεμερισμένη) εἶναι τρεῖς μεγαλητέρα τῶν ἄλλων.

Περὶ τὴν ἐσπέραν, ἦλθε πρὸς ἐπίσκεψιν ἡμῶν κατωικός τις τῆς Οὐγάνδας, καλούμενος Νιγιαμκούντου. Οὗτος ἐφέρει πλατύντινα κἀνδυν ἐκ δερμάτων νεαρῶν ἀνθολόπων, ἀπαλοτάτων ὡς τὰ παρ' ἡμῖν χειρόκτια, καὶ συνερράμμενων ἐπιτηδειότατα ὡς ταῦτα. Μᾶς ἐξέπληξαν οἱ καλοὶ τρόποι τοῦ ἀνθρώπου τούτου. Εἶναι ἀδελφὸς τῆς ἐπικλήρου βασιλείου τῆς Οὐγάνδας, καὶ ἐστάλη ἐνταῦθα παρὰ τοῦ Ἰμτζέα, βασιλέως τῆς χώρας ἐκείνης, ἵνα ζητήσῃ εἰς γάμον τὴν τοῦ Σουβαρόρα θυγατέρα, ἔχουσαν φήμην θαυμασίας καλλονῆς. Ὁ Νιγιαμκούντου καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐλθόντες ἀξιωματικοὶ κρατοῦνται ἐνταῦθα ὑπὲρ τὸ ἐν ἔτος, ἐπειδὴ ἀπέθανεν ἡ κόρη τὴν ὁποίαν ἦλθαν νὰ ζητήσωσι, καὶ ὁ Σουβαρόρας, φοβούμενος μήποτε ὁ μέγας βασιλεὺς τῆς Οὐγάνδας θελήσῃ νὰ τὸν ἐκδικήσῃ διὰ ταύτην τὴν βραδύτητα, προσπαθεῖ νὰ τὸν δυσωπήσῃ στέλλων εἰς αὐτὸν, ἀντὶ τῆς θυγατρὸς του, ἱκανὸν ὀρειχάλκινον σύρμα. Διὰ τοῦτο, ὡς φαίνεται, ὅταν ἐφθασα εἰς τὰ σύνορα αὐτοῦ, οἱ ἀξιωματικοὶ του ἐπέπεσαν ἀπλήρως ἐπὶ τῶν δεμάτων τοῦ σύρματος τὸ ὁποῖον ἐκόμιζον.

Τὴν ἐπιούσαν, 2 νοεμβρίου, ἔτερα ἐπίσκεψις· παρουσιάζεται εἰς ἡμᾶς ὁ Σιρχιτ, πρῶτιστος τῶν μεγιστάνων τοῦ Κράτους. Εἶναι δὲ οὗτος νέος εὐειδής, φορῶν κίθαριν καὶ ἱμάτια χρωμάτων ἐπιδεικτικῶν. Ὁ Σιρχιτ ἐξεφράσθη μετὰ γλυκύτητος ὄχι συνήθους, καὶ ἐκάθησεν εἰς τὰς καθέδρας ἡμῶν ὡς ἂν εἶχεν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας τὴν ἔξιν αὐτῶν. Ἀφοῦ τῷ διηγήθη μετ' ἀξιοπρέπειαν ἀνθρώπου σημαντικοῦ κατατρεχομένου ὑπὸ τῆς ἐναντίας τύχης πόσον ἀναξίως μὲ περιποιούντο ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Σουβαρόρα, ὑπεσχέθη ν' ἀναφέρῃ αὐτὰ εἰς τὸν κύριόν του πρὸς βελτίωσιν τῆς θέσεως ἡμῶν. Ἡθέλησα δὲ τότε καὶ νὰ δώσω διὰ τὸν Σουβαρόραν δύο τινα ἐξαιρέτα, τῶν ὁποίων ἐπροσπάθησα νὰ παραστήσω τὴν μεγάλην ἀξίαν καὶ ἄκραν σπανιότητα· ἦτοι ἐν πιστόλιον πεντάκροτον, μίαν θήκην ἐκ σιδήρου κασσιτερωμένου (τενεκέ), κτλ.

Ἀφοῦ καλῶς περιεγράψθη ταῦτα πάντα ὁ Σιρχιτ, — Εἰξέυρεις τί; εἶπε· μὴ δεῖξῃς αὐτὰ τὰ πράγματα εἰς τὸν ἱμάμαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἐπειδὴ θὰ τὰ ἐκλάβῃ ὡς διαβολικὰ ὄργανα, καὶ εἶναι ἱκανὸς νὰ προστάξῃ νὰ μοῦ κόψουν τὴν κεφαλὴν ὅτι τὰ παρουσίασα εἰς αὐτόν· τίς οἶδε δὲ καὶ τὰ ἐπακόλουθα.

— Καὶ λοιπὸν, ἠρώτησα, δὲν δύναμαι νὰ παρουσιασθῶ ἐγὼ ὁ ἴδιος, διὰ νὰ τὰ προσφέρω εἰς τὸν ἱμάμαν;

— Ὅχι, ἀπεκρίθη· πρῶτον εἶναι χρεῖα ἐγὼ νὰ τὸν

ἰδῶ· αὐτὸς δὲν εἶναι ἀπλοῦς τις ἀνθρώπος ὡς ἐγὼ· αὐτὸς προτοῦ νὰ δεχθῇ τινα ἀγνωστον χρεωστῆ νὰ λαμβάνῃ πᾶσαν προφύλαξιν.

— Καὶ διατί λοιπὸν μὲ προσεκάλει νὰ ἔλθω;

— Ἐπιθυμεῖ βεβαίως νὰ σέ ἴδῃ, ἀλλὰ δὲν ἀγαπᾷ τὰ πράγματα νὰ γίνωνται μὲ βίαν. Ἡ δεισιδαιμονία ἔχει ἰσχὴν μεγάλην εἰς τοὺς ἀνθρώπους οὔτινες δὲν ἀπέκτησαν τὴν πείραν τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ καὶ σῆς.

Ἀλλὰ προσέθεσεν ὁ Σιρχιτ ὅτι θὰ ἐνεργήσῃ νὰ παρουσιασθῶμεν ὅσον τάχιστα· μόνον δὲ ἀναχωρῶν ἐξέφρασε τὸν πόθον ὅπως συμπαραλάβῃ τὴν σιδηρᾶν καθέδραν ἐφ' ἧς εἶχε καθίσει. Τῷ ἀπεκρίθη ὅτι, μὴ ἔχοντες τὴν ἔξιν νὰ καθήμεθα χαμαί, δὲν ἡδυνάμεθα νὰ στερηθῶμεν τοῦ ἐπίπλου τούτου. Ἀνεχώρησεν οὕτω, μὴ ἐπιμείνας εἰς τὴν αἴτησιν.

Τὴν 3, ἦλθε νὰ μᾶς ἐπισκεφθῇ ὁ Βιρέμπος μετὰ νέων ἀπαιτήσεων· εὐτυχῶς, παρουσιάσθη κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ὁ Σιρχιτ, καὶ οὗτος μᾶς ὑπηγόρευσεν ἐξαιρέτα ἐπιχειρήματα εἰς ἀπάντησιν. Μόλις δὲ ἀναχωρήσαντος τοῦ Βιρέμπου, ὁ ἐπιτήδειος διπλωμάτης μᾶς ἔδωκε νὰ ἐνοήσωμεν ὅτι, ὡσάκις ἐμεσίτευσεν ὑπὲρ τῶν Ἀράβων ἐμπόρων, οὗτοι δὲν ἔλειπαν τοῦ νὰ τὸν φιλοδωρῶσι. Μικρὰ τινα πράγματα τὸν ἤρκουν, εἶπεν· ἀλλ' ἐκ τῶν μικρῶν τούτων πραγμάτων ἐπροτίμα τὰ ὑφάσματα.

Δέκα ἡμέραι παρήλθαν, καὶ ἐποιήσαμεν οὐδέν. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα δυσάρεστα μᾶς ἠνόηλουν ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ. Εἰς τὸ στρατοπέδόν μου εἰσεχώρησεν ἄκρα ἀταξία· ὁ ζῦθος ἐγένετο πρόξενος ῥήξεων συνεχῶν· ἤρχοντο οἱ κάτοικοι νὰ μᾶς βλέπωσιν ἐνῶ ἐτρώγομεν, ζητοῦντες τὰ ψυχία τῆς τραπέζης ἡμῶν μετὰ αὐθάδους ἐπαιτείας, ὀρέγοντες τὰς χεῖρας, τρίβοντες τὴν κοιλίαν των, καὶ ἐπαναλαμβάνοντες κατὰ κόρον τὴν λέξιν κανιθιάνη, κανιθιάνη (φιλέμου). Διὰ νὰ τοὺς ἀπομακρύνωμεν, τοῖς ἐρρίπταμεν νερόν ἐνίοτε· ἀλλ' ἐπανάρχοντο πάραυτα, ἐκλαμβάνοντες τοῦτο ὡς ἀστείμῳν καὶ ἀφελέστατα γελῶντες.

Συγχρόνως ὁ Βομβάης ἦλθεν εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν Βαράκαν. Καίτοι εἶχον ἀπαγορεύσει εἰς τοὺς ἀνθρώπους μου τὸ νὰ λάβωσι γυναῖκας, αὐτοὶ ὅλοι ἐφωδιάσθησαν καθ' ὁδόν. Μόνος ὁ Βομβάης εἶχε μείνει ἄγαμος· ἀλλ' ἐρασθεὶς ἐπὶ τέλος καὶ αὐτὸς κόρης τινός ἦν ἀπῆντησεν ἐπὶ τῆς πορείας του, ἐξεμυστηρέυθη δυστυχῶς τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸν Βαράκαν· οὗτος δὲ, πεποιθὼς ὅτι ὁ συνάδελφός του δὲν ἡδύνατο ν' ἀποκτήσῃ τὴν ποθουμένην δωρεάν, κατεσκόπευσεν αὐτόν ἐκ τοῦ πλησίον. Φαίνεται δὲ ὅτι τῶντὶ ὁ Βομβάης, θέλων νὰ πληρώσῃ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ μέλλοντος πενθεροῦ του, ὑπεξήρσεων ἐκ τῶν πραγμάτων μου πέντε δέματα σύρματος ὀρειχαλκίνου, ἐν κόκκινον ἐφάπλωμα καὶ πεντακοσίους ὄρμαθους ὑαλίνων κόκκων. Σήμερον δ' ἐφανερῶθησαν τὰ πάντα, ἐπειδὴ μεθυσθέντες ἀμφότεροι ἦλθαν εἰς ἔριδα.

12 καὶ 13 νοεβρίου.—Ὁ Βομβάης ἀνανήψας ἐκ τῆς μέθης ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας μου κράζων ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ πατήρ καὶ ἡ μά του (ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ του) καὶ ἱκετεύων με νὰ τὸν συγχωρήσω διὰ τὴν πράξιν του. Ἐξῆτει δὲ τώρα ὡς σύζυγον μίαν ἄλλην, τὴν ὁποίαν τῷ ἔδιδεν ὁ ἀδελφός της δανεϊκῆν· δηλαδὴ νὰ πληρῶνῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐκ τοῦ μισθοῦ του εἰς τὸν ἀδελφόν, καὶ νὰ τὴν ἀποδώσῃ εἰς αὐτόν ὅταν φθά-

σωμεν εἰς τὸ τέρμα τῆς ὁδοπορίας. Ἀφοῦ τὸν ἐπέπληξα διὰ τὴν ὑπεξαίρεσίν του, παραστήσας αὐτῷ ὅτι πᾶσα κλοπὴ δὲν ἐγένετο μόνον πρὸς ἐμὲ, ἀλλὰ πρὸς ὅλην τὴν συνοδίαν (ἐπειδὴ εἰς τὸ τέρμα τῆς ὁδοπορίας, ὅσαι πραγματεῖαι ἐπερίσσευσαν ἐμελλαν νὰ διανεμηθῶσιν εἰς τοὺς ἀκολουθοῦσας μου), τὸν ἐσυγχώρησα. Τί νὰ γίνῃ! ὁ ἀνθρώπος οὗτος κατὰ τ' ἄλλα μ' ἦτο πιστός.

Πρὸς τὴν ἐσπέραν, συνεφωνήθη τέλος ὁ δασμὸς (χογγον) ὃν ὄφειλον νὰ πληρώσω εἰς τὸν βασιλέα· περιώρισα δὲ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἀντιπροσώπων του εἰς 50 δέματα σύρματος σιδήρου, 20 ἐκλεκτὰ ὑφάσματα, 100 ὄρμαθους κόκκων ὑαλίνων μὴ διαφανῶν (ἰμζιζίμα), καὶ τετρακισχιλίους ὄρμαθους ἄλλων κόκκων, λεπτῶν, διαφανῶν καὶ χρωματισμένων (κουτουαμνάζι ἢ νίλι). Ἡ Μεγαλειότης του δὲν μᾶς ἤξιώσε μέχρι τέλους τῆς χάριτος νὰ παρουσιασθῶμεν εἰς αὐτόν. Μετὰ τὸν δασμὸν τούτον, ἐδέησε νὰ πληρώσω καὶ ἄλλον διὰ τοὺς βασιλοπαιδας (βουαχίντα ἢ βουανουάνι). Ἀπῆλλάχην τέλος δόσας καὶ δι' αὐτοὺς 34 δέματα σιδήρου σύρματος καὶ 6 ὑφάσματα πρωτίστης ἐκλογῆς.

15 νοεμβρ. Κιταρέ.—Μᾶς συνώδευσαν μέχρι τοῦ σταθμοῦ τούτου, καὶ θὰ μᾶς συνοδεύωσι μέχρι τῶν μεθοριῶν, ἀξιωματικοὶ τοῦ Σουβαρόρα, κατὰ μὲν τὸ φανίμενον ὡς ἀπονέμοντες εἰς ἡμᾶς μεγάλην τιμὴν, κατὰ βάθος δὲ διὰ τὸν δεισιδαίμονα φόβον ὃν ἐνεποίησεν εἰς τὴν χώραν ταύτην ἡ φήμη τῆς μαγικῆς ἡμῶν δυνάμεως.

Ἀναβαίνοντες τὰ περὶ τὴν κοιλάδα τοῦ Οὐθούγγου ὄρεινα μέρη, ἀπαντῶμεν καθ' ὁδόν τύμβους, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶναι συνθῆβαι νὰ ῥίπτῃ πᾶς διαβάτης ἕνα λίθον. Δὲν ἡδυνήθη νὰ μάθω πόθεν ἡ ἀρχὴ τῶν μνημείων τούτων, ἀναμνησκόντων τὰ γάλαγα, μενίρια καὶ δολμῆνια, τὰ θρησκευτικὰ ταῦτα ἰδρύματα τῆς δριυδικῆς ἐποχῆς· ἀλλὰ παρετήρησα ὅτι ἤρχισαμεν ν' ἀπαντῶμεν τοιαῦτα εἰς τὴν χώραν τῶν Βουαχούμα, καὶ ὅτι ἕμοια εἶδον ἄλλοτε καὶ εἰς τὴν χώραν τῶν Σομάλων, ὅπου ἀναμφιβόλως ἤρξε ποτε ἡγεμὼν ἐξ Ἀβυσσινῶν καταγόμενος.

16 νοεμβρ. Βιχεμπέ.—Ἐπισέυσαντες τὸ βῆμα, φαιδροὶ ὡς πτηνὰ ἀφιπτάμενα ἐξῆλθομεν ἀπὸ ὠραίου τινός δρυμοῦ εἰς τὴν ἀρχὴν κοιλάδος βαθείας, Λοχογάτης καλουμένης. Ὅλη ἡμῶν ἡ συνοδία ἴσταται πρὸ τοῦ λαμπροτάτου πανοράματος τούτου. Εἰς τὸ βάθος τῆς παχυσκίου ταύτης κοιλάδος ῥυαξ ὕδατος διαυγοῦς κατευθύνεται πρὸς τὴν λίμνην Νυάνζαν. Ποικίλη καὶ σφριγώδης βλάστησις, δένδρα μεγαλοπρεπέστατα, ἐν οἷς διαπρέπει κομψὸς τις φοῖνιξ, πανδ' ἀνα ὀνομαζόμενος, κῆποι βανανῶν, μεγάλα βλαστήματα ἰνδικοῦ ἀγρίου καὶ σκολύμων (ἀγριαγκυαρῶν), ὅλα ταῦτα πυκνούμενα εἰς τὴν κοιλάδα ταύτην καθιζῶσιν αὐτὴν παράδεισον, πέραν τοῦ ὁποίου διακρίνεται σειρά κώων ὑπερύψων, φαλακρῶν εἰς τὰς κορυφὰς καὶ ἄνωθεν ἕως κάτω ἠροτριωμένων ὑπὸ μακρῶν καὶ λευκῶν ῥυμῶν, ὡσανεὶ ἠφαιστειῶν μόλις ἀνοιχθέντων. Ἐτι δὲ ἀπωτέρω ἐπίκεινται οἱ χλοερότατοι λόφοι τοῦ Καρκαίου καὶ τῆς Κισγάρας.

Καθ' ἡν στιγμὴν ἀναλαμβάνομεν τὸν δρόμον ἡμῶν, ἡ ἀτραπὸς δι' ἧς προχωροῦμεν διασταυροῦται ὑπὸ τινος πτηνοῦ, χογγότα ὀνομαζομένου, καὶ τοῦτο θεωρεῖται ὑπὸ τῶν περὶ ἐμὲ ὡς οἰωνὸς αἴσιος. Διελθόντες

δὲ τὸν ποταμὸν, καὶ καθήσαντες εἰς τὴν ὄχθη αὐτοῦ, βλέπομεν ἐρχομένους εἰς ἐπίσκεψιν ἡμῶν τοὺς κατοίκους τῆς κοιλάδος. Οὐδαμοῦ εἶδον τοιαύτην τελείαν γυμνότητα. Αἱ κόραι αὐταί, ἔφηβοι ἤδη, ἐκτίθενται εἰς τὴν ὄρασιν ἡμῶν, οὔτε ιδεᾶν ἔχουσαι κακοῦ τινος πράγματος. Ἐντεῦθεν προβαίνομεν εἰς Βιγεμπέ, τὸ ἔσχατον χωρίον τῆς Οὐζούης ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς χώρας ταύτης μετὰ τῆς τοῦ Καρακαίου.

(Τὴν συνέχειαν εἰς τὸ προσεχές.)

ΕΥΤΡΑΠΕΛΑ.

ΤΡΑΓΙΚΟΚΩΜΙΚΗ ΣΚΗΝΗ ΕΝ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ.

Ἐν ἔτει 1837 ἀπέπλευσεν ἐκ τῆς Ἀγγλίας τὸ πλοῖον Beagle πρὸς ἐξερεύνησιν τῶν παραλίων τῆς Αὐστραλίας. Τὸ σκάφος τοῦτο, ἤδη περιώνυμον καὶ διὰ προλαβούσας αἰσίας ἐκδρομὰς εἰς τὸν Μαγελλάνειον Πορθμὸν, τὴν Παταγονίαν, τὴν Γῆν τοῦ Πυρός καὶ τὰς νήσους τοῦ Εἰρηνικοῦ, εἶχεν ὑποπλοίαρχον ἀνδρὰ τινὰ πολυμαθῆ καὶ πολυπειρον, τὸν Φισμώρην (Fitzmaurice)· εἰς τοῦτον δὲ καὶ ὀφείλεται ἡ ἀνακάλυψις τοῦ πρὸς τὰ βόρεια τῆς Αὐστραλίας ἐκβάλλοντος ποταμοῦ, ὅστις ὠνομάσθη ἔκτοτε Ἀδελαΐς.

Ἡμέραν τινὰ, ὁ Φισμώρης οὗτος, προσελθὼν ἐπὶ λέμβου μετ' ἄλλου τινὸς συμπλωτῆρός του, Κέη ὀνομαζομένου, εἰς μικρὸν τινὰ ὄρμον τῆς Αὐστραλίας, ἀπέβη ἵνα παραβάλλῃ τὰς μαγνητικὰς πυξίδας καὶ σημειώσῃ τὰς ἐκκλίσεις αὐτῶν. Καὶ πρῶτον ἀνήλθε μετὰ τοῦ συνεταίρου του εἰς μέγαν τινὰ βράχον, ἄνωθεν τῆς ἀκτῆς· ἀλλ' ἰδὼν ὅτι αἱ πέτραι ἐκεῖ περιεῖχον πολὺν σίδηρον, ἐπηρεάζοντα τοὺς μαγνήτας τῶν πυξίδων, κατέβη πάλιν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ βράχου, ὅπου ἦτο ἀμμόωδης ἡ παραλία. Μετὰ πολὺν ἔργασίαν, ἐπελθούσης τῆς νυκτὸς καὶ ἀνατειλάσης τῆς σελήνης, αἱ δύο φίλοι ἠτοιμάσθησαν ν' ἀναχωρήσωσιν.

Ὁ Κέης πρῶτος εἶχεν ἀπομακρυνθῆ ἑκατοντάδας τινὰς βημάτων, μεταφέρων ἐν τῶν ἐπισημονικῶν ἐργαλείων εἰς τὴν λέμβον, ὅτε ἤκουσεν αἰφνιδίως ὀπίσω του κραυγὰς μεγάλας· ἐρέφεται, καὶ τί νὰ ἴδῃ! . . . ἐπὶ τῶν βράχων τῶν ἄνωθεν τοῦ Φισμώρου, πλῆθος αὐτοχθόνων, ὠπλισμένων δι' ἀκοντίων καὶ ἐτοιμαζομένων νὰ προσβάλωσι τὸν συμπατριώτην του. Ὁ Κέης ἠδύνατο νὰ φύγῃ καὶ νὰ σωθῇ· ἀλλ' οὔτε εἰς τὸν νοῦν του ἀνέβη τοιαύτη μογηρὰ ἰδέα· τὸνναντίον δὲ ἔσπευσε νὰ ἐπιστρέψῃ πλησίον τοῦ Φισμώρου, ἀπόφασιν ἔχων νὰ συμπολεμήσῃ καὶ νὰ συναποθάνῃ μετ' αὐτοῦ.

Ὅσον ἐπλησίαζε, τόσο ἔβλεπε τὸν κίνδυνον ἐπαπειλοῦντα. Εἰς τῶν Αὐστραλιωτῶν ἐκείνων, ἄγριος, ἀγριώτατος κατὰ τὴν μορφὴν, ἐδημηγόρει μετὰ βιαιῶν χειρονομιῶν πρὸς τοὺς συνεταίρους του, οὗτοι δὲ βαθμηδὸν ἐξηγριούντο περισσότερο ἀκούοντας· ἐκτύπων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοὺς πόδας των, ἀνεκύνον τοὺς θηριώδεις ὀφθαλμούς των ὡς παιδιὰ παρωργισμένα, ἔσειον τὰς κόμας, ἢ μᾶλλον τὰς χαίτας των, περιδινίζοντες τὰς κεφαλὰς των, ἔπτυνον, ἔδακνον τὰς ἄκρας τοῦ γενείου των· ταῦτα δὲ παρὰ τοῖς ἀγρίοις εἶναι σημεῖα φοβερᾶς ὀργῆς. Μόλις ἀπεῖχον δώδεκα ἕως δεκαπέντε ποδῶν ἀπὸ τῶν δύο Ἀγγλῶν· ὡς πολλοὶ δὲ καὶ ἄλκιμοι, ἀναμφιβόλως θὰ τοὺς ἐθανάτωνον ἂν ἔροι-

πτον τὰ ἀκόντιά των κατ' αὐτῶν. Ἐδίσταζον ὅμως εἰσεῖτι, διότι ἴσως ἐφοβοῦντο μὴ οἱ ἐντὸς τοῦ πλοίου ἔπειτα τοὺς κανονοβολήσωσιν. Ὅπωςδὴποτε, αἱ κραυγαὶ των ἤξανον καὶ αἱ χεῖρές των ἦσαν ὄλαι ὑψωμέναι ἀπειλητικῶς.

— Ν' ἀναβῶμεν ἀρὰ γε καὶ νὰ τοὺς πολεμήσωμεν, ἢ νὰ φύγωμεν; εἶπεν ὁ Κέης ἐπανελθὼν μετὰ σπουδῆς.

— Ὅχι, ὄχι· ἀλλὰ τὸνναντίον νὰ χορευόμεν καὶ νὰ γελῶμεν, ἀπεκρίθη ὁ Φισμώρης.

Διηγούμενος τὸ συμβᾶν τοῦτο ἔπειτα, ὁ Κέης ἔλεγεν ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐξέλαβε τὸν συνέτακτον του ὡς τρελόν. Τρόντι δὲ ὁ Φισμώρης ἤρχισε νὰ χορεύῃ τραγωδῶν καὶ γελῶν ἀσθέστους γέλωτας.

— Χόρευε καὶ σὺ, χόρευε καὶ σὺ! ἔλεγε συγχρόνως πρὸς τὸν Κέην ὀρχούμενος βιαιῶν τινὰ πυρρίχην, συνήθη εἰς τοὺς ἄγγλους ναύτας.

ἤρχισε τότε καὶ ὁ Κέης νὰ χορεύῃ κατὰ μίμησιν τοῦ Φισμώρου· καὶ τοῦτο μὲν τὸ κατώρθωνεν ὡς ἐγγιστα, ἀλλὰ νὰ γελᾷ καὶ νὰ τραγωδήσῃ ὑπῆρξεν ἀδύνατον εἰς αὐτόν.

Τὸ ἀπρόοπτον τοῦτο θέαμα ἐξέπληξε τοὺς Αὐστραλιώτας. Τινὲς αὐτῶν κατεβίβασαν τὰ ὄπλα των, ἄλλοι δ' ἐκυψαν καὶ παρετήρουν μετὰ περιεργείας· οἱ θυμωδέστεροι ἐξηκολούθουν ὑπογογγύζοντες καὶ τιθέμενοι τοὺς Εὐρωπαίους σκοπὸν τῶν ἀκοντίων των· ἀλλὰ δὲν τοὺς ἤκουον πλέον οἱ ἄλλοι. Οἱ ἄγριοι οὗτοι εἶναι ὡς παιδιὰ· προσεπάθουν νὰ καταλάβωσι τί ἔκαμνον ἐκεῖ οἱ Ἀγγλοὶ; τί ἐσήμαινον αὐτὰ των τὰ πηδήματα, αἱ ἐκφωνήσεις, οἱ ταναγοῖ τῶν σκελῶν, τὰ ἀλλόκοτα ἐκείνα τοῦ Φισμώρου ἄσματα; Ἐξέφραζον λοιπὸν πρὸς ἀλλήλους τὴν ἀπορίαν καὶ περιέργειάν των διὰ προκτερόν φωνῶν· ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον καὶ αὐτοὶ ἤρχισαν νὰ γελῶσι, καὶ τέλος τινὲς ἐκάθησαν ἐπὶ τοῦ βράχου διὰ νὰ βλέπωσι· διότι οἱ Αὐστραλιῶται ἀγαπᾶσι τὸν χορὸν περιπαθῶς, καὶ ὁ τοῦ ὀπίου ἐτύγγανον θεαταὶ τοὺς ἔθελζεν ὡς νέου εἶδους.

Ἐνῶ δὲ ἦσαν οὕτω προσηλωμένοι καὶ σχεδὸν κατηνασμένοι, ὁ Φισμώρης, οὐδὲ πρὸς στιγμήν ἀπολέσας τὴν ἀταραξίαν τῆς ψυχῆς, ἔρριπτε μετὰ τοῦ ἄσματος του πρὸς τὸν Κέην καὶ ἐρωτηματικὰς τινὰς λέξεις·

— Ποῦ εἶναι ταυὰ τουφέκια μακας;

— Ἐννάντα βήματα παρέκει, ἀριστερόθεν.

— Κακόσον· ἐπειδὴ ἡ λέμβος εἶναι δεξιά.

— Νὰ ὑπάγω νὰ τὰ πάρω;

— Μὴ κάμης τίποτε. Χόρευε, ὀλονένα χόρευε, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ πλησιααάζωμεν εἰς τὰ τουφεεῖκια. Μὴ τόσοσν ὀγλιύγωρα· προσόσεγε. Ἐλα νὰ πιάσωμεν ἕνα γουυῦρον.

Οἱ ἄγριοι, ἅμα ὡς ἔβλεπον τοὺς δύο Ἀγγλοὺς ἀπομακρυνόμενους ὀλίγον, ἐφαίνοντο ὑποπτευόμενοι τὸν σκοπὸν των. Ὁ Φισμώρης ἐννοεῖ τοῦτο προσέχων εἰς τὰς ὁμιλίαις των.

— Ὅπισω πάλιν, εἶπεν· ὀπίσω, εἰς τὰ ἐργαλεῖα μακας. Ὑπομονή.

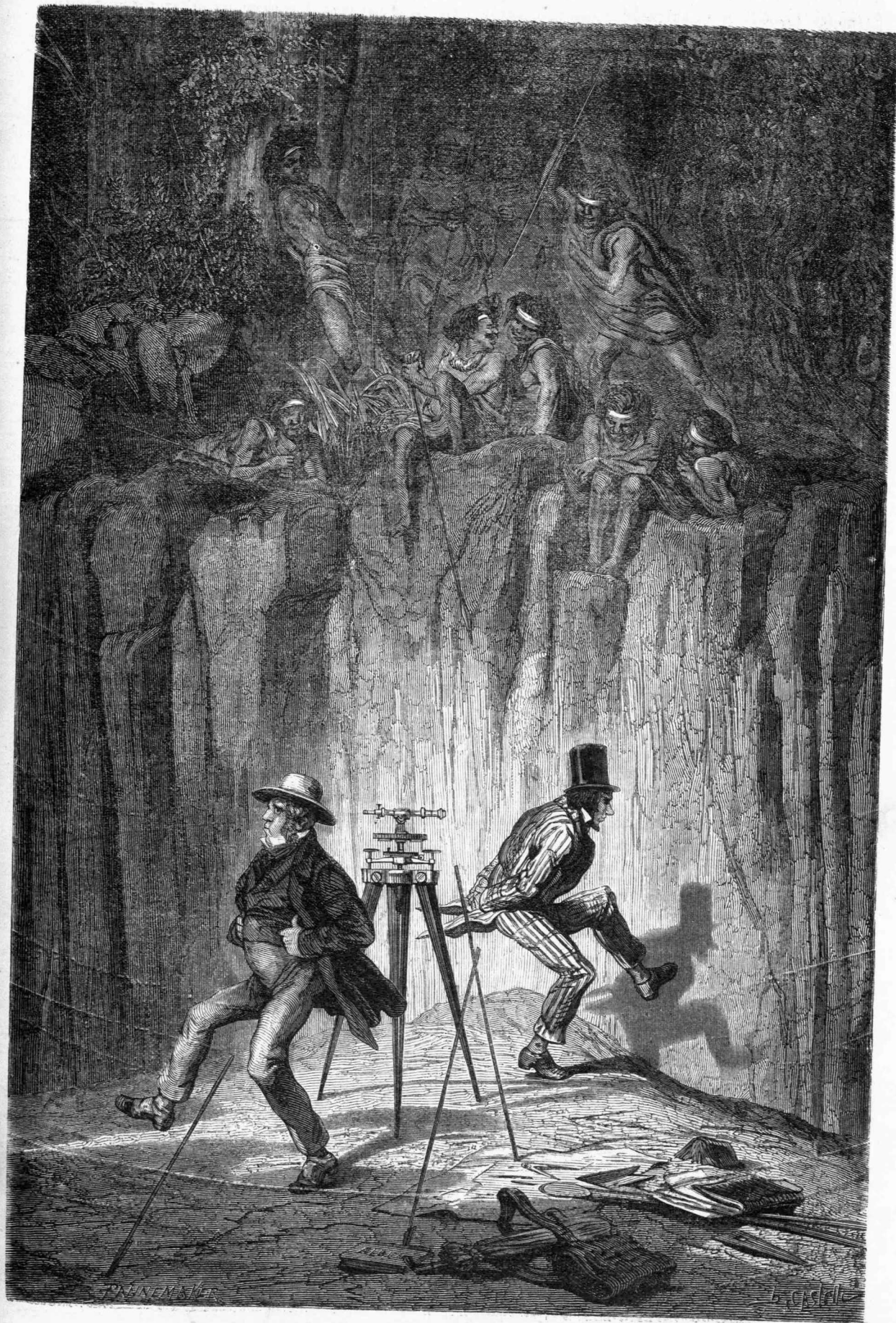
Τὸν Κέην περιεῖχεν ἄφθονος ἰδρῶς.

— Λέγω, Κέη, ἂν τὴν γλυττώσωμεν ἀπ' ἐδωωῶ, θὰ ἐνθυμῆσαι αὐτόν μας τὸν χορὸν ἐπὶ ζωῆς σου!

— Μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἡ διασκεδᾶσις δὲν εἶν' εὐάρεστος· καὶ οὔτε πιστεύω νὰ τὴν ἐβγάλωμεν πέρα. Ἐγὼ δὲν ἔχω πλέον ἤπατα.

Ὁ Κέης ἦτο ἄνθρωπος βαρυσώμος.

— Ἀκοοῦμη ὀλίγη καρδιακά. Ἀκοοῦμη καμπό-

Ὁ Φισμώρης καὶ ὁ Κέης χορευόντες ἐνωπίον τῶν ἰθαγενῶν τῆς Αὐστραλίας, ἵνα σώσωσι τὴν ἰδίαν αὐτῶν ζωὴν.

παρήγαγε κατάχρησιν καθ' ἣς τὸ δημόσιον παντοῦ κατακραυγάζει· ἐπειδὴ οἱ θεατρῶναι οἱ πληρόντες τοσοῦτον μισθὸν εἰς ἓν καὶ μόνον πρόσωπον, μὴ ἔχοντες πλεόν δυνάμεις νὰ πληρώσωσιν ἀναλόγως τὰ ἄλλα ὅσα ἀπαιτεῖ τὸ αὐτὸ μελόδραμα, ἀναβιβάζουσιν ἐπὶ τῆς σκηνῆς λάρυγγας, ὅχι δευτερεύοντας, ὅχι τριτεύοντας, ἀλλὰ μόλις τεταρτεύοντας. Χάριν λοιπὸν μιᾶς ἀηδῆνος πληροῦσι κούκων τὸν κλωβόν, καὶ οὕτω φθειρομένης τῆς ταυτότητος τοῦ συνόλου, συνεχῶς ἢ ἀκρόασις ἀποδυσπετεῖ, καὶ συγχόπτεται ἡ τέρψις.

Προέρχεται δὲ καὶ ἄλλη τις ἀδικία ἐκ τῆς αὐτῆς ὑπερβολῆς· ὅτι οἱ ψάλται καρποῦνται ἐκ τῶν μελοδραμάτων ἀσυγκρίτως πλείονα ἢ οἱ μελογράφοι αὐτοί· ἐν ἄλλοις λόγοις, ὁ ἀλείφων εἰκόνα τινὰ διὰ τοῦ βερενικίου ὠφελεῖται ὑπὲρ τὸν ζωγραφίσαντα αὐτήν.

Ὁ ψάλτης εἶναι ἀπλοῦν ὄργανον τοῦ μελογράφου, καὶ ὅμως ποῖον τὸ ὄφελος τοῦ μελογράφου ἀναλόγως τῶν τοῦ ψάλτου; Σὲ φέρω ἐν παραδείγματι· τὸ μελόδραμα τοῦ Ῥοσσίνι Βιλέλμος Τέλλος προᾶγει ἐν Παρισίοις, πρὸς μὲν τοὺς ποιήσαντας καὶ μελοποιήσαντας 500 φράγκα, καθ' ἑκάστην παράστασιν, ἥτοι 250 πρὸς τὸν ποιητὴν τοῦ δράματος καὶ 250 πρὸς τὸν μελοποιὸν αὐτοῦ. Ἐκατὸν λοιπὸν παραστάσεις τὸν Τέλλου ἐπόρισαν εἰς τὸν Ῥοσσίνην μόνον 25,000 φράγκων, ἐνῶ ἡ μὲν Μαθίλδη (πρόσωπον τοῦ μελοδράματος τούτου) ἔλαβεν οὐκ οἶδα πόσα—ἀπειρα χρήματα, ὁ δὲ Ἀρνόλδος ἔκτισεν ἐπαύλεις, ὁ δὲ Βιλέλμος ἀπέκτησε δέφρους λαμπροὺς, ὁ δὲ Γέσλερος ἠγόρασεν εἰς τὴν Νορμανδίαν γαίτας προσοδοφόρους.

Ὁ Ῥοσσίνης ἀποθνῶν κατέλιπε μεγάλην περιουσίαν· ταύτην ὅμως ἀπέκτησε μᾶλλον διὰ τῆς καλῆς διαχειρίσεως τῶν χρημάτων του, γενομένης διὰ τινος φίλου του τραπέζιτου.

Ἄλλο παράδειγμα. Ὁ Ῥοσσίνης κατέλιπε μετὰ θάνατον ἀνέκδοτον μίαν τινὰ Λειτουργίαν, ὡς γινώσκεις. Παρουσιάζεται τις (Strakoch ὀνομαζόμενος) ἀγοραστὴς τῆς Λειτουργίας ταύτης· ἐρχεται εἰς διαπραγματεύσειν μετὰ τῆς χήρας τοῦ μελοποιῦ, καὶ ἀγοράζει τὴν Λειτουργίαν ἀντὶ ἑκατὸν χιλιάδων φράγκων. Πληροῖν τὰ χρήματα, καὶ ἀναχωρεῖ φέρων τὸ χειρόγραφον ὑπὸ τὴν μασχάλην του.

Εὐρίσκει τὴν Ἀλβόνην, περίφημον ψάλτριαν, καὶ προτείνει 3 χιλιάδας φράγκων νὰ τῇ διδῇ ἑκάστοτε, ὡσάκις συμπᾶλη εἰς ταύτην τὴν Λειτουργίαν, μελομένην ἐπὶ τῶν θεάτρων. Οὕτω δὲ ἡ Ἀλβόνη (καὶ μόνη ἡ Ἀλβόνη σημείωσε) κερδαίνει ἐντὸς εἰκοσίων ἡμερῶν ὅσα ἡ χήρα τοῦ Ῥοσσίνη ἐκέρδησεν ἅπασι διὰ παντός.

Εἰς τοῦτο τί λέγεις; Εἶναι ἡ δὲν εἶναι κερδοσκοπία καλὴ τὸ μεταλλικὸν λαρύγγιον τῆς Μαρίας μας;

Ἐρχεται ἐκ τῆς Ἀμερικῆς θεατρῶν τις, καὶ προτείνει κατ' αὐτὰς εἰς τὴν Νίλσον νὰ τὴν παραλάβῃ εἰς τὸν Νέον Κόσμον, ὅπου μόνον μίαν περιόδιον νὰ κάμῃ μετ' αὐτῆς, καὶ εἰς πᾶσαν πόλιν καθ' ὁδὸν ἀπαντομένην, ἕνα, μόνον ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἦχον νὰ τὴν βάλῃ νὰ ψάλῃ—τὴν βάλσιν τοῦ Ἀμλέτου, μελοδράματος νέου ὑπὸ Ambroise Thomas, γάλλου μελοποιῦ (Θὰ σὲ τὴν στείλω.)—καὶ ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος νὰ πληρώσῃ ὁ θεατρῶν τις εἰς αὐτὴν δεκάκις ἢ καὶ εἰκοσάκις ἴσως πλείονα τῶν ὅσα ἔλαβεν ὁ μελοποιὸς δι' ὅλον τὸ μελόδραμα.

Ἡ Νίλσον διστάζει, ὡς λέγεται. Δικτὶ διστάζει; Ἴσως διότι ἀπαιτεῖ πλείονα· καὶ ἂν τοῦτο ἦναι τὸ ἐ-

λατήριον τοῦ δισταγμοῦ τῆς, ἢ χαϊδευμένη δύναται νὰ κοιμᾶται ἤσυχος· ἢ μοῖρὰ τῆς θὰ δουλεύσῃ· ἢ δόσις θὰ διπλασιασθῇ, θὰ τριπλασιασθῇ· ἐπὶ τέλους, θὰ στραγγισθοῦν εἰς τὴν παλάμην τῆς ἀντὶ τῆς φωνῆς τῆς μαργαρίται καὶ ἀδάμαντες.

Ἐνα καιρὸν, οἱ θεατρίσταί, οἰανδήποτε διαγωγὴν καὶ ἂν ἐτήρουν, οὔτε κἀν ἐθάπτοντο εἰς τὸ νεκροταφεῖον μετὰ τῶν ἄλλων χριστιανῶν· ἀλλ' εἰς χωριστὸν τόπον, ὅπου οἱ αὐτόχειρες καὶ οἱ καταδικοί. Εἰς ποίαν οἰκίαν ἔντιμον νὰ εἰσέλθωσιν; Οὐδαμῶς ἦσαν δεκτοί, εἰμὴ ὡς μέχρι τοῦδε παρ' ἡμῖν οἱ παιγνιδιάτορες, διὰ νὰ μουσουργήσωσι, νὰ εἴπωσι τὸ τραγοῦδι των, καὶ ν' ἀπέλθωσιν ἀφοῦ ἐλάβανον τὴν πληρωμὴν των. Σήμερον, ἐδῶ παντοῦ τοὺς ὑποδέχονται μὲ ἀνοικτάς ἀγκάλας· εἰσάγονται εἰς τὰς συναναστροφὰς τῆς Αὐλῆς· παντοῦ θυμιάζονται· ἕκαστος φιλοτιμεῖται νὰ εἴπῃ ὅτι εἶχε τοὺς ἐξ αὐτῶν περιφημοτάτους· πληροῦσιν αὐτοὺς κολακειῶν καὶ ἀδαμάντων· ἀποζεύγουσι τοὺς ἵππους τῆς ἀμάξης των καὶ τοὺς σύρουσι θριαμβευτικῶς.

Ἀνάξια ἀληθῶς πράγματα, ὅταν εἰς λάρυγγι ἦναι εἰς ἀπλοὺς λάρυγγι, τὰ δ' ἄλλα οἰκτρά καὶ ἄθλια, ἀλλ' οὕτω συμβαίνει· ὁμολόγησε δὲ ὡς λυπηρὸν, ὅτι εὐτυχέστερος εἶναι σήμερον ὅστις γεννᾶται Πάττη, Νίλσον καὶ Ἀλβόνη, ἢ ὅστις γεννᾶται Ῥοσσίνης, Βελλίνης, Βέρδης ἢ Μαγερβῆρος.

Εἰς τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν τοῦ ἐνταῦθα «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν Γαλλίᾳ» (καὶ φοβοῦμαι μὴ γράφουσάν σοι περὶ τούτων ὅλων τῶν πραγμάτων μὲ δειρὴ ὁ Σατανᾶς τῆς νήσου Σύρου), ἐν ἑκ τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου τούτου, χριστότατος νέος τοῦ ὁποῦοι νητύχησα ν' ἀποκτήσω τὴν φιλιάν, ὁ φιλέλλην μαρκήσιος de Queux de Saint-Hilaire, ἔλθων πρὸ μικροῦ ἐκ περιόδιος εἰς τὰς γώρας τῶν Σκανδιναυῶν, ἀνέγνωσεν ἔχθεσιν περὶ τῆς εἰς τὰ ἐκεῖ καταστάσεως τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν. Φαίνεται δὲ ὅτι ὀλίγη μὲν ὑπάρχει διάδοσις εἰς αὐτὰς ἐν ταῖς γώραις ἐκείναις, ἀλλ' οἱ ἐπιδίδοντες εἶναι ἄκροι αὐτῶν θιασῶται. Ἐπέφερε δὲ ὁ μαρκήσιος τὸ ἐξῆς παράδειγμα. Ὅτε εἰς τὸ ἐν Χριστιανίᾳ θέατρον παρέστη τὸ γαλλικὸν μελόδραμα «Ἡ ὠραία Ἐλένη» ἐν ᾧ διακωμωδοῦνται τὰ τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου ἐν τῇ Ἰλιάδι ἐξιστορούμενα, οἱ σπουδασταί, διεγερθέντες ὑπὸ τῆς ιδέας ὅτι πράγματα τοιαῦτα, ἅτινα κατέστησαν οἰονεὶ ἱερὰ ὑπὸ τῶν ἀθανάτων ἐπῶν τοῦ Ὀμήρου, ἐνεπαίζοντο, ἐξεσύριξαν τοὺς ἠθοποιούς, ἢ μᾶλλον τὸ δράμα.

Ἀκούεις, ἀδελφί! εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Νορβηγίας συνέβη τοῦτο· ἐνῶ, ὡς μανθάνω, τὸ αὐτὸ μελόδραμα, παιγθὲν καὶ ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῶν σημερινῶν Ἀθηνῶν, ὅχι μόνον δὲν δυσπρόσθετος τοὺς ἀπογοητοῦς τῶν διακωμωδομένων, ἀλλὰ μάλιστα ἐχειροκροτήθη ὑπ' αὐτῶν. Θὰ μ' ἐρωτήσης καὶ τί ἐξάγεται ἐκ τούτου; μήπως ἡμεῖς ἀναισθητοῦμεν πρὸς τὸ μεγαλεῖον τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος; Ὅχι, δὲν θέλω νὰ ἐξάξω τοιοῦτο συμπέρασμα· ἄπαγε! ἀλλὰ δὲν θ' ἀρνῆθῃς ὅτι ὁ πρὸς τὴν ἀρχαιότητα ἐκείνην σεβασμὸς ἐφάνη κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην βαθύτερος εἰς τοὺς σπουδαστὰς τῆς Νορβηγίας ἢ εἰς τοὺς ἡμετέρους. Εἰπέ τοις ταῦτα, καὶ χαιρέτα μου αὐτοὺς ὅπως δέηποτε.